

AB

49 16
e.40

50
ten

[Handwritten signature]

Bij den Uitgever dezès is mede verschenen:

HET ZENDINGSWERK DER EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE.

Naar het Hoogduitsch f 0.40

HET LEVEN VAN AUGUST GOTTLIEB SPANGENBERG, Bis-
schop der Evangelische Broedergemeente. *Uit het*

Hoogduitsch Ingen. f 1.40. Geb. » 1.75

LEBENSBIJD DES FRÜH-VOLLENDETEN FRIEDRICH OCH,
Geometer aus Duisburg, nebst einigen Liedern

desselben Ingen. f 0.50. Geb. » 0.75

HET EEUWIG BLIJVEND WOORD VAN GOD.

Leerrede nitgesproken te Haarlen, door J. H. LEHMANN. » 0.25

GODS WOORD WAARHEID. Leerrede, onlangs voor

de Gemeente gehouden door NICOLAAS BEETS . . » 0.25

LAAT ONS HET GOEDE DOENDE NIET VERTRAGEN.

Redevoering uitgesproken op het Zendingsfeest der
Broedergemeente te Zeist, den 27 Juli 1865, door

NICOLAAS BEETS » 0.25

TOESPRAAK over Prediker XII: 1a, opgedragen aan

het Nederl. Jongelingsverbond door Dr. L. DE GEER,

V. D. M. te Doesborgh » 0.25

VERSCHEIDENHEID VAN GAVEN, DEZELFDE GEEST.

1e. Bundel. ZESTAL LEERREDENEN door Dr. N. BEETS.

Ingen. f 1.25. Geb. » 1.60

ZESTAL LEERREDENEN

DOOR

Dr. J. J. VAN OOSTERZEE,

Hoogleeraar te Utrecht.

TE ZEIST,
BIJ J. W. EVERSZ.
1865.

Gedruckt bij J. W. EVERSZ te Zeist.

INHOUD.

I.

GOD MET MIJ.

Tekst: Psalm LVI. 10^b.

II.

WARE VRIJHEID.

Tekst: Johannes VIII. 36.

III.

DE OPSTANDING EN HET LEVEN.

Tekst: Johannes XI. 25^a.

INHOUD.

IV.

EEN PRIESTERSCHAAR TOEGEBRAGT.

Tekst: Handelingen VI. 7^b.

V.

EEN LICHT IN HET DUISTER.

Tekst: 2 Petri I. 19.

VI.

DES MENSCHEN ALLES.

Tekst: Prediker XII. 13, 14.

I.
GOD MET MIJ.
LEERREDE
OVER
PSALM LVI. 10^b.

GEZONGEN :

Psalm CXXI.

Gezang CLXII. 1, 5.

Gezang XXVIII. 4, 6.

PSALM LVI. 10b.

„Dit weet ik, dat God met mij is.”

„Wij zijn van gisteren, en wij weten niets.” Dus hooren wij ergens, in het boek naar Job genoemd door Bildad, den Suhieter, de klaagtoonen van den geduldigen lijder beantwoorden. ⁽¹⁾ Komt het u ook niet voor, M. H., dat bij al wat in den loop van zooveel eeuwen veranderd is, de menschheid in dit opzigt nog tamelijk wel op het standpunt staat van den Oosterschen wijze? Neen, voorwaar, ook te dezen aanzien niets nieuws onder de zon, die heden voor het eerst het nieuwe jaarcijfer kleurt. ⁽²⁾ Wij zijn van gister, wij gevoelen het met ieder jaar meer; wij vliegen daarheen — naar de Eeuwigheid, en waar is ten slotte het verschil tusschen het langste leven op aarde, en de nachtwaak, die pas is geeindigd? »En wij weten niets,” neen, niets in vergelijking van wat er al te weten valt; van wat wij wel zouden verlangen te weten; van wat hun reeds bekend is, voor wie in het vervlogen jaar de donkere voorhang werd

(1) Job VIII. 9.

(2) Deze Leerrede werd uitgesproken op een Nieuwejaarsdag.

opgeligt. Daar staan wij dan weder voor dat geheimzinnig gordijn, dat wij enkel aanstaren kunnen, en op al onze vragen geen ander antwoord, dan de plechtige stem, van achter dat voorhangsel op telkens korter afstand gehoord: »Bereid uw huis, want gij zult sterven.» Sterven, ja, dat is het laatste woord van het levensraadsel, en daarna het oordeel, maar wanneer? Het blijft volstrekt onbekend, en even onzeker, wat nog vooraf hier beneden aan u of mij staat te wachten. Eens predikte een vernuftig man aan den nieuwejaarsmorgen alleen over deze beide woorden: »Wie weet; (1) inderdaad, eene onafzienbare stof. »Wie weet,» wat morgen geschieden zal; »wie weet,» wat goed is voor den mensch in dit leven; »wie weet,» wanneer de Heer des huizes zal komen, en rekening met zijne dienstknechten houden? Voorwaar, het is goed, dat het geloof van den christen wat verder reikt dan de wetenschap van den kortzigtigen mensch, en zelden wordt ons de blik naar boven meer noodig, dan waar de blik vooruit niet verder dan een handbreedte reikt. Wij weten van het gisteren weinig, van het heden iets, van het morgen volstrektelijk niets... neen toch, dát onvoorwaardelijk toe te stemmen, ware wel de ondankbaarheid zelve voor het licht, door God ons ontstoken. Of weten wij niet, dat Hij leeft, dat Hij regeert, dat Hij aan al de zijnen het woord der belofte vervult: »tot den ouderdom toe zal Ik dezelfde zijn, ja tot de grijsheid toe zal Ik u dragen: Ik heb het gedaan, en Ik zal u opnemen, en Ik zal dragen

(1) Jona III. 9a.

en redden." (1) Ja waarlijk, gelijk er een geloof der wetenschap is, geloof aan grondwaarheden, waarvan zij stilzwijgend moet uitgaan, zoo is er ook eene wetenschap des geloofs, in hare soort even gewis en onschatbaar, als die, waarop de onderzoeker dezer eeuw zich niet zonder reden verheft. Eene wisse wetenschap bij al het duister des levens, zoudt gij er niet op willen gewezen worden, Gel., die u met mij vereenigd hebt om bij den aanvang des jaars het aangezigt des Heeren te zoeken? Mag ik uw gevoel naar het mijne berekenen, op een dag als dezen wenscht gij een zinrijk woord, dat gij voor geheel het jaar bij u zelve kunt wegleggen; een eenvoudig woord, waarop gij kunt leven, en, zoo God u roept, ook kunt sterven; een van die Schriftwoorden in het kort, waarbij het ons zijn kan als Jonathan, toen hij bij het voorbijtrekken zijn staf in een honigvloed doopte, en door het besproeijen zijner tong met het vocht, als een nevel van voor zijn oog voelde optrekken. (2) Niet moeilijk is het ons aan dien wensch te voldoen; om niet verder dan het pasgenoemde tijdvak te gaan, Jonathans vriend, de godvruchtige David heeft in zijne Psalmen menigmaal een toon laten hooren, die nog na zoovele eeuwen in onze harten mag naklinken, geheel een jaar, neen, al de jaren des levens. Neemt voor dit jaar eens de proef met een, bijna zeiden we: doodeenvoudig, maar onuitputtelijk Psalmwoord:

»DIT WEET IK, DAT GOD MET MIJ IS.»

(1) Jes. XLVI. 4. (2) 1 Sam. XIV. 27.

»Veel heil en zegen,» dus klinkt het op dezen dag van alle zijden ons toe, en die nog niet, gelijk sommigen in onze dagen, stelselmatig vermijdt den naam van God te gebruiken, voegt nog iets beters er bij. »God zij met u,» dus spreekt hij, en drukt u te warmer de hand, naarmate hij u meer verstaat, of vermoedt wat gij noodig hebt, en zegt inderdaad in die weinige, vaak werktuigelijk geuite woorden het hoogste, dat het eene schepsel Gods voor het andere vragen kan. Zulk wenschen valt dan ook op heden niet moeilijk; maar te weten, dat die wensch zal vervuld worden; maar overtuigd te zijn, dat Gods aangezicht met óns medegaat op den onzekeren weg; maar te kunnen roemen: »ik ben verzekerd, dat noch dood noch leven mij van de liefde Gods in Christus kan scheiden — M. H., zoo grij waarlijk uwe zielen lief hebt, dat is voor een iegelijk onzer niet slechts het eerste, maar eigenlijk het ééne, dat noodig is. Komt, leest met mij in het hart van een man, die veel niet wist van wat door priesters van jonger wetenschap met beslissend gezag werd verkondigd, maar die ook omgekeerd iets wist, wat vele wijzen en verstandigen bezwaarlijk zouden durven beweerden: dat God met hém, persoonlijk met hém was, en dit natuurlijk niet slechts in den matten en flauwen zin eener redenering als deze: »God is met ál zijne schepselen; ook ik ben zijn schepsel, en derhalve is God ook met mij,» maar met die innige, levende zielsovertuiging, die voor zich zelve kan roemen: God mijn God en Vader, mijn Rots en mijn Deel tot in eeuwigheid. 't Is toch niet het afgetrokken — algemeene,

dat ons kan troosten en sterken, maar het bijzondere, het persoonlijke, het regstreeksche onzer levensgemeenschap met God. Welnu dan, waarop heden beter het eerst van allen geweest, dan op het onwrikbaar fundament eener hoop, die nimmer beschaamt? Over diepe verborgenheden des geloofs wordt niet zelden bitter getwist, maar hoe vaak wordt het eerste het beste vergeten, dat reeds het kind niet kan missen, en waaraan nog de grijsaard genoeg heeft. Och of het ons mogt gebeuren de wisse wetenschap des geloofs u zoo in al hare waarde te schetsen, dat in uw hart het verlangen gewekt werd om haar voor u zelve magtig te worden, of de keuze versterkt om daaraan onbewegelijk vast te houden! Aan gronden tot hare bepaalde aanprijzing behoeft het ons wel minst van al te ontbreken. Waarvan toch hangt, welgewogen, de waardij van iedere wetenschap af? Mij dunkt, het valt van zelf in het oog, van minstens vier belangrijke voorwaarden. Hooger zal eene wetenschap in uwe schatting staan aangeschreven, naarmate hare ontdekkingen tijdiger, hare gronden vaster, hare vruchten weldadiger, en bij dit alles hare geheimen algemeener toegankelijk zijn. Welnu, die viervoudige lofspraak is ten volle toepasselijk op de wetenschap, waarvan hier de slotsom als in een kort begrip is nedergelegd; zij is eene onmisbare, eene onfeilbare, eene vruchtbare, eene verkrijgbare wetenschap. Laat er u van overtuigen, Gel., en God geve, dat wij allen, ook de eenvoudigste, het in déze wetenschap zoo ver mogen brengen, dat wij op de klagt van Bildad: »wij weten niets,» op

goeden grond en met blijden moed laten volgen: »ja, ééne zake toch, en dat ééne is mij volkomen genoeg! Amen.

I. Het duister des levens — het verwondert u immers niet, dat wij daarvan spreken, wanneer wij het tekstwoord in handen nemen? Maar mogen wij het opschrift gelooven — en de inhoud van den Psalm is daarmede althans nergens in tegenspraak — dan verkeert David, bij het vervaardigen van dit lied, in hoogst benarde omstandigheden. »De stomme duif in verre plaatsen,» dat is, blijkens de onvertaalde woorden, vs. 1, niet de melody, maar de stof van zijn zang; de dichter vergelijkt zichzelf bij dat weerlooze, weggedrevene dier, en werkelijk is het, als vernamen wij hier in den aanvang een klagend duivengekir. Maar in wat toestand verkeert David thans ook, ten gevolge der boosheid van Saul! Bij herhaling belaagd en beloerd — gij leest de geschiedenis in het een en twintigste hoofdstuk van het eerste boek van Samuel — heeft hij uit het land moeten vlugten, en geen andere uitkomst geweten, dan bij de Philistijnen, wier held hij pas heeft verslagen. Neen, dát had hij niet gedacht, toen, weinige maanden geleden, de jubelende reijen hem inhaalden, dat hij weldra als balling zou zwerven en dolen, en reeds dankbaar zijn, zoo een vreemde vorst hem die gastvrijheid betoonde, die de oosterling niet spoedig aan de dapperheid en het ongeluk weigert! Werkelijk wordt hij door koning Achis gastvrij bejegend, maar niet alzo door de hovelingen, die ken-

nelijk toonen, dat zij volstrekt ongezind zijn, den gevaarlijken vijand te sparen. Van alle zijden — zie het 2^e en 3^e vers — omringen zij hem: »is deze niet David, de koning des lands,» zoo mompelen zij al luider en luider; Achis schijnt geneigd aan hunne stemmen gehoor te geven, en Davids leven hangt als aan een zijden draad. Waar, waar nu heen, om een veilige schuilplaats te vinden? In zijn vaderland onverzoenlijke vijandschap, in den vreemde nood en verraad; het zwaard, ja, van Goliath in zijne hand, maar zelfs daardoor de woede der vijanden aangevuurd; geen Jonathan meer aan zijne zijde; geen priester hier, door wien hij Jehova kan raadplegen; geen keurbende nog van zeshonderd mannen, die later gereed zullen staan om voor hem het leven te wagen... David staat alleen. Alleen, en ellendig, alleen tegenover allen, en onder die allen geen enkele, op wien hij rekenen kan. Neen, toch niet alleen. Hoort, daar stijgt zijn psalmtoon naar boven: »ten dage als ik vreeze zal ik op U vertrouwen.» Aan God klaagt hij zijn nood, en smeekt Hem, dat de gruwel mislukke, waartoe hij het plan reeds in het oog zijner vijanden leest. Kent gij iets aandoenlijkers, dan die taal in het negende vers; »Gij hebt mijne omzwingingen geteld: Gij legt mijne tranen in uwe flesch, zijn zij niet in uw register? Twee beelden, voorwaar van onbeschrijfelijke liefelijkheid! De flesschen der Oosterlingen bestonden, gelijk gij weet, uit lederen zakken, waarin onder anderen de kostelijke wijn werd bewaard; als zulk een edel nat, waarvan geen druppel te loor mag gaan, zegt de dichter, dat Jehova zijne tranen be-

schouwt, ja dat Hij hun juist getal in het register van menschelijke daden en lotgevallen vermeldt, dat voor zijn aangezicht is. Is het u niet, of de toon van de kirrende duif van lieverlede in dien van een nachtegaal is overgegaan, die in het duistere zingt? En ziet, daar breekt een zonnestraal door; daar verheft zich de zanger als een adelaar, het licht te gemoet; daar wordt de stem der smeeking door den kreet van overwinning vervangen: »Dan zullen mijne vijanden achterwaarts keeren, ten dage als ik roepen zal: »dit weet ik, dat God met mij is." Dit laatste is het, wát hij roept; zijn parool, zijn wapenkreet in den strijd, waarvoor zijne vijanden deinzen. Geen wonder, dat zij voor zijn gevoel reeds zoo goed als verslagen zijn, en dat hij zelfs reeds aan het betalen zijner geloften aan den Redder in benaauwdheid kan denken. Werkelijk gelukt het hem, naar luid der geschiedenis, den gespannen strik te ontkomen. En waar »de gejaagde duif" weder heenzwerft naar andere, min gevaarlijke streken, heeft David bij vernieuwing ervaren, met hoeveel regt hij kon spreken: »ik vertrouw op God, ik zal niet vreezen, wat zou de mensch mij doen?"

Zoo onmisbaar, het heeft geen breeder aanwijzing noodig, was voor David in zijn bijzonder geval de wetenschap, waarvan de tekstwoorden spreken. Wat kon het hem baten, of hij al in de woning van Isaï of aan het hof van Saul in alles ware onderwezen geworden, indien hij dit ééne niet zeker, niet juist ter goeder ure geweten had? Maar gij meent immers niet, M. H., dat die wetenschap u of mij thans zooveel minder te stade zou komen? Ik erken het dankbaar,

het onderscheid is groot tusschen Davids toenmaligen toestand, en dien, waarin wij ons heden bevinden. Ook de rampspoedigste onzer zucht zeker niet onder zulk eene opeenstapeling van gevaren en smarten, als waarin wij hem zien verkeerren; het mag wel worden opgemerkt, waar door sommigen zoo spoedig geklaagd, en och, zoo weinig gedankt wordt. Maar toch, zijn er ook in ons midden niet velen, die met hem van buiten strijd hebben en bange vreeze daarbinnen; en ook de meest gelukkige, die den tijdkring begint met blijde hoop in het hart, wie waarborgt hem, dat er op zijne trotsche luchtkasteelen niet op eenmaal geblazen zal worden? David had het ook niet gedroomd, toen hij tot koning gezalfd werd, dat de weg tot den troon door zoo donkere diepten zou loopen. De oogen achter u; wat is er al weggevallen, waarvan gij gehoopt hadt: dát blijft? De oogen rondom u; is de wereld niet even valsch als de vijanden, die David in het land der Philistijnen belaagden, en onze vrienden, zijn zij veel magtiger om ons te behoeden, dan Achis om hem te beschutten? De oogen naar binnen: is uw hart, zelfs dan, wanneer het als Davids hart klopt voor den Heer, niet zoo wisselziek, zoo arglistig, zoo zwak, dat gij geen oogenblik op u zelve kunt rekenen? De oogen vooruit; ziet ook gij ze niet, uwe geestelijke vijanden, de Duivel, de Wereld, uw eigen Vleesch, elken dag weer gereed om ook u te belagen, ja, wordt het niet verhoed, te doen vallen? Zijn de teekenen der tijden zoo gunstig voor de wereld, voor ons vaderland, voor de maatschappij, voor de kerk, voor het huisgezin, en

gij, hebt gij volstrekt niets te verliezen? Is er meer dan een oogwenk van noode om een gebouw, waaraan gij jaren lang hebt gearbeid, op eens te doen instorten, en kan het niet in Gods raad bepaald zijn, u juist dit jaar van het liefste te scheiden, bij den naam waarvan gij in stilte het dwaze woord: onmisbaar geschreven hadt? Ja, als gij nog eenmaal u omwendt, ontdekt gij hem niet, dien onbarmhartigen Menschenjager, die nooit verder dan ééne schrede achter u blijft, en u in een oogenblik kan ingehaald hebben: of — weet gij welligt den dag van uw dood? Weten, maar wat gewisheid, waarop wij ons in stilte te goed doen, blijkt niet telkens een ijdel spel onzer droomen, en wat profetie der toekomst, welligt op hoogen orakeltoon uitgesproken, die den profeet welligt niet reeds morgen beschaamt! O, wij zijn er wel allen van overtuigd, naar ik hoop, dat de Heer regeert, die het licht formeert en de duisternis schept; dat alles willens of onwillens moet medewerken om zijn rijk met kracht te doen komen; dat het laatste woord van de geschiedenis der wentelende eeuwen heerlijkheid en majesteit zijn zal. Maar wat baat mij dit algemeene, zoolang ik niet dit zeer bijzonder weet, dat die God met mij zal zijn, en dat, hoe ook zijne wegen met anderen uitloopen, Hij mijn Herder zal zijn, met wien mij niets zal ontbreken? Ja, zoo ik dát slechts weten mogt: Hij, de Persoonlijke, de Levende, de Almagtige en Getrouwe, mijn God en Vader in eeuwigheid, en ik even zeker de zijne, zeker, dán zou ik veel kunnen missen en dragen. Maar is het geen hoogmoed, dat zoo stellig

van zichzelf te zeggen, en, indien niet, spreek op dan, koning David, en zeg ons: op wat fundament berust uwe wetenschap, en — op wat gronden bouw ik de mijne?

II. Die vraag brengt ons tot het tweede deel onzer rede, waarin wij u de onmisbare wetenschap des geloofs te gelijk als eene onfeilbare voorstellen zouden. Onfeilbaar, — maar is iemand, is iets onfeilbaar op aarde? Zeker niemand, Gel. die wandelt alleen bij het licht, door hemzelven of anderen rondom hem ontstoken; zeker niets, dat alleen in ons hart oprijst en van onze lippen gehoord wordt. Maar David heeft ook een beteren grond voor wat hij in het tekstwoord verklaart. Hadt gij hem aldus kunnen hooren zingen, en hem terstond op dit woord gevat en gevraagd: »begaafde zanger, hoe weet gij dat,» mij dunkt, hij had u beurtelings naar Boven en naar Binnen gewezen. David heeft voor deze zijne wetenschap buiten zich een onwrikbaren grond, binnen in zich een onbedriegelijk zegel.

Indien de onwrikbare grond der onmisbare wetenschap: God de mijne, uitsluitend of voornamelijk in ons zelve gelegen ware, Gel., gij gevoelt het, dat gebouw kon gemakkelijk vallen. Maar het fundament, het ligt niet in, het ligt buiten ons, en het is niet de getuigenis des Geestes daarbinnen, maar de getuigenis des Woords daar voor ons, waarop wij in de eerste plaats ons beroepen om van deze wetenschap des geloofs de onbedriegelijke juistheid te staven. Merkt gij het wel op, hoe ook David bouwt op dien

grond, waar hij (vs. 5 en 11) zoo herhaaldelijk zegt, dat hij niet slechts in God, maar bepaaldelijk in het woord van God roemt? Ongetwijfeld denkt hij aan de stellige belofte, dat hij koning van Israël worden zou, en gemakkelijk voelt gij, hoe die hemelsche toezegging hem als een vaste ster heeft tegengeblonken aan den benevelde hemel der toekomst. En vraagt gij nu nog eenmaal: »David, hoe weet gij, dat God met u is,» mij dunkt, ik raad reeds het antwoord. »Ik heb Gods Woord,» dus hoor ik hem spreken, »dat Hij mij nog eenmaal verlossen, en met goedertierenheid en eere zal kroonen. Ik ken Gods Wezen, als dat van een God, voor wien niets te wonderlijk is; die trouwe houdt tot in eeuwigheid; die lust aan goedertierenheid heeft; die aanbiddelijk wijs is en heilig, die als de Regtvaardige de twistzaak der verdrukten beslecht, en als de Barmhartige den noodkreet der ellendigen hoort. Ik zie op Gods Wegen, en overal vind ik de merkbare voetsporen van dien Gids, die ook in het duister mij voortleidt, en in die sporen de voortteekenen, dat Hij door het duister mij leidt naar het licht; ja waarlijk, de Heer is mij een Rotssteen om daarin te wonen, om gedurig daarin te gaan.» — Gij bespeurt het, Aandachtigen, de geloofsgrond van David ligt buiten hem in het Woord, het Wezen, den Weg van God, die zich aan hem openbaarde, en hij weet dat die God ook met hém is, niet omdat een hemelstem het hem langs gansch buitengewonen weg heeft gezegd, maar omdat hij door het geloof verstaat, dat hij te doen heeft met een God, van wien het volstrekt onmogelijk is, dat

Hij, de Waarachtige, liegen zou. Ja, dat is de God der Bijbelsche openbaring, Gel., geen afgetrokken gedachtenbeeld, maar de Waarachtige, die Is, wat Hij zijn zal, de levende grond van alle werkelijkheid; geen Iets slechts, maar een Iemand, die hoort, en ziet, en redt; een God, die denkt, die aan mij denkt; een God, niet van verre slechts, maar zoo nabij als uwe eigene schaduw; een Rots, die alles draagt wat op Hem bouwt, zonder zelf gedragen of — weggeslagen te worden. Maar nu, heeft deze God, die tot David sprak door de Profeten, niet tot u en mij gesproken door den eigen Zoon zijner liefde, en zoo-vele beloften Gods als er zijn, zijn zij niet allen in Jezus Christus, niet heden ja en morgen neen, maar eeuwig Ja en Amen in Hem? Heeft de Heer dan tot u niet gezegd, Christenen, wat Hij aan al de zijnen verklaarde: »Bergen zullen wijken en heuvelen wankelen, maar het verbond Mijns vredes wankelt in eeuwigheid niet?" David was geroepen om eene aard-sche, zijt gij het niet om eene hemelsche kroon te beërven, en zou God, die hem staande hield, dan u laten vergaan op den weg, die naar die kroone geleidt? David kende Gods wezen, als den Schepper, den Wetgever, den trouwen Verzorger en Leidsman der zijnen; maar heeft God niet voor u de geheimste gedachten van zijn Vaderhart in Christus opengelegd, en hebt gij ook dit woord niet van uwen Heiland vernomen: »Uw Vader weet, wat gij van noode hebt, ook eer gij Hem bidt"? Hebt gij niet voor acht dagen het Engelenlied bij Bethlehems kribbe beluisterd, en stond op die kribbe de vraag niet leesbaar ge-

schreven: »die ook zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven, hoe zou Hij ons met Hem niet alle dingen schenken?»

»Ja, Amen,» zegt het geloof, »ik heb het eigen Woord van den God des hemels en der aarde gehoord; ik heb het eigen Wezen van den Vader geopenbaard gezien in den Zoon zijner liefde; en sla ik nu het oog op al den Weg, dien deze God met mij hield, Vader, trouwe Vader, vergeef het mij, zoo ik immer twijfelen kon! Daar liggen zij achter mij, de twintig, de veertig, de zestig of zeventig jaren, als zoovele wolken voorbij gedreven, maar uit iedere wolk klinkt eene stem: »barmhartig, lankmoedig, genadig», en ook de zwartste wolk, zij was omzoomd met een zilveren, neen, met een purperen rand. Wat heeft die God mij wijs en wel geleid van mijne kindschheid af, tot op den tegenwoordigen oogenblik! Gevaren dreigden, maar weken; vijanden spanden zamen, maar vlugten; plannen werden vrijdeld, maar teleurstelling werd de weg tot geluk; duizenden vielen, ik sta nog, ik stijg nog, ik strijd nog in de mogendheid Gods, een wonder in de oogen van anderen, maar voor niemand zoo zeer als juist voor mij zelve, die ik het weet, veel beter dan iemand, hoe jammerlijk zwak ik ben, hoe nameloos ellendig ik zijn kan.» Wat dunkt u, M. H. moeten heden niet alzoov duizend stemmen tot één nieuwen lofzang zich paren, en indien nu waarlijk deze dingen alzoov zijn, heeft dan het geloof geen vasten grond om te zeggen: »dit weet ik, dat God met mij is?»

Gij stemt het toe, en herhaalt: »ja, de Heer is

onzer gedachtig geweest." Maar toch, dat persoonlijke, dat David zoo zonder de minste aarzeling spreken deed: »God met mij," het schijnt u wel wat hoog en wat stout? Vergeet dan allerminst op te merken, hoe hij voor zijne wetenschap niet slechts buiten zich een onwrikbaren grond had, maar ook, en dit zet de kroon op alles, binnen in zich een onbedriegelijk zegel. Wat wij bedoelen? Maar wat anders dan zijne persoonlijke bewustheid, dat niet slechts de Heer met hem was, maar dat hij ook den Heer in eigendom toebehoorde? Ziet, wij hebben ons David daarom niet als een heilige voor te stellen, naar wiens volmaaktheid wij even vergeefs zouden grijpen, als naar de zon aan den hemel. De weg zelf, waarop wij hem heden ontmoeten, was ongetwijfeld een dwaalweg; 't ware hem beter geweest, niet naar de Philistijnen te vlugten, hoe verklaarbaar het anders op dien oogenblik schijnen mogt. Wat aan anderen geoorloofd, of bij hen gewoonte was, mogt het daarom nog niet zijn voor den uitverkoorne des Heeren, en kennelijk is ook deze Psalmtoon der kracht in eene ure van diepgevoelde zwakheid geboren. Maar toch, bij al die zwakheid heeft hij de getuigenis in zichzelf van volkomen' opregtheid voor God; hij heeft, al is het met wankelen tred, des Heeren wegen gehouden, en is van zijnen God niet trouweloos afgegaan; zoo er bij hem een schadelijke weg is, hij wenscht dien te kennen, en zoekt hem in Gods kracht te ontwennen, en in het binnenste heiligdom van zijn hart herhaalt hij niet slechts een Amen op Gods woord en belofte, maar verneemt hij ook de getuigenis van den Geest

der waarheid, dat hij Gods vriend, Gods gunstgenoot en kweekeling is. — 't Is moeilijk, over het diepste en heiligste in het Christelijk zieleven algemeen verstaanbaar te spreken; 't is met die innerlijke gewisheid des geloofs, als met den witten keursteen, waarvan ergens het Openbaringsboek spreekt, waarop een nieuwe naam staat geschreven, »dien niemand kent, dan die hem ontvangt.» De getuigenis des H. Geestes kan men vaak evenmin aan anderen vertolken, als voor zichzelf betwijfelen; zij is bovennatuurlijk van oorsprong, maar onbedriegelijk tevens, zoolang zij niet met de stem van vleesch en bloed verward, en aan de stem van Gods beschreven woord wordt getoetst, waarvan zij als het ware de innerlijke Echo mag heeten. Wat Christen, die waarlijk de getuigenis, ik zeg niet eener onbevleete, maar eener ongeveinsde conscientie voor God bij zichzelf mag omdragen, doorleefde ze niet nu en dan, de zalige oogenblikken, waarin hij God, zijn God, onzichtbaar met en bij zich gevoelde, zoo digt, dat hij bij het blij besef zijner heilige tegenwoordigheid onwillekeurig huiveren moest? Wat hart getuigt niet: »God is wel waarlijk met u,» als slechts het geweten getuigt, dat gij wel waarlijk in den weg zijt, en kinderlijk aan de hand gaat van God? En hoeveel middelen staan bovendien dezen God niet ten dienste om het den zijnen te toonen, dat zij zich in geen deele met valsche overlegging bedriegen, waar zij dat zalig zelfgevoel kweeken! Dat God met u is, Hij toont het u, lang niet altijd in het slagen van eigenwillige pogingen of in het vervullen van zelfzuchtige

wenschen. Voorspoed is op zichzelf nog in geenen deele een blijk van Gods gunst en nabijheid: hij kan ook tot ons ongeluk medewerken. Josefs broeders slagen er in om hem als slaaf te verkoopen; Pharao slaagt er in om Israël te verdrukken; Saul slaagt er in om David uit zijn land te verdrijven; had daarom één van die allen wezenlijk regt om te juichen: »dit weet ik, dat God met mij is?» Neen, Hij is ditmaal juist niet aan de zijde van hen die slagen, maar van hen die niet slagen, en deze laatsten, hoe weten zij het, zoo gewis, dat niemand hun die overtuiging kan rooven? Op wat Gods Woord hun gezegd heeft, drukt de getuigenis des Geestes inwendig het onbetwifelbaar zegel, en — de uitkomst bekroont het geloof. Ja niet zelden, gij ziet het in den tekst, behaagt het Gode den zijnen juist in dagen van strijd en leed eene inwendige gewisheid van zijne nabijheid te schenken, die voor anderen onbegrijpelijk, maar voor hen onomstootelijk is. Hebt gij het nooit ondervonden, beproefde vrienden des Heeren, hoe God juist onder de tuchtroede u niet slechts uitwendig te verstaan, maar inwendig te voelen gaf, dat gij zijne kinderen waart, en indien zijne kinderen, dan ook zijne erfgenamen, die door lijden verheerlijkt worden? O zeker, als van zijne zijde een vrede hooger dan de aarde uw neergebogen hart mogt verkwikken, en gij van uwen kant daarbinnen de heilige bewustheid ontwaart, dat gij toch waarlijk in het diepst uwer ziel niets vuriger verlangt, dan zijnen wil te kennen, te kiezen, te volgen, dan worden ten slotte die beide getuigen, de stem van boven en van binnen tot één,

en gij, gij vermoedt niet enkel, gij vertrouwt niet enkel, gij gevoelt niet enkel, gij weet, zoo vast als gij van uw eigen aanzijn verzekerd zijt: God is met mij, in Christus persoonlijk met mij!

III. Maar nu loopen dan ook reeds uwe gedachten onze woorden vooruit, waar het er op aankomt, het onschatbare eener wetenschap uit te spreken, die zoo onmisbaar, en zoo onfeilbaar tevens mag heeten. Zal David nogmaals onze wegwijzer zijn? Ziet eens in den tekstpsalm, waarvan die wetenschap David geneest, en wederom, waartoe die wetenschap David in staat stelt. Zij bewijst hem te gelijk de dienst van eene krachtige artsenij en van een onverwinnelijk wapen.

»Ten dage als ik vrees, zal ik op U vertrouwen» — zong David, en gij, Gel. verwondert u immers niet, dat ook de man naar Gods hart zijne oogenblikken van kleinmoedigheid had? De sterke geesten, die zeggen dat zij voor niets of niemand beducht zijn, hebben gewoonlijk zeer zwakke harten, wanneer de nood van het leven zich, niet meer op een eerbiedigen afstand, maar in digte nabijheid vertoont, neen, op eens, als een storm op ons neervalt. Wie volstrekt geen vrees kent, ik vrees, dat hij bij dit ons woord zich bitter verveelt, maar tevens, dat hij op gevoelige wijs uit zijn gevaarlijken slaap zal ontwaken. Want: »de wijze vreest,» ook dát woord is getrouw en waarachtig, ja opregt gesproken, wij vatten niet, hoe iemand het Nieuwejaar waarlijk onbezorgd en blij kan beginnen, die nog voor zichzelf geen grond heeft, om Davids woord het zijne te maken. Maar hebben

wij deze wetenschap, ik mag wel zeggen veroverd in den strijd van het leven, ziet dan is het ons, alsof wij bij iederen storm de vriendelijke gestalte van Davids Zoon en Heer tegenover het onstuimig zwerk zien verschenen om ons toe te roepen: » Wat zijt gij vreesachtig, gij kleingeloovige! » 't Is in waarheid een medicijn tegen alle vrees, met geen goud te betalen, die ons in het tekstwoord wordt toegereikt. Reeds dat enkele denkbeeld: een God boven ons, blijvend bij al wat wisselt en wijkt, het stort een kalmte in de ziel, die niet gemakkelijk in woorden wordt uitgesproken. Die God, niet slechts boven, maar vóór ons, het zegt nog eindeloos meer; want indien God voor ons is, wie zal tegen ons zijn? Maar God met ons, God met mij, Hij, de Hooge en Verhevene, die in de eeuwigheid woont, met mij, den bewoner der leemen hut, wier grondslag in het stof is gevestigd; met mij, om met mij te blijven tot in eeuwigheid: wie voelt het niet, dit ééne zegt alles, en alle stemmen in hemel en op aarde zouden mij geen woord kunnen toeroepen, dat in kracht en troost dat ééne te boven ging! Ik weet het, al is God met mij, dat waarborgt wel een behouden aankomst, maar nog in geen deele een' effenen weg. 't Is soms of God den kinderen der wereld, die wandelen in hunne eigene wegen, veel meer ruimte voor den voet, veel meer licht op het pad, veel minder last op de schouders geeft, dan zijnen uitverkooenen, die dag en nacht tot Hem roepen. Maar weet ik, dat God met mij is, och, wat kan dan het geloof niet ontbeeren, dat vleesch en bloed met meer of minder regt als onontbeerlijk beschouwt,

en wat onrust vlugt niet weg uit een hart, dat Hij met zijnen vrede vervult? Tegen den zonneshijn kan de nevel het op den duur toch niet uithouden; voor de overmagt des geloofs zwicht eindelijk ook de magt des gevoels. »God met mij” — 't is bij dat woord, of een Engelenhand ons het looden gewigt van de borst neemt, of liefelijke Serafsvleugelen ons de gloeiende slapen verkoelen. Al bood een Engel als Leidsman zich aan op mijn pad, een Engelenverstand zou zich kunnen vergissen in de berekening mijner behoeften en krachten, maar gaat God met mij, ik kan volkomen gerust zijn. De Heer is mijn licht, en wordt het donker rondom mij, de sterren zijner beloften verspreiden haren heldersten glans, niet op den vollen middag, maar juist in den donkeren nacht. God met mij? O, laten dán de menschen maar wegblijven; laat dán loslaten, wat toch niet wil kleven; aan velen verlies ik niet veel, en treft mij ook, wat God verhoede, het ergste, ik heb het beste behouden. Waartoe meer? Legt zelve deze ééne wetenschap in de schaal tegenover al wat u drukt, en zegt dan, al moest gij ook als David met klagen beginnen, moet gij niet telkens met danken besluiten?

Maar immers biedt deze wetenschap u niet slechts een krachtige medicijn, maar ook een onverwinnelijk wapen. Reeds merkten wij op, hoe het tekstwoord op Davids lippen als een wapenkreet is, waarmede hij zijne vijanden afwacht, ja uitdaagt, vooruit verzekerd, dat zij magteloos terugdeinzen zullen. In den geest ziet hij ze reeds ontwapend, gevloeden, vernietigd, terwijl hij boven hun stof de zegevaan plant, waarin

de leus stond geschreven: »dit weet ik, dat God met mij is." Och, Gel., daarom zijt gij zoo vaak in den strijd met de zonde bezweken, omdat gij den vijand alleen in eigen, maar niet in Gods kracht hebt onder de ooggen gezien. Daarom zijt gij zoo spoedig moede geworden op den weg, die achter u ligt, omdat gij lang alleen zijt gegaan; een wandelaar over een steenachtig pad, zonder vasten staf in de hand, zinkt eindelijk ademloos neer. Daarom zijt gij zoo weinig opgewassen tegen de taak of den strijd van de toekomst, omdat gij in uw hart nog niet weet, dat gij voor niets en nergens alleen zult staan. Hoeveel kalmer niet slechts, maar hoeveel krachtiger zoudt gij uzelf gevoelen, indien daarbinnen, ware 't ook slechts als een mostaardzaad, het geloof werd gevonden: »dit weet ik, dat God met mij is." Immers dat geloof, gij ziet het in David, het geeft eerst de ware kracht om blij en dankbaar voor God te leven; 't verheft ons boven eigen zwakheid, en maakt ons tot overwinnaars, tot meer dan overwinnaars zelfs door Hem, die ons liefgehad heeft. Of wat pijn uit wat koker wordt niet afgestompt op het schild van dit allerheiligst geloof? Menschelijke boosheid? Maar »ik vertrouw op God", zeg ik met David: »wat zal mij vleesch deeren!" Alle helsche magten te zamen vermogen niet één haar op den schedel te krenken, dien God Almagtig wil sparen. De zorgen dan en moeiten des levens? Maar al ben ik een zwerver, ik dool toch niet zonder gids; al moet ik schreijen, mijne tranen vallen niet ongeteld in het stof; al val ik zelf, ik word nog niet weggeworpen, want de

Heer ondersteunt mijne hand. Ja, laat nu de dood komen, ter ure die God heeft bepaald: zoo Hij mij doodde, zou ik niet hopen, en weet ik niet, dat zoo God mijn Al werd, mij de dood zooveel wordt als niets? Op dit standpunt, gij gevoelt het, kan men den laatsten vijand verbeiden, ja tegengaan, ja uitdagen, zingende: dood, waar is uw prikkel! Wat zeg ik, op dit standpunt wordt de zoo natuurlijke Nieuwejaarsvraag: zal ik dit jaar blijven leven of sterven, de hoogste vrage niet meer. Sterven wordt niets dan verhuizen uit het lager naar het hooger gelegen vertrek van hetzelfde Vaderhuis Gods: hetzij dat wij leven, hetzij dat wij sterven, wij zijn nu en eeuwig des Heeren. Deze God is onze God, en Hij zal ons geleiden tot in den dood, en daarna! O zalig, die zoo spreken kan, maar nog zaliger, wie door het geloof vrijmoedigheid heeft om voor dat liefelijk: onze het nog liefelijker: de mijne te plaatsen! Hart, mijn hart, wat Nieuwejaarszegen begeert gij nog meer dan dien éenen, dat de Heer ook tot u moge zeggen in 't verborgen, en u zélf doe verstaan, wat het zegt: »Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde; vrees niet, want Ik ben uw heil?»

IV. Slechts ééne vraag nog ten slotte. Is deze wisse wetenschap voor enkelen of voor allen verkrijgbaar? Ongetwijfeld voor allen, hoezeer dan ook slechts onder eene dubbele voorwaarde. Er moet gekozen worden, wat David gekozen; er moet gedaan worden, wat David gedaan heeft.

Gekozen worden, wat David koos. Of wat dunkt

u, zou ook Saul, ook Doëg, ook Achis, gesteld dat zij in gelijke gevaren verkeerd hadden, alzoo hebben kunnen juichen, als David? Onmogelijk, roept gij uit, want het aangezigt des Heeren is tégen degenen, die kwaad doen; wie heeft zich ooit tegen God verzet, en vrede gehad! Gij hebt regt gesproken, Gel., maar daarmede te gelijk ook verklaard, dat niet iedereen zich voor het tegenwoordige met dezen troost van David kan sterken. Wie het kan? Alleen wie met David (vs. 14) de goede keus heeft gedaan om »voor het aangezigt des Heeren”, dat is niet slechts in zijne gunst, maar in zijne gemeenschap »te wandelen, al de dagen zijns levens.” Hoe zou het mogelijk zijn te weten, dat God persoonlijk met ons is, zoo wij hier de bewustheid omdragen, dat wij nog van Hem vervreemd, ja tegen Hem in vijandschap zijn? Integendeel, wij moeten in zijnen naam u openlijk aanzeggen, dat God niet met u is, zoo gij nog tegen zijnen Christus u aankant en hardnekkig voortwandelt op eigen' zondige wegen. Gij ontmoet Hem niet op den weg der dubbelhartigheid, der wereldliefde, der verborgen' verkeerdheid. Hij verandert niet in zijnen heiligen toorn tegen de zonde: gij moet veranderen, of — gij hebt geen deel of lot in dit woord. Maar waarom toch zoudt gij ook het Nieuwejaar aanvangen met geen andere keuze, dan om alles bij het oude te laten? Waarom toch zoo krampachtig aan eene wereld u vastgeklemd, waarvan gij vooraf reeds weet, dat zij evenmin bevredigt als blijft? Waarom uzelf, jaar in jaar uit, bekommerd over zoovele dingen, over alles, behalve

uwe persoonlijke betrekking tot God, voor wien gij misschien nog ditzelfde jaar persoonlijk zult moeten verschijnen? Immers moet gij na al het gehoorde het toestemmen: geen algemeen, onbestemd geloof aan een Opperwezen dat alles, en dus ook uw leven bestuurt; geen afgetrokken begrips-God, evenmin als een wijsgeerig Godsbegrip, maar den persoonlijken, den levenden God der openbaring behoeft gij, dien gij aanspreken en aangrijpen kunt met het innigst: mijn des geloofs. Och, zegt iemand, of het daartoe bij mij nog eens kwame! M. G. verandert die zucht in een gebed, en legt ook dit woord weg bij uzelf: om zoo hoog te stijgen als David, moet men beginnen met zoo diep te dalen, als hij. De weg tot de hoogte van den 56sten Psalm loopt voor u en mij door de diepte van den 51sten henen. Laat dan het woord uit dien Psalm uwe Nieuwejaars — neen, uwe dagelijksche vurige bede zijn: »Schep in mij een rein hart, o God, en vernieuw in het binnenste van mij een vasten geest." Maar breekt dan ook in uw hart met wat uwe conscientie heden het luidst als zonde veroordeelt, en sluit niet langer de deur van dat harte voor Hem, die nog heden aanklopt en — wacht. Die den Zoon niet heeft, die heeft ook den Vader niet; komt dan tot Hem, wiens naam is: Immanuel, God met ons, maar — wat gij doet, doet het haastelijk. Gij hebt slechts ééne ziel te verliezen, maar in 't geheel geen tijd te verzuimen; de dagen der jaren gaan heen, de laatste vijand rukt aan: bij God, hoe kúnt gij hem afwachten, indien gij, die reeds zooveel hebt geleerd en vergeten, nog altijd

dit ééne niet weet, dat God met u, in Christus persoonlijk met u is?

Maar dat weet gij, door het geloof? Gelukkig gij, die uwen rijkdom kent en bewaart! Daartoe is het echter voor alle dingen noodig te doen, wat David gedaan heeft, en dat laat zich, welbeschouwd, in vier woorden zaamvatten: afzien, opzien, toezien, vooruitzien. Afzien: merkt eens op, hoeveel blijder de toon is in de tweede, dan in de eerste helft van den Psalm; zou het ook daarvan komen, dat in de eerste het oog inzonderheid op den mensch, in de tweede vooral op God is gevestigd? Voor mijzelven trek ik daaruit de Nieuwejaarsles: wilt gij in den vollen troost van het: »o God, gij zijt mijn God" u verblijden, laat het oog steeds minder op menschen, steeds vaster op den Heer zijn gerigt. Wie aan het begin des jaars het minste van menschen verwacht, zal aan het einde het meest in zijnen God zich verblijden; het graf der illusie wordt tevens het eind der teleurstelling. „Zoudt gij u groote dingen zoeken, zoek ze niet" — och of dat woord des Heeren tot Baruch ⁽¹⁾ op de tafelen van ons aller hart werd geschreven! — Opzien, als David tot God en zijn woord; achter elke wolk zoeken naar de eeuwige zon; gelooven dát zij er is, al vangt ook het Nieuwejaar welligt in nevelen aan, en telkens bedenken: al valt er ook menige traan, de flesch is nog niet gebroken, waarin de tranen vergaard worden. — Toezien, dat geen ongeloof ons dezen vasten staf uit de hand sla; dat dit ons parool in den strijd

(1) Jeremia XLV. 5a.

nooit overmoedig, maar toch vrijmoedig en luide voor het oor van vriend en vijand weerklinke; bovenal, dat God ons dit jaar vooral niet op wegen ontmoete, waarop wij het niet zouden durven herhalen. Veel naauwer dan men vaak bedenkt hangt de rust van het hart en de reinheid* der conscientie te zamen; menigeen klaagt dat hij steeds in duisternis wandelt, maar de oorzaak is een' verborgen zonde: wat verschil tusschen Davids geloofsmoed in zijne Psalmen op de vlugt voor Saul en — voor Absalom! Christenen, ziet dan, hoe gij voorzigtiglijk wandelt, en bedenkt, dat de vrede daarbinnen alleen langs een weg van trouwen strijd wordt bewaard. — En valt die strijd vaak bang, dan vooruitgezien, als David, verzekerd, dat Hij, die uwe ziel heeft gered van den dood, ook uwe voeten verder van aanstoot bewaren en u eindelijk volkomen verlossen zal. Voor dit ééne slechts gezorgd, dat Hij, die alles weet, ook dit weet, dat gij in waarheid Hem toebehoort, en voorts elken vijand, ook den laatsten, met onbezweken kalmte verbeid! Misschien loopt uw weg dit jaar nog vooreerst naar de diepte, maar weet gij niet, dat ook de diepte naar boven leidt, en wie daarboven u wacht? Och, Gel., wat schaadt het dan, of de voeten soms wankelen, de rotsgrond is onbewegelijk hecht, en de staf onwankelbaar vast. Wat worden onze Nieuwejaarswenschen aan ons zelve kort en eenvoudig: »het ga ten leven, het ga ten doode, indien het slechts mag wezen met Hem." Immanuel, God met ons, God met u, God met mij, God met allen, die op zijne goedertierenheid hopen,

God in Christus dagelijks meer ons Een en ons Al!
Dit ééne weet ik, om het geheel een jaar, God geve
het, om het nooit te vergeten, en voorts: »wat buigt
gij u neder, o mijne ziele, en wat zijt gij onrustig
in mij? Hoop op God, want ik zal Hem nog loven;
Hij is de menigvuldige verlossing mijns aangezigts,
en mijn God.

Ja, de mijne tot in eeuwigheid, Amen.

II.

WARE VRIJHEID.

LEERREDE

OVER

JOHANNES VIII. 36.

GEZONGEN:

Psalm CXLVI. 1, 5, 6.

Gezang XLVIII. 2, 3.

Gezang CLV. 4, 3.

JOHANNES VIII. 36.

„Indien de Zoon u zal vrijgemaakt hebben, zoo zult gij waarlijk vrij zijn.”

Een van de zinrijkste en weldadigste instellingen der Mozaïsche Godsdienstbedeeling was ongetwijfeld die van het plechtige Jubeljaar. Gij kent haar immers, Gel., die oude verordening, die voor ontelbaar velen in Israëel een bron van heil en vreugde ontsloot? Ziet, in den regel werd het eigendomsregt door den wetgever des O. V. geëerbiedigd, en ook de slavernij, hoezeer in zachteren vorm, duurde voort onder Abrahams zaad. Maar ieder vijftigste jaar, terstond na den grooten verzoendag, klonk de bazuin door alle oorden des lands om te melden, dat een halve eeuwkring zich sloot. Nu moest het aardrijk onbezaaid blijven liggen, opdat ook de akker zou rusten. Wie, door den nood gedrongen, zijn eigendom had moeten verkoopen aan anderen, het kwam hem thans weer in handen, zonder dat hij den kooprijs had uittekeeren. En wie zélf als slaaf was verkocht, of de zijnen onder het juk der dienstbaarheid zuchten zag, — Godlof, het Jubeljaar brak niet aan,

of hij zag zijne en hunne ketenen vallen, want ook de hardste heeren waren dan verplicht door de wet, aan hunne slaven vrijheid en erfgoed terugtegeven. Verbeeldt u, zoo gij kunt, met wat verlangen zulk een Jubeljaar, inzonderheid door armen en verdrukten verbeid, met wat vreugd het begroet, met wat dank het nog later herdacht werd! Neen, het kon niet anders, of het bazuingeschal van het Jubeljaar was voor oud en jong eene wekstem ten hoogerem leven, en zelden zoo luide als dan werd het woord des zangers herhaald: »welgelukzalig is het volk, dat het geklank kent; o Heer, zij zullen in het licht uws aanschijns wandelen!»

M. H., wij zijn niet gekomen tot den tastelijken berg en het brandende vuur, en het geklank der bazuin, en de stem der woorden, die de wet van het Jubeljaar voorschreven. Maar gij meent toch niet, dat de beteekenis van die zinrijke instelling ten eenenmale heeft opgehouden, sinds het aardsch Jeruzalem viel? Doch de wet (gij leert het van Paulus) was slechts een schaduw van toekomstige goederen, en wat onder Israël slechts gebrekkig genoten werd, 't is voor den Christen in oneindig hoogerem zin tot waarheid en leven geworden. Of weet gij het niet, hebt gij het niet gehoord, is het u van den aanbeginne niet bekend gemaakt? De bevrijding, die het Jubeljaar aan armen en verdrukten verkondigde, was tevens het flaauwe beeld van oneindig schooner werkelijkheid, der wereld in Christus ontsloten. De dag des N. V., waaronder het ons vergund is te leven, mag veel luider dan Israëls jaarjubel, als een jaar van »het wel-

behagen Gods" worden uitgeroepen. En overal waar het Evangelie des koninkrijks in heel de wereld verkondigd wordt, daar wordt ook dit woord tot alle vermoeiden en beladenen door de zonde gebragt: »Indien de Zoon u zal vrijgemaakt hebben, zoo zult gij waarlijk vrij zijn.»

Vrijheid — wij hebben het immers niet met vele woorden te regtvaardigen, TT., wanneer dit woord heden bij voorkeur de grondtoon onzer prediking zijn zal? Maar 't is in zeker opzigt de grondtoon van heel het Evangelie des heils, en daarbij, het wijst ons terstond op een heilgoed, nooit hoog genoeg te waardeeren. Vrijheid, reeds de klank van het woord is welluidend, maar wie beschrijft de waarde der zaak? Geef den gevangene een paleis tot zijn kerker, dons tot zijn dek, en de zeldzaamste spijs op zijn disch, hij slaat een blik van nijd op den daglooner, die al die weelde ontbeert, maar onbellemerd adem mag halen. Ontneem den sterveling het liefste, dat hij op aarde bezit, zoolang gij hem de vrijheid gelaten hebt, kan hij onmogelijk klagen, dat hij volstrekt niets heeft overgehouden. Koop vrijheid voor goud, en handhaaf haar bezit met uw bloed, de dwaas alleen zal beweerden, dat gij haar te duur hebt verkregen. Verzaak uwe vrijheid om gewillig onder het juk der tyrannij u te krommen, en gij hebt u niet slechts medelijden, maar verachting waardig gemaakt. Vrijheid, 't is in één woord voor ieder onzer een levensvraag, want zonder vrijheid geen leven, en wanneer was het meer tijdsvraag dan in de tegenwoordige dagen? Doch noemt mij één gebied, waarop

niet de strijd tusschen gezag en vrijheid de hoofden en harten verdeelt; één ideaal, dat door talloos velen met zooveel drift als juist dit laatste wordt nagejaagd. Vrije handel, 't is een lievelingsdenkbeeld van duizenden; vrije beoefening van kunst en wetenschap, 't is het wachtwoord harer priesters en outerknepen; vrije prediking, 't is de leus, die men met kennelijk welgevallen in de banieren der Hervorming geschreven ziet. Laat de heiligste Waarheid vermetel aangerand worden, 't laat de menigte vrij onverschillig — »wat is waarheid,» fluistert de ongeloofige tijdgeest — maar nauwelijks treedt gij de Vrijheid van den vermetelen aanrander ook maar een duimbreedte te dicht in den weg, of terstond is de verontwaardiging gaande. En op het gebied van den staat — wat koortsgloed jaagt in onze eeuw feller dan deze door al de aderen van het groote ligchaam der volken? Met deernis wendde zich ons oog in de laatste jaren naar de nieuwe wereld, waarvan de twee helften met tijgerwoede elkander bestreden, tot eindelijk óver de breede bloedrivier de zon der vrijheid voor de arme slaven verrees. Met belangstelling leenden wij het oor aan de stemmen uit Zuid en Noord van ons eigen werelddeel, die vruchteloos vrijheid, hier van hunne verdrukkers, en daar van hunne dusgenaamde bevrijders, begeeren. Ja, wèl is er reden ook in onzen tijd om het woord te herhalen, dat op het laatst der vorige eeuw een der vrijheidshelden in Frankrijk deed hooren, een oogenblik voor zijn hoofd op het bloedig moordschavot viel: »o vrijheid, wat al misdaden worden in uwen naam niet bedreven!» Zullen wij daarom den zegen

der vrijheid zelve verkleinen, en het rusteloos streven naar haar bezit op de lange lijst der menselijke dwaasheden schrijven? Dat zij verre, Gel., ten ware dan dat wij het Apostolisch woord, tot eene gemeente des Heeren gerigt: »gij zijt tot vrijheid geroepen, broeders'' in het aangezicht tegenspraken. Gelijk onze vrome vaders zeggen ook wij van den Bijbel: »op dezen steunen,» maar van de vrijheid: »deze beschermen wij.» Doch, wat wij bejammeren, 't is dat, gelijk in vroegere, zoo inzonderheid ook in deze dagen, zoovelen over vrijheid spreken en haar beloven aan anderen, terwijl zij zelve dienstknechten der zonde zijn. Wat wij beklagen, 't is dat zoovelen vrijheid ván de waarheid begeeren, in plaats van die dóór en vóór de waarheid te zoeken. Wat wij aan allen, die zoo jammerlijk gevaar loopen een blinkende wolk voor de aangebeden Godin te begroeten, wel met al den ernst der liefde op het hart zouden willen leggen, 't is bovenal het woord: »zoek, wat gij zoekt, het is niet waar gij het zoekt. Wat u geen wereld voor al uwe schatten kan schenken, dat geeft u de Christus om niet:

»INDIEN DE ZOON U ZAL VRIJGEMAAKT HEBBEN,
ZOO ZULT GIJ WAARLIJK VRIJ ZIJN.»

Dat woord werd het eerst gehoord in een tijd, waarin, gelijk in den onzen, de zucht naar vrijheid bij velen tot zeldzame hoogte was opgewekt. Het maakt een deel van het belangrijk onderwijs uit, door den Heer aan de Joden gegeven, die (blijkens vs. 31) Hem aanvankelijk in zijne volle waarde erkend

hadden. Op het laatste Loofhuttenfeest, dat Hij op aarde beleefde, zag Hij met blijdschap die aanvanke-lijke vrucht van het zaad, op den akker der hoofd- stad gestrooid. Gedachtig aan de vele stormen, waaraan het jong gewas al spoedig kon blootgesteld zijn, wekt Hij hen op tot volharding door het veelbelovende woord: »indien gij in mijn woord blijft, zoo zijt gij waarlijk mijne discipelen. En gij zult de waarheid verstaan, en de waarheid zal u vrijmaken.» Maar: vrijmaken, reeds dat woord is dezen pasgeloovigen een aanstoot en ergernis. Hoe, zal hun nog voor de toekomst beloofd worden, wat zij immers altijd be- zaten? »Wij zijn Abrahams zaad, en hebben nooit iemand gediend,» zoo roepen zij in gekrenkten trots en bittere verontwaardiging uit. De kortzigtigen, het drievoudig juk, dat zij dragen, het juk van Rome, van de wet, van de zonde, zij tellen het zelfs in ge- dachten niet mede; 't is hun genoeg, dat zij nimmer gewillig de schouders voor een vreemden heerscher gebogen hebben. En nu de Heer? Met verschoonende liefde houdt Hij alles terug, wat Hij al ter hunner beschaming had kunnen antwoorden op hunne laatste bewering, en verklaart alleen met heiligen ernst, in wat zin Hij zoo even van vrijheid door de waarheid gesproken had. »Voorwaar, voorwaar zeg ik u, een iegelijk die de zonde doet, d. i. die haar dient, is een dienstknecht, een slaaf der zonde.» Een treurig lot, voorwaar, gelijk Hij aanstonds laat volgen; immers: »de dienstknecht blijft niet eeuwiglijk in het huis»; juist, omdat hij slechts slaaf is, kán hij er niet eeuwig vertoeven. Slechts de zoon, (de Heer

spreekt hier nog gansch algemeen) hij, die een zoon is des huizes, blijft er eeuwiglijk, als deelgenoot van des Vaders gaven en gunsten. Zinspeelt Hij welligt, bij het spreken tot Abrahams zaad, op het gebeurde in Abrahams tent, waar Ismaël de slavenzoon heengezonden, maar slechts de vrije Isaäk gebleven was? Althans, wie hier in den volsten zin des woords de Zoon is, en wat deze doet, Hij geeft het genoegzaam duidelijk aan, als hij met hoorbaren terugslag op het vroeger gezegde besluit: »indien dan de Zoon u zal vrijgemaakt hebben, zoo zult gij waarlijk vrij zijn.»

Waarlijk vrij! Wat dunkt u, Gel., was dat geen woord naar de eischen en behoeften des oogebliks? Is dat geen Evangelietaal voor alle volgende eeuwen? Is dat geen zinrijke wenk, inzonderheid ook voor den tegenwoordigen tijd? Komt, schenkt ons al uwe aandacht, waar wij heden over de ware, boven alles begeerlijke vrijheid gaan spreken, die Christus heeft en geeft aan alle de zijnen. Zien wij reeds van verre het licht van den kerstnacht verrijzen, ⁽¹⁾ heden klinke, als een blijde Adventstoon, ons de nagalm van het profetisch woord in het oor: »Hij zal den nooddriftigen verlossen, die daar roept, mitsgaders den ellendigen, en die geen helper heeft." Vrijheid - is zij ook in uwe schatting een heilgoed, welaan, verneemt heden, wáár het alleen is te vinden. Wij hebben niet verder te gaan, dan het naast verband van den tekst, om den aard en de waarde der vrijheid, door Christus bedoeld, in het helderst daglicht

(1) Deze Leerrede werd uitgesproken op een Adventszondag

te plaatsen. Van zelve treedt zij dan hier voor ons, zoo als zij jammerlijk gemist, verrassend beloofd, stellig geschonken, zalig genoten, heerlijk voltooid wordt.

De slaaf, die haar mist;
de Zoon, die haar belooft;
de waarheid, die haar hergeeft;
de verlostte, die haar geniet;
het Vaderhuis, dat haar voltooit;

ziedaar het vijftal bijzonderheden, waarop onze aandacht zich vestigt. Och of onder die beschouwing daarbinnen, luider dan ooit, een stem sprak van behoefte aan, en verlangen naar, en ingenomenheid met dien Redder van zondaren, die ook ons wil geleiden tot de vrijheid der heerlijkheid der kinderen Gods! Heer, spreek Gij zelf tot onze zielen van leven en vrede, leid uit ieder diensthuis ons uit, en maak ons zelf U éénig en eeuwig ten eigendom, Amen.

I. Bijna zou ik reeds bij de eerste schrede op den weg onzer beschouwing op tegenspraak rekenen, wanneer ik beweer, dat de ware vrijheid door den mensch, zoo als hij van nature is, op jammerlijke wijs wordt gemist. »Hoe, prediker van het Evangelie,» dus hoor ik van onderscheiden kanten mij toeroepen: »gij zult toch niet ontkennen, dat de mensch een vrijwerkend wezen mag heeten; gij denkt er toch niet aan, ons den vrijen wil te ontnemen, zonder welken evenmin van verantwoordelijkheid, als van strafwaardigheid sprake kan zijn; gij gelooft toch niet, dat de mensch niets is, dan een lijdelijk werk-

tuig, dat door eene onverbiddelijke magt in deze of gene rigting wordt voortgestuwd? Ja waarlijk, we zijn vrij, wij gevoelen, wij verklaren, wij houden het tegen elke wederspraak vol. En wilt gij ons niet gelooven, opent dan zelve uwe oogen, en ziet! Zijn zij niet vrij, die daar voorthollen op wat gij noemt den breeden weg des verderfs; handelen zij in ieder geval niet vrijwillig, zij die, om de taal des Bijbels te spreken, den vloek boven den zegen, den dood boven het leven verkiezen?" Wat zal ik antwoorden, TT., dan dat het mij is, alsof ik de nameven der tijdgenooten van Jezus ontmoette, die het woord hunner voorzaten overnemen: »Wij hebben nooit iemand gediend!" »Nooit iemand," alsof daar niet ééne Meesteresse bestond, die men niet gehoorzamen kán, zonder dat men te gelijk zijne hooggeroemde vrijheid verspeelt; »nooit iemand," alsof er ook maar één in ons midden ware, die niet meer of min ten bewijze kan strekken voor de waarheid van dat diep beschamende woord: »Zoo iemand de zonde doet, die is een dienstknecht der zonde." Ja, toen er nog geen zonde in de wereld was, toen was de mensch waarlijk vrij, omdat het zijn hoogste vreugd was, vrijwillig te staan onder God; toen was hij geen slaaf nog, maar koning, omdat hij priester was in het heiligdom der jeugdige schepping. Maar ach, sinds het priesterkleed besmet en verscheurd werd, viel ook de koningskroon af, en de hand, die naar het verbodene greep, heeft zich te gelijk aan eigen vrijheid vergrepen. Neen, zoekt hem niet op mijlen afstands van hier, den slaaf, die haar mist, de boven

alles begeerlijke vrijheid, gij kunt hem in uzelf aanschouwen, zolang gij nog niet door Christus vrijgemaakt zijt; gij ontmoet hem in iedereen, voor wien de gewoonte van zondigen, helaas, tot een tweede natuur is geworden. Eene noodlottige zwakheid acht gij die zonde welligt, die met u is geboren en opgegroeid? Neen, geene zwakheid, voorwaar, maar eene noodlottige magt, die u doordringt, die u beheerscht, die u henenvoert, daar waar gij zelf allerminst gewenscht hadt te komen. Fraaije vrijheid, de vrijheid van den natuurlijken mensch, die door de magt des vleesches beheerscht wordt, ongeveer gelijk aan de vrijheid van den vogel, die wakker met de vleugelen klept, dat er de tralien der kevie van dreunen, maar met de voeten aan den lijnstok gekleefd is, of die, wilt gij liever, behoorlijk kan heenvliegen, ja, maar alleen voor zoover de draad het gedooft, om zijn teere gewrichten geslagen. Of is hij vrij, die jongeling die door brandenden lust naar een zingenot voortgejaagd wordt, dat hij zelf in kalmer uren vervloekt? Is hij vrij, die man, dien de eerzucht niet toelaat te slapen bij den blik op anderer lauweren, en die niet rusten kan voor hij hoog, nog hooger, tot den állerhoogsten trap is gestegen? Is hij vrij, die grijsaard, die bij zijn goud zit te kleumen, en even weinig van zijn afgod als van zijn leven kan scheiden? Vrij — wel nu, zeg het dan maar aan die allen, dat zij met een kloek besluit zich vermennen om andere menschen te worden, de eerste ingetogen, de tweede nederig, de derde weldadig: zij kunnen het niet, omdat de zonde in hen een gebiedende magt

is geworden. En meent nu niet, dat het juist noodig is, zich onbeschaamd voor den driehoofligen Afgod van eer, of goud, of weelde te buigen om den naam van slaaf te verdienen; ook in den meest gepolijsten vorm blijft het wezen en de magt der zonde hetzelfde. Zelfzucht, die ons het eigen Ik tot middelpunt doet kiezen van al ons denken, gevoelen, willen, handelen, is het karakter van iederen natuurlijken mensch, en wie onzer, die nu eerlijk wil zijn, moet niet toestemmen, dat die zelfzucht hem telkens beheerscht en vervoert om te doen, wat lijnregt in strijd is met de heilige eischen der liefde? Neen, 't is niet genoeg gezegd, o mensch, dat gij uwe zonden hebt; voorwaar, voorwaar zeg ik u, de zonde heeft ú; zij verblindt u, zij verlaagt u, zij doodt u, ten zij dan dat zij in u gedood wordt. Elke zonde, die u verlost, biedt u als een geurigen rozenkrans, maar ketenen zijn onder den stengel verborgen, en eer gij het weet, zijn zij u om hals en handen geslagen. Ja, geketend, van dag tot dag meer, wordt de wil van iederen zondaar, en de zonde, die zich eerst als zijne vriendin heeft getoond, wordt weldra de harde Meesteres, die hem straks haar bondgenoot, haar werktuig, haar slaaf, haar slagtoffer maakt. O bange tweespalt in een hart, dat dit alles begint te gevoelen, en toch zichzelf niet veranderen of vrijmaken kan! Soms, is het niet zoo, ontwaakt daar binnen eene zielzucht, een verlangen, een bede, maar die allen spreken slechts, zoolang de begeerlijkheid zwijgt, en naauwelijks is deze ontwaakt, of de wet in de leden klemt den armen gevangene telkens vaster in de ijzeren boeijen, en de zonde —

't is ontzettend, maar waar, — eindigt in den regel altijd, met het in den strijd tegen rede en geweten te winnen. Ó wèl had hij diep in zijn eigen en anderer harte gelezen, de dichter van het lied, die de klagelijke klagte liet hooren:

„Daar zinken wil en krachten beide,
En wat ik gistren nog beschreide,
Wordt heden weer een lust in mij.”

Wèl staaft de dag aan den dag de waarheid van dit andere kerklied:

„De zondediens is d' ergste slavemij,
Zij knelt te meer, hoe meer de jaren snellen”.

Gij wordt ouder, o mensch, maar daarom toch alleen nog niet wijzer; onafhankelijker welligt, maar daarom nog niet vrijer in den zedelijken zin van het woord. Vrij in dien zin, geen zondaar, die het is van nature; geen slaaf, die het zijn lotgenoot maken kan. O jammerlijk diensthuis, dat de wereld met hare geblankette ellende aan onze oogen vertoont, waar de slaaf der eene zonde onophoudelijk den anderen voortstuwt; waar ieder bedekt of onbedekt zijne ketenen na zich sleept, als de galeislaaf den zwaren kogel, aan zijne enkelen vastgeklonken; waar allen van slaafsche vreeze verbleeken, als zij slechts het verre ruischen der voetstappen van den Vervolger vernemen, die aan hen het vonnis voltrekt: »de bezolding der zonde — de dood!” De dood, dát is dan het schandloon, dat de hardste Meesteres aan hare arme slaven betaalt, den geestelijken dood reeds in dit leven; den tijdelijken dood in het sterfuur, den tweeden dood in de eeuwigheid — arme slaaf, die nog droomt van

denkbeeldige vrijheid, zal er ook voor u nog eenmaal »een jaar der vrijlating" komen?

II. Hoort, eene stemme Gods en niet eens menschen alleen wordt in het donkere diensthuis vernomen: »indien de Zoon u zal vrijgemaakt hebben, zoo zult gij waarlijk vrij zijn." Welk eene tegenstelling, millioenen slaven, en tegenover die allen de ééne Zoon, die het land der vrijheid ontsluit! Ja, wèl mogten wij zeggen dat in den tekst het heil, waarvan wij spreken, op verrassende wijze beloofd wordt. Want wie is Hij, die hier in stille majesteit voor ons treedt, met eene belofte op de lippen, gelijk nimmer één menschenzoon voor Hem of ná Hem deed hooren? Is het slechts een schepsel van gelijke beweging als wij, die zich bewust is, dat Hij het verder dan anderen op den weg der volmaaktheid gebragt heeft, en nu met nederbuigende goedheid zichzelve ten Leidsman hun aanbiedt? Maar dan heeft Hij zich wel aan bespottelijke grootspraak schuldig gemaakt, waar Hij zich zonder eenige bepaling den Zoon noemt, die van nature in het huis des Vaders behoort, en zichzelve uitsluitend bevoegd acht om anderen er binnen te leiden. Neen, hier in het stof der aarde lag de sleutel niet, die onzen kerker ontsluiten kon; de hemelen moesten dalen, zou de aarde ophouden een diensthuis der zonde te zijn, en Gode zij dank, de hemelen zijn gedaald, M. H. Ziet, daar verschijnt Hij, die het geen roof behoeft te achten, Gode gelijk te zijn, de Zoon des Menschen, ja, maar ook de Zone Gods, zélf-God, boven al te prijzen in der

eeuwigheid. Hij is vrij, want de magt der zonde beheerscht Hem niet; Hij maakt vrij, want Hij heeft van den Vader de magt ontvangen, om tot alle gebondenen te zeggen: »kom uit,» — en aan al wat de Vader Hem geeft een eeuwig leven te schenken. In dat verheven karakter treedt Hij ook hier voor ons oog; buigt uwe hoofden, Gel., gelijk ik het mijne buige, zijne wedergade heeft de aarde nergens gezien. — Neen nergens, want wát belooft Hij, deze Zoon des huizes, aan al wie zijne liefdestem hooren? Vrijheid, het eerste wat de mensch begeert, en het laatste, wat de zondaar zichzelf kan geven; vrijheid, natuurlijk niet in den burgerlijken, maar in den geestelijken zin van het woord; vrijheid van de zonde, maar te gelijk van al hare jammerlijke gevolgen, die ons dagelijks de ziele beknellen; vrijheid, niet van God, als waarvan de zondaar gedroomd had, maar vrijheid om God als zijne verlostte kinderen gewillig en blijmoedig te dienen. — En langs wat weg belooft Hij wie Hem volgen alzoo in het bezit der vrijheid te stellen? Laat vrij uwe bewondering klimmen; niet door stoffelijke kracht, maar door de stille, geestelijke magt van zijn woord: »Gij zult de waarheid verstaan, en de waarheid zal u vrijmaken". De waarheid alzoo, in Hem geopenbaard, door het oog des geestes aanschouwd, in al hare kracht aan het eigen hart ondervonden, zij wordt de tooverstaf, die de ketenen der zonde doet vallen. — En aan wie is Hij nu bereid, deze heerlijke vrijheid te schenken, de éénige, die den redelijken mensch in alle opzigten waardig is? Aan enkelen, aan de besten, aan de meest ont-

wikkelden, of aan de minst afgewekenen anders? Neen, aan allen, ook aan de ongelukkigste zondslaven, aan de diepstgezonkenen zelfs, onder geen andere voorwaarde, dan dat zij de geketende armen Hem toestrekken om zich door Hem te laten behouden. Het hoogste heilgoed biedt Hij alzoo aan als een geschenk van vrije genade; vrijheid, die men op burgerlijk grondgebied met tonnen schats en kostbare levens zou koopen, stelt Hij in geestelijk opzicht voor zondaren verkrijgbaar om niet — ik weet niet, hoe het u is, Gel., maar ons begint het harte hoog en heilig te kloppen, hoe meer wij peinen en staren. O ziet, ziet Hem daar voor u staan, den éénigen waarachtig Vrijen, tegenover eene zoo groote schare gebondenen, terwijl Hij niets vuriger verlangt, dan wat Hij zelf bezit ten erfgoed der zijnen te maken; den Christus Consolator der menschheid, van ontboeide gevangenen en boetvaardige zondaressen omgeven! Hoort, hoe Hij in zijn Evangelie treurenden zalig spreekt, aan armen zijn koninkrijk toezegt, en in alles aan zijnen lastbrief beantwoordt: »de Geest des Heeren Heeren is op mij, om gevangenen te prediken loslating, om gebondenen henen te zenden in vrijheid, om te genezen allen, die gebroken van harte zijn!» Aanbidt met mij de liefde, die ook hier den hoon en haat harer vijanden beantwoordt met het aanbod van het onmetelijkst heilgoed, maar meent allerminst, dat de ontferming, die gij Hem hier zaagt ten toon spreiden, thans zijn harte vreemd is geworden. Hij, dien gij hier in Jeruzalems tempel zaagt staan, ging sinds eeuwen het hemelsch heiligdom

binnen, en die toen zonder gedaante of heerlijkheid optrad, bedekt zich thans met het licht als een kleed. Maar wat eens de lust van zijn hart was, het is die daarboven gebleven: banden te slaken, voor alle menschelijk vermogen te sterk, en waar in ons midden ook maar één zondaar den druk zijner ketenen voelt, het mag hem op dezen oogenblik zijn, alsof de Heer hem uit het hemelsch heiligdom tegentrad met het vriendelijk woord op de lippen: »Indien de Zoon u zal vrijgemaakt hebben, zoo zult gij waarlijk vrij zijn.» Jezus vraagt niet, hoelang gij de zonde gediend hebt, maar of gij verlost worden wilt; niet of gij verlossing verdient, maar of gij verlossing behoeft; niet of gij de grootste der zondaren zijt, maar of gij de eersteling van Gods schepselen worden wilt. O liefelijke prediking van vrijheid en leven, klink voort, klink eindeloos voort, waar op aarde schepselen wonen, aan zonde en dood onderworpen! En gij, o onze ziele, zoo gij waarlijk dorst naar vrijheid en leven uit God, komt, en koopt zonder geld en zonder prijs, wat tegen geen wereld met al hare schatten kan opwegen. Koopt de waarheid, de waarheid in Christus maakt vrij!

III. De waarheid in Christus maakt vrij. Hier, gij gevoelt het, Gel., nadert onze rede het punt, waar wij nog iets dieper moeten indringen in den aard en den grond van het heil, dat de Heer den zijnen belooft. Ware vrijheid — ik sprak van den slaaf, die haar mist; ik wees op den Zoon, die haar biedt: verlangt gij niet althans een enkelen blik in het hei-

ligdom der Waarheid te slaan, waar de schat der vrijheid verkregen wordt? — »De waarheid zal u vrijmaken.» Een van de diepzinnigste woorden, ons in het Evangelie bewaard, maar tevens een van die woorden, die wij niet indenken kunnen, zonder terstond te beseffen, dat de ware vrijheid door Christus volkomen geschonken wordt, juist omdat Hij de Koning der waarheid is. Of vraagt gij, wat is er dan toch in die waarheid, waardoor zij, en zij alleen het vermogen heeft om zondaren tot volle vrijheid te leiden? Laat mij het u zeggen, Gel., en laat uwe conscientie aan ons woord getuigenis geven: de waarheid heeft eene bevrijdende kracht, juist omdat en voor zoover zij eene ontdekkende, eene vertroostende, eene vernieuwende kracht heeft. — Van nature, is het niet zoo, zijn wij veeleer geneigd om te hoog, dan om te laag van ons zelve te denken. Allen hebben wij iets van die Joden, die zich op hunne afkomst uit Abrahams zaad en hunne denkbeeldige vrijheid verhieven. Daar komt de Christus, en houdt ons den spiegel der waarheid voor oogen, en ontrukkt aan onze oogen den blinddoek, die ons verhindert onze ware gedaante te zien. In dien spiegel toont Hij ons zijne heiligheid en onze onheiligheid tevens; wie wij moesten wezen, en wie wij werkelijk zijn, en dringt ons om voor ons eigen bezoedeld beeld de blikken neder te slaan, en brengt ons door de kracht der waarheid, aan onze conscientie geopenbaard, voor een heilig God in de diepte. »Een treurig begin,» roept gij uit? O houd moed, medezondaar, juist door die donkere diepte ligt de weg naar de blinkende hoogte;

waar de tollenaar in den Phariseër geboren is, is een eerste schrede naar het land der vrijheid gedaan: de valsche waan van vrijheid ontzong u! — Nu, door de waarheid diep verootmoedigd, voelt gij u ontrust, verslagen, bekommerd; gij roept met het oude Israël uit: »dewijl onze ongeregtigheden op ons zijn, en wij in dezelve versmachten, hoe zouden wij leven?» Daar komt Christus andermaal, en laat een lichtstraal der waarheid verrijzen in den donkeren nacht van uw hart. Hij openbaart u, wat gij, zondig mensch, van uzelfen nooit hebt durven verwachten, dat God het eerst u heeft liefgehad. Hij brengt u den kwijtbrief eener genade, die de grootste schuld geheel om niet heeft vergeven. Hij zegt het tot u, vijand Gods door het bedenken des vleesches, dat die God over u gedachten des vredes heeft. Hij vat u bij de hand, en voert u bij zijn kruispaal, en zegt: »gestorven voor ú.» Hij rigt uw blik omhoog, en wijst u naar den hemel, en spreekt: »ontsloten voor ú». M. H., is het mogelijk, dat — ik zeg niet, aan te hooren, maar te gelooven, te verstaan, te waardeeren, zonder dat daarbinnen de vreeze wijkt en de hope klimt, en een gevoel van verruiming, van vrede, van vreugd en rust wordt geboren, dat ons nu tot God als onzen Vader doet opzien, en aan Christus als onzen Redder verbindt, en ons met Paulus kan doen zeggen, dat de liefde Gods is uitgestort in ons hart door den H. Geest, die ons is gegeven? Ja, dat is de onbeschrijfelijk heilrijke kracht der waarheid, in Christus verschenen. Zij brengt ons nu een zaligen vrede, omdat zij ons eerst een heilzame onrust

gebragt heeft, en — een tweede schrede is op den weg der vrijheid gezet: de slaafsche vrees is uit ons harte geweken! — Doch nu, gij gevoelt het, na die eerste en tweede, kan de derde tred onmogelijk achterblijven. Of, waar de liefde Gods in mij is uitgestort, zou ik daar de zonde niet haten; waar ik in Christus mijn Verlosser van hare schuld en straf heb herkend, zou ik daar onder hare heerschappij kunnen blijven; waar ik door de genade Gods uit het ergste diensthuis ben uitgeleid, zou ik mij daar niet met dankbare liefde in het diensthuis van den besten Meester begeben? Van nature had ik daartoe evenmin den moed als de kracht; maar nu, daar komt Christus nog eenmaal, en schenkt mij in de Waarheid het wapen om tegen de zonde te strijden, die niets is dan bedrog en dan leugen. Van het zwaarste dwangjuk verlost, buig ik nu gewillig de schouders om het zachte juk van den goeden Meester te dragen, en in zijne school leer ik nu met dankbare liefde den wil des Vaders te doen. Wat meer is, Hij schenkt mij den heiligen Geest, en die Geest verlicht mijn oog, zoodat ik steeds ligter de zonde herken in iederen vorm, en vervult mijn hart met een heilige vrees om een heilig God te mishagen, maar wekt en sterkt tevens daarbinnen, niet slechts den vlugtigen wensch, maar den heerschenden wil om niet alleen naar sommige, maar naar al Gods geboden te leven. Het gebeurt nu, gelijk de kerkvader Augustinus het uitdrukt: »Gods genade in Christus geneest den zieken wil, opdat de gerechtigheid in volkomen vrijheid geliefd worde." Het gaat ons, als den slaaf,

die door onverdiende genade in zijn kerkerhol opgezocht en ontslagen, nu de handen kust van den Redder, die zijne ketenen brak, en hem volgen zou, ja, tot aan het einde der wereld, en liever sterven, dan zich wederom onder de zweep van den vorigen drijver te krommen. Wij zijn nu onzes zelfs, wij zijn der zonde niet meer; wij hebben eenen anderen Meester, en de derde, de laatste en beslissende tred is gedaan: wij zijn voor goed in de dienst van een Heer getreden, die de ware vrijheid aan de zijnen verleent, omdat Hij hen innerlijk herschept tot gehoorzame kinderen Gods. — O heerlijke herschepping, Gel., waardoor een slaaf tot den koningstand, een opgeschrevene ten doode ten erfgenaam des eeuwigen levens wordt: wat zijn alle andere wonderen Gods, bij dat wonder van genade en magt? Doch nu het geheim dier herschepping; de magt, waardoor zij bewerkt wordt: maar wat zou zij anders zijn dan de Waarheid, in Christus geopenbaard, en in het binnenste heiligdom van hart en geweten vernomen? Door leugen op leugen had ons de zonde geketend aan hare noodlottige zegekar, en wij tastten om in een nacht van ellende; — daar verschijnt de morgenstraal der waarheid daarbinnen, en wij herkennen ons zelve, en aanschouwen God als nimmer te voren, en wandelen nu aan de hand van den Zoon een nieuwen dag te gemoet. Waarheid en Vrijheid, zij zijn even onafscheidelijk één als licht en schaduw, als plant en vrucht, als de moeder en de telg aan haar schoot. Wees gezegend, Koning der waarheid, uw woord is getrouw en waarachtig: »indien de Zoon

u zal vrijgemaakt hebben, zoo zult gij waarlijk vrij zijn!”

IV. Waarlijk vrij; dat woord brengt ons tot eene vierde bijzonderheid. Het geeft ons ongezochte aanleiding om de waarde dier vrijheid in het licht te stellen, die de Heer aan zijne discipelen schenkt, en u te doen opmerken, hoe het heilgoed, hier zoo verrassend beloofd, ook overvloedig genoten wordt onder alle omstandigheden des levens. Waarlijk vrij, dat kunt gij moeijelijk zeggen van zooveel, als in de wereld met den schoonen naam van vrijheid versierd wordt, doch eigenlijk niet anders dan jammerlijke schijnvrijheid, indien maar niet de treurigste losbandigheid is. Doch nu, tegenover het bezoedeld beeld van den dienaar der zonde, u straks met breede trekken geteekend, het beeld van den verlostte gesteld, die aanvankelijk dit heilgoed geniet! Och of ik u de ware Christelijke vrijheid in al haren luister kon schetsen, gelijk zij zich thans aan mijne oogen vertoont; mij dunkt, gij zoudt het moeten erkennen: geen gelukkiger mensch, dan de zondaar, die door Christus is vrijgemaakt. Geen vrijer mensch, dan een Christen. Oordeelt zelve, en meet het gebied dezer vrijheid! De Christen, (ik spreek van den waarlijk geloovige!) staat hij vrij tegenover God? Ja, M. H., want hij heeft niet ontvangen den geest der dienstbaarheid wederom tot vreeze, maar den geest der aanneming tot kinderen, door welchen wij roepen: »Abba, Vader”! Het is hem geen plicht slechts, maar lust met dien Heilige gemeenschap te oefenen;

slaande ja op de borst om zijne menigvuldige afwijkingen, maar toch met opgeheven hoofde gaat hij telkens weer tot den genadetroon toe; de slaaf is priester geworden, de priester heeft een geopenden toegang. — De Christen, staat hij vrij tegenover de wet? Ja, M. H., want hij is van den vloek der wet in gemeenschap met Christus ontheven; niet meer als tuchtmeester staat die wet tegenover hem, maar als spiegel, waarin hij eene openbaring van Gods heilige liefde aanschouwt. Van nature doet nu de nieuwe mensch de dingen, die der wet zijn, niet meer omdat de letter der wet het gebiedt, maar omdat de Geest van Christus hem drijft; ja hij heeft Gods wet niet op steenen tafelen, maar op vleeschen tafelen des harten geschreven, en gehoorzaamt haar (althans het is zijn dagelijksch streven) niet maar met de stiptheid van den slaaf, maar met de trouw van een kind. — De Christen, staat hij vrij tegenover de wereld? Ja, M. H., want ook zij is zijne meesters niet meer, sinds hij in de dienst van een beteren Heer is getreden. Wie haar slaafs naar de oogen zie, hij hangt Goddank niet van honderd heeren, maar van een enkelen af, en kan zeggen: »ik vrees God, en heb geen andere vrees." Wie haar ook doorwandle met een angstig: »raak niet, smaak niet, roer niet aan", op de lippen, hij heeft het van Paulus gehoord: »alles is het uwe, doch gij zijt van Christus." Sints hij ophield zijns zelfs te zijn, is de wereld eerst regt de zijne geworden, en al waarbij hij God kan verheerlijken, en geen gevaar loopt zijne heilige roeping te schenden, hij kan het genieten met dankzeg-

ging. — Nog eens, de Christen, blijft hij vrij, ook te midden van de moeiten en bezwaren des levens? Ja, M. H., want hebt gij waarlijk geleerd te roemen in het kruis, gij leert straks ook in de verdrukkingen roemen, en wat u nu opgelegd wordt, gij draagt het, niet slechts omdat gij niet anders kunt, maar ook omdat gij in den grond van uw hart niet anders wilt dan uw Heer. Of was hij niet vrij, die Paulus, die den kerker te Philippi van blij gejuich deed weergalmen; niet vrij, die Johannes, die in zijn ballingschap op Patmos den hemel geopend zag; niet vrij, — om althans één uit de gansche wolke van getuige te noemen — die Hieronymus van Praag, die, waar hij op den brandstapel klom, en de beul uit een gevoel van barmhartigheid het vuur áchter hem aansteken wilde, hem toeriep: »steek het gerust vóór mij aan; had ik gevreesd de vlammen te zien, ik zou aan deze plaats niet verschenen zijn?» O, het is niet te zeggen, tot wat hooge mate van zedelijke en geestelijke vrijheid de Christus de zijnen verheft; eene vrijheid, die niet als iedere aardse, heden gewonnen en morgen verloren kan worden, maar die, waar zij ons eenmaal geschonken is, door zijne genade onvergankelijk ons eigendom blijft. Wel kan de Christen, helaas, zijne duurgekochte vrijheid voor een tijdlang weder in de dienst der zonde verspelen, en wee hem, wanneer hij het waagt: te dieper zal hij zinken, naarmate hij eerst te hooger gestegen is! Maar toch, zijn wij ontrouw, de Heer is getrouw, en de hemelplant der Christelijke vrijheid, waar zij eenmaal in goeden grond is ontloken, is geen wonderboom

van Jona gelijk. Bij Jeremia leest gij ergens van heeren en meesters in Jerusalem ¹⁾, die de slaven, eerst in het Jubeljaar ontslagen, straks weder aan harde dienstbaarheid overgaven: zulk een Heer is de Heiland niet, die ons met zijn bloed heeft gekocht. Dien Hij mint, dien mint Hij eeuwig; die Hij heeft, dien houdt Hij vast, en het werk onzer bevrijding, hier door zijne genade begonnen, Hij voltooit het ontwijfelbaar zeker. — En nu nog eenmaal, de Christen, staat hij vrij ook tegenover den dood? Ja, M. H., want zonder slaafsche vrees ziet de verlost den laatsten vijand genaken. Sterven wordt hem in zekeren zin niet slechts een lot, maar een daad, en wat eenmaal een Romeinsch keizer verklaarde, »dat een Imperator staande moest sterven,» 't is in zoover zijne zinspreuk, als hij dien laatsten vijand in kloeke houding verwacht. Wat zeg ik, dien dood reikt hij niet slechts gewillig, maar met kalme vreugde de hand; 't is de vriend, die den laatsten grendel van de aardsche kerkerpoort afschuift, en ziet, daar opent zich nu het Vaderhuis, waar de vrijheid geheel wordt voltooid!

V. Och of ons thans iemand vleugelen als des dagersaads geven kon, om ons tot dat schoon verschiet te verheffen, waar Jezus-zelf ons veelbeteekenend heenwijst! Immers, ook ten aanzien der ware vrijheid geldt ten volle het Apostolisch woord, dat wij kennen en profeteren ten deele. Waarlijk vrij,

(1) Jerem. XXXIV : 17.

wij zagen het, is in ieder opzigt de Christen, behoudens één grens, die niet overschreden mag worden: de grens van Gods gebod, waarvan liefde de hoofdeisch is. Maar wie moet niet tevens belijden, dat aan het vrijwillig volbrengen van dat gebod nog zoo on-eindig veel blijft ontbreken, en wat Christen is onbekend met de wet in de leden, die strijdt met de wet des gemoeds? Ook het Christelijk leven is veel meer een vrij- worden dan een reeds dadelijk vrij-zijn; zijn daar geen banden der wereld meer, daar zijn nog banden des vleesches; is daar geen slavenziel meer, wij dragen de slavenkiel nog in dit ons stoffelijk kleed. En de dampkring, waarin wij ademen, is soms zoo zwaar en zoo drukkend, en daar is zoo eindeloos veel, dat wij zouden willen veranderen, maar God weet, wij kunnen het niet. Wij zijn verlost, ja, maar verlost zijn nog geen heiligen; wij hebben de eerstelingen des Geestes, maar het vleesch begeert tegen den geest; wij zijn gewasschen van onze zonden, maar wij hebben nog telkens noodig de bevleete voeten te wasschen; de handen zijn ont-kluisterd, maar waar zijn de voeten, die met geen enkelen keten meer aan het onreine stof zijn ge-boeid? Och, hoe zou dikwijls het hart ook van den verlostte zich willen oplossen in één enkelen zucht; hoe kunnen wij ons soms zoo gedrukt, zoo droef, zoo nameloos verlaten gevoelen; hoe blijft ook voor den Christen de wereld in menig opzigt een diensthuis, waarin hij mede voor zijn deel der ijdelheid onderworpen is, voorwaar niet gewillig.... het hoofd omhoog, verlost des Heeren, ú geldt de troost van het woord: »een

dienstknecht blijft niet eeuwig in het huis; een zoon, een kind blijft er eeuwig!" In het Vaderhuis Gods kán de zondaar niet blijven, zoolang hij de zonde blijft dienen. De zondaar moet van de aarde verdeldg worden, en hoe zou hij de Godsstad omhoog kunnen ingaan, waar niets dat verontreinigt mag binnenkomen? Maar de Christen... ziet, de Zoon, die hem op aarde de vrijheid bragt, ontsluit hem nu ook daarboven het Vaderhuis, en wat zou dáár nog aan het genot zijner eeuwige verlossing ontbreken? Maar die eeuwig in het huis des Vaders blijft, deelt nu ook ten volle in zijne gunst, en wie onzer zegt het David niet na: »Gods goedertierenheid is beter dan 't leven"? Die eeuwig in het huis des Vaders blijft, ontvangt nu ook het goed van den Vader, en wordt — wat hooger eernaam is denkbaar — erfgenaam Gods en mede-erfgenaam met Christus genaamd. Die eeuwig in het huis des Vaders blijft, aanschouwt nu ook zijn aangezigt, en werkt nu zijn werk, en wordt al meer en meer aan zijn vlekkeloos beeld gelijkvormig. Nog eens, Gel., kent gij geen oogenblikken, dat die voorstelling alleen u kon aangrijpen met onweerstaanbare kracht, en kunt gij het dan uitspreken, wat zulk eene ervaring zal zijn? Vrij te zijn van ál wat drukt en wat dreigde; geen ligchaam der zonde meer; geen bedenken des vleesch es meer; geen last van jammeren meer; geen vreeze des doods meer. Vrij — o roept u het gelukkigst uur voor den geest, dat volstrekt niets u kwelde, dat gij gansch onbelemmerd adem kondt halen, en denkt het dan in: »zóó tot in eeuwigheid."

Maar neen, ik zeg te weinig, Gel., de gelukkigste uren op aarde, zij zijn daarbij minder dan niets; geen plek hier omlaag, die een zuiveren voorsmaak van dat hemelsch Eden kan geven. »Op de bergen woont vrijheid,» hebben de dichters gezongen: ga heen, en bouw uw huis op een berg, maar neem het oude zondaarshart mede, en morgen vangt de oude slavernij weder aan. De zee heeft men het element der vrijheid genoemd: zij is het slechts, zoolang zij niet door slaven der zonde beploegd wordt. Een ander werelddeel aan hare overzijde heeft men als het land der vrijheid begroet: reis er heen, en de nieuwe wereld vertoont u in bijna ieder opzigt de oude. Maar ik — ik spreek uit naam van alle geloovigen — ik weet een land, waar onbegrensde en ongestoorde vrijheid woont, omdat er geen zonde gevonden wordt. »Jerusalem, dat boven is, dát is vrij,» — en daarheen, daarheen! klinkt het nu en dan met een nameloos heimwee in het hart der verlostes kinderen Gods. Ja, dáár, daar wordt het heerlijk woord van Jesaia vervuld: »de verlostes des Heeren zullen wederkeeren, en tot Sion komen met gejuich; en eeuwige blijdschap zal op hun hoofd wezen, en vrolijkheid en blijdschap zullen zij verkrijgen, maar droefenis en zuchting zullen wegvlieden.» O, Gel., zoo het reeds feest in Israëel was, als iedere halve eeuw het jubeljaar keerde, en eenige honderden slaven ontboeid werden, wat zal het zijn als het groote Jubeljaar eener eeuwige bevrijding gevierd wordt, en de verlostes Menschheid, als de verloren zoon der gelijkenis, eindelijk na een zwerftogt van eeuwen in het Vaderhart uitrust,

terwijl de oudere broeders, de Engelen, niet benijden zullen, maar loven en danken? Ook dát jubeljaar zal door bazuingeschal worden aangekondigd, het slaan der jongste bazuin. O onze ziel, zult ook gij dan uw eeuwig verlossingsfeest vieren?

Met die vraag op de lippen staan wij gereed ten einde te spoeden. In zijne volle heerlijkheid staat het woord des Heeren thans voor u; maar gij, Gel., hoe staat gij tegenover dat woord, en wat is het u tot dusver, wat ook te dezer ure geweest? Een klank slechts, of een vriendelijke lokstem, of — een stof van eeuwig dank? Het een of het ander gewis; och of het voor niemand althans niets dan een klank was geweest; of het allen tot ernstig peinen over zichzelf en hunne persoonlijke betrekking tot dezen Christus mogt leiden! Toen de Joden deze rede des Heeren gehoord hadden, namen zij de steenen tegen Hem op. Neen, zulk eene verbittering wekt thans de prediker niet, die het woord des Heeren herhaalt. Maar al wat geen verbittering wekt, brengt het ook daarom verbetering aan, en zouden zij alleen te Jerusalem zijn te vinden geweest, die het woord der vrijheid gehoord hadden, maar voorts heengingen, om in ieder opzigt de oude slaven te blijven, slaven der gewoonte, slaven der wereld, slaven der meening van anderen, slaven der boezemzonde vooral, waarmede men weigert te breken? Aandoenlijke tegenstelling, laat maar op ieder ander gebied de naam van vrijheid genoemd worden, en terstond worden duizenden wakker: is niet éman-
cipatie in iederen zin het groote woord onzer eeuw?

Doch waar over verlossing van de zonde en hare jammerlijke gevolgen gesproken wordt — helaas, Gel., de prediker dezer vrijheid in de wereld, wat is hij dikwijls anders dan een heraut in de woestijn van een somberen kerker! Wij treden als op den dorpel; wij vragen nu ouden, dan jongen: »gij zijt niet vrij, zegt, zoudt gij niet vrij willen worden?» Maar deze wendt onverschillig zich af, en wiegt zich telkens in slaap: zoogrijpt een gevangene naar een bedwelmenden drank, om het gevoel zijner ellende te dooven. Gene geeft schoone namen aan de door hem geliefkoosde zonde: zoo verguldt en verzilvert een slaaf, als hij kan, zijne boeijen, of ze dán minder zwaar zouden wegen. Die vat een oppervlakkig voornemen op, en doet een magtelooze poging om zichzelf te verlossen; zoo schudt de slaaf een tijdlang aan zijne ijzeren banden, of de knellende schalmen ook buigen, maar ziet, het is al te vergeefs. Velen beziën den sleutel, hun aangeboden, van alle zijden, en redetwisten er over, of hij wel volkomen past op het slot, en kunnen het maar zamen niet eens worden, hoe zij over den Redder te denken hebben, en na veel overleg komen zij welligt tot de slotsom, dat zij geen Redder en geen sleutel behoeven. En middelerwijl kruipen of snellen de twaalf uren van den afgemeten dag der bevrijding daarheen; 't wordt avond, 't wordt nacht; daar komt, na den afgewezen Redder, de dienaar, die den schuldige overlevert aan den eeuwigen Regter.... hoort, hoort, daar vallen de deuren achter den gevonnisdigt, en wat zich daarachter verbergt, 't zijn — eeuwige banden der duisternis! O vreeselijk denkbeeld,

vrij te hebben kunnen worden, en nu voor altijd gebonden te zijn; medezondaar, ik vraag het u met stille ontroering: is ééne uwer geliefkoosde zonden dat waard? O wèl uwer, indien daarbinnen een ongekend gevoel van behoefte aan dien éénigen Redder ontwaakt; wèl uwer, indien gij de bezoedelde hand legt op dit heerlijk woord van vrijheid en leven, en herhaalt uit het binnenst van een verbroken gemoed: »voor mij, Heere Jezus, voor mij!» Dat is reeds een begin van het werk der genade Gods in uw hart, die u oogen geeft om uwe diepe ellende te zien; Hij die dát begon, Hij kan meer. Maar wat zou u dan nu ook verhinderen, nog heden tot dezen Jezus te gaan, en aan zijne voeten gezonken te bidden: »grootte Koning, och, maak ook mij zalig en vrij»? »Gij durft tot Jezus niet komen,» maar durft gij dan wel terugblijven, waar Hij tot naderen roept? »Gij kúnt zoo tot Jezus niet komen,» gewis, uit eigen kracht kan niemand in Christus gelooven, maar uit eigen kracht en moedwillig zoudt gij u kunnen verharderen, en den Geest wederstaan, die thans in stilte werkt aan uw hart: och, doe het niet, om uwer zaligheid wil! De Heer eischt niet, dat gij het eerst zult komen tot Hem; Hij komt het eerst, Hij komt op heden tot u. Och of Hij-zelf u den diepen jammer der zonde en de heerlijkheid der verlossing met zooveel kracht deed gevoelen, dat het u onmogelijk werd, nog langer dezelfde te blijven! Och of gij bovenal iets leerdet verstaan van de onuitsprekelijke liefde van Christus, die zoo dieponwaardigen opzoekt: gewis, waar dat liefdevuur daarbinnen ontbrandt, daar beginnen ook eindelijk de zwaarste boeijen te smelten!

Dat hebt gij ervaren, vrienden des Heeren, die tot den grooten Bevrijder kunt zeggen: »Gij zijt mij te sterk geworden, Gij hebt overmocht, Heere Jezus!» O verwekt anderen tot eene heilige jaloerschheid door den glans van vrijheid en vreugd, die afstraalt van uw uit- en innerlijk leven. Maar wilt gij houden wat gij hebt, laat het u allerminst vergeefs zijn gezegd: »Indien gij in mijn woord blijft, zoo zijt gij waarlijk mijne discipelen.» Blijven in den Heer en blijven in zijn woord is voor den Christen onafscheidelijk één; ziet dan toe, dat toch niemand u het kinderlijk en eenvoudig geloof aan en op dat woord moge rooven, maar zoo gij aanvankelijk door de waarheid vrijgemaakt zijt, oefent u tevens steeds meer om haar zelfstandig te leeren verstaan, als levenswaarheid voor uzelf, gedachtig aan het woord: »van waarheid kennen wij hetgeen w'er van doorleven.» Niet elke meening over de waarheid, maar de waarheid zelve, alleen de volle waarheid maakt vrij; een verminkte waarheid geeft gewoonlijk een zeer denkbeeldige vrijheid. Wilt dan op het gebied der waarheid nooit scheiden, wat God heeft te zamen gevoegd, en beseft gij dat gij duur zijt gekocht, wordt dan ook geen dienstknechten van menschen. Doch ja, ééne dienstbaarheid is er, waaraan de vrijgemaakte van Christus zich nooit mag onttrekken: dient elkander door de liefde, en misbruikt de vrijheid niet tot een oorzaak voor het vleesch! Aan een eng geweten voor zichzelf, maar een onbekrompen hart voor den broeder, wordt de dienstknecht van Christus herkend. Discipelen van Jezus, laat uwe

vrijheid niet de vrijheid der zelfzucht, maar der liefde zijn; en dwingt, dwingt velen in te komen, opdat het vriendelijk Vaderhuis vol worde! Och, dát is de groote ellende van onzen tijd, omdat hij het woord zonde niet meer verstaat, blijft nu ook het woord verlossing voor zoovelen een ijdele klank. 't Is immers natuurlijk: als ik mijn zonden mij niet toetel als schulden voor God, dan laat een woord als dit mij koud gelijk marmer. Maar voel ik, dat ik eeuwig rampzalig ben, zoo dat woord niet getrouw en waarachtig is, dan grijp ik in den vloed mijner zonde en ellende dat woord als mijn éénige reddingsplank aan, maar dan wil ik het ook brengen aan allen; dan word ik, eerst een verlost, nu ook een getuige van Christus, en door de waarheid vrijgemaakt, wensch ik door de liefde, niemands slaaf, maar aller dienaar te zijn. Ach, heel het schepsel zucht, en is ook in onzen tijd als in barensood tot nu toe, en roept om vrijheid, meestal nog slechts tot menschen, even onvrij en zondig als wij. Wanneer zullen allen U kennen, groote, éénige Bevrijder van zondaren, en wanneer zal zij komen de ure, waarnaar het hart soms zoo hijgend kan smachten, de ure van de volle openbaring der heerlijkheid der kinderen Gods? Koning der waarheid, verhaast uwen intogt in ons huis, in de kerk, in de wereld! Maar eer Gij komt de laatste boeijen slaken, kom eerst, o Heer, en woon in ons gemoed! Amen.

III.

DE OPSTANDING EN HET LEVEN.

LEERREDE

OVER

JOHANNES XI. 25^a.

GEZONGEN:

Gezang XLIII. 1, 3.

Psalm CXIX. 88.

Gezang XLIX. 5.

JOHANNES XI. 25^a.

„Ik ben de Opstanding en het Leven.”

Een wandelaar treedt voort aan den oever der zee, met God en zichzelf alleen. Aanvankelijk verkwikt hem de koelte, en al spoedig verheffen zich zijne gedachten tot Hem, die de wateren met zijne vuist heeft gemeten. Maar, kan het anders, waar het eerste gevoel bewondering was, wordt het tweede onwillekeurig bedwelming. Bij het staren op den onafzienbaren waterspiegel duizelt de geest; bij het peilen dier ongemeten diepte ontzinkt het dieplood de handen; bij het zweven over den zilveren plas wordt de stoutste verbeelding vermoeid, en de wandelaar, die naar zijne woning terugkeert, is vervuld met het besef der oneindigheid. Was immer zulk eene gewaarwording de uwe, M. H.? Zij werd de onze steeds meer, hoe langer wij staarden op het woord, dat wij waagden tot onzen tekst te verkiezen. Ja, waagden; want in waarheid, wie de behandeling van zulke woorden des Heeren gemakkelijk acht, omdat zij immers honderdmaal gehoord en aan allen be-

kend zijn, hij toont alleen, dat hij over hunnen diepen zin tot dusver slechts oppervlakkig heeft nagedacht.

»IK BEN DE OPSTANDING EN HET LEVEN;»

gelijk zoo menige andere uitspraak: »ik ben het Brood des levens; ik ben het Licht der wereld; ik ben de goede Herder,» heeft ook deze bij het eerste hooren iets wat onwillekeurig aantrekt en treft, en elke inleiding schier overbodig doet worden. Maar beproef het eens, den rijken inhoud zooveel gij kunt te ontleden — binnen weinige oogenblikken, wij staan er u borg voor, zal zich de ervaring van den wandelaar aan het zeestrand herhalen. Men heeft het meermalen als eene proeve der onnavolgbare verhevenheid van sommige Evangeliewoorden doen gelden, dat zij bij elke omschrijving verliezen; mag dat eene lofspraak heeten, wij aarzelen niet te beweeren, dat zij op den tekst ten volle toepasselijk is. »Ik ben de opstanding en het leven» — omschrijf dat woord, hoe gij wilt; lees er voor: »Ik ben de Bron, de Bewerker, de Schenker van leven en opstanding»; of wel: »ik heb magt om het leven te scheppen en weder te geven;» of anders: »zonder mij zou er geen leven en opstanding zijn, door mij zijn beiden verzekerd» — gij zult welligt den Heiland niet tegenspreken; gij hebt zeker iets gezegd, dat mede in zijne woorden ligt opgesloten, maar de volle kracht der uitspraak ons wedergegeven? Onwillekeurig hebt gij die veeleer verzwakt en verwaterd, en onvoldaan met uwe eigene poging, verkiest gij-zelf ongetwijfeld ten slotte eenvoudig, des Meesters eigen

woord te herhalen. Had eenig mensch, behalve Hij, zoo gesproken, gij zoudt hem een godslasteraar schelden; gij beseft het terstond, die zoo spreekt moet meer zijn dan mensch; geen hemelling zelfs zou gewaagd hebben, dat woord op de lippen te nemen, zonder eerbiedig te zeggen: »Alzoo spreekt de Heer"! En wanneer ik dan daarbij den Heiland-zelfen mij voorstel, de ziel met de onbeschrijfelijke bewustheid vervuld van Levensvorst en Levenwekker beide te zijn; het gelaat verhelderd door een straal van goddelijkheid, doorschemerend door het nederig stofkleed; den blik minzaam, maar ernstig op de bekommerde Martha gerigt, en reeds op weg naar het graf, waaraan Hij zijne prooi zal ontrukken, bijna zou ons de vraag op de lippen zweven: »is zulk een woord niet meer geschikt voor Engelen- dan voor menschenbevatting; of althans, niet meer berekend om in stilte bepeinsd, dan om luide besproken te worden"?

Toch willen wij als mannen onze lendenen gorden, ook waar wij voelen, dat wij als kinderen stamelen, en in den geest ons naast de droeve verplaatsen, die het eerst welligt met ingehouden adem het opving. Of zou het voor iemand verontschuldiging noodig hebben, dat wij een woord voor u opsloegen, aan het felbestreden vierde Evangelie ontleend, en behoorende tot een wonderverhaal, dat ongeloofelijk klinkt? M. H. het is heden ons doel niet ons te verdiepen in vragen, die althans bij de onderlinge bijeenkomst der christenen meer twisting dan stichting voortbrengen. Laat daarom onzerzijds de onbewim-

pelde verklaring volstaan, dat onze welgegronde overtuiging aangaande de echtheid van Johannes' Evangelie en de waarheid van Lazarus' opwekking juist door hetgeen daartegen in den laatsten tijd is ingebracht, in geenen deele verzwakt, maar veeleer versterkt is geworden. Waarlijk, het kán geen goede zaak zijn, die met zulke wapens verdedigd wordt, als men tegen beide heeft aangegrepen. Ons is het ten eenenmale ondenkbaar, dat een verdichter zulk een woord had durven leggen op de lippen van een Heer, van wiens heerlijkheid hij wilde getuigen; dat een verdichtsel zulke ondubbelzinnige inwendige blijken van waarheid vertoonen zou, als dit elfde hoofdstuk van Johannes' Evangelie bevat. Van een beroemd' wijsgeer uit vroeger eeuwen vernemen wij, dat hij zich bereid verklaard zou hebben, allen twijfel vaarwel te zeggen, indien hij had kunnen gelooven aan Lazarus' opstanding. Maar, ik bid u, hoe kón hij dat, waar hij nu eenmaal in zijn denken van een Godsbegrip uitging, volgens hetwelk een wonder in ieder geval iets volstrekt onmogelijks was, en dus ook een wonderverhaal iets volstrekt ongelooflijks, al werd het zelfs door duizend getuigen bezegeld? Van u, Gemeente des Heeren, die met mij in zijnen naam zijt vergaderd, mogen wij andere en betere dingen verwachten. Gij gelooft met mij in een levenden, persoonlijken God, geen slaaf maar Heer zijner eigen natuurwetten, »die het doode levend maakt en de dingen, die niet zijn, roept als of zij waren''. Gij belijdt met mij den Christus, als het Beeld des onzienlijken Gods, die ook in zijne werken des Vaders

almagt en wijsheid en liefde ten toon spreidde, en daarom ook spreken kon en mogt, gelijk wij het in den tekst van Hem hooren. Gij verlangt van den Evangeliedienaar, dat hij, ook tegenover elke ontkenning van den tegenwoordigen tijd, eenvoudig getuigenis aflegge van den onnaspeurlijken rijkdom van Christus, zoo als hij zijn beeld in den spiegel van het Evangelie aanschouwd heeft, en alzoo trachte u henen te leiden tot Hem, in wien hij-zelf door Gods genade het leven zijner ziele mogt vinden. Wenscht gij dat ook heden, Gel.? Komt, schenkt ons al uwe aandacht, waar wij beproeven u op Christus te wijzen, als de Bronwel van leven en opstanding in den ruimsten zin van het woord. Is daar een zondaar onder u, die naar hooger leven smacht, dan deze arme wereld kan geven; is daar een treurende onder u, die dorst naar een frisschen laafdronk, na den bitteren edik der smart; is daar een sterveling onder u, wien de dood het grootste schrikbeeld is, en leven het ideaal zijner wenschen, hij kome herwaarts tot Jezus, en drinke! Om u eenigermate althans de kracht en waardij te doen inzien van den naam, waarmede Hij zichzelf hier noemt, wenschen wij eenvoudig een vijftal tafereelen te schetsen. Zij heeten:

Het Leven buiten Christus;

Het Leven van Christus;

Het Leven door Christus;

Het Leven in Christus;

Het Leven bij Christus.

Hebben wij alzoo den tekst meer in het algemeen beschouwd, zijn naast verband zal ons ongezochte aanleiding tot een woord van toepassing geven. Och of er menigeen onder ons ware, wiens vleesch en hart uitriep naar God, den levenden God! Heer, laat onze ziel leven, en in eeuwigheid zal zij U loven, Amen.

I. Leven en dood — wij plaatsen beide woorden lijnrecht tegenover elkander, maar hebt gij wel eens opgemerkt, M. H., dat de tegenstelling slechts betrekkelijk is, zoodat er een leven bestaat, dat in zeker opzigt dood mag genaamd worden, en daarentegen een sterven, dat een begin van leven mag heeten? »Hij heeft zichzelf overleefd; Hij is levend dood,» zoo spreken wij van menigeen, wiens leeftijd langer duurt dan zijne kracht, en die zich geheel aan de zamenleving onttrekt. Maar ach, dat woord: levend dood, geldt het ook niet in een dieperen zin des woords van iederen mensch, die van zijnen God is gescheiden, ja dalen niet millioenen ten grave, van wie men zonder liefdeloosheid beweerden kan, dat zij hier op aarde bestaan hebben, maar nimmer waarlijk geleefd? Want leven, gij weet het zélf, is toch voor den mensch iets hoogers, dan voor de plant, die bewusteloos de lichtstralen indrinkt; dan voor het dier, dat zucht onder den staf des drijvers, of dartelt in den vloed of de weide; dan voor de stofelijke wereld in één woord, die wel bestaat door de Almacht van God, maar daarom nog in Gods gemeenschap niet leeft. Persoonlijke, welbewuste, ongestoorde

gemeenschap met God, die juist daarom de fontein heet des levens, omdat Hij het onophoudelijk mededeelt, gelijk het de natuur is der fontein onophoudelijk uit zichzelf water te geven, dat is eerst het waarachtige leven voor den redelijken en zedelijken mensch, oorspronkelijk aan den Vader der geesten vermaagschapt. Behoef ik het u te zeggen, dat gij het allen door de zonde verloren hebt, en moet ik de waarheid van het doopgebed staven, reeds kort na onze geboorte ontboezemd over ons kinderlijk hoofd: »dit leven, hetwelk toch niet anders is, dan een gestadig sterven?» Neen, gij leeft niet waarlijk, o mensch, die van uwen God zijt gescheiden, evenmin als de tak, die van den boomstam gescheurd en van de kostbaarste sappen beroofd, uit zichzelf kan groeijen en bloeijen. En wat u in uzelfen ontbreekt, gij zoekt het mede vruchteloos in de wereld, die even weinig dit hunkerend hart kan vervullen, als een cirkel in een driehoek kan sluiten, en van elke zijde u toeroept: »bij mij is het niet.» Of, zeg ik te veel, maar zegt mij dan zelve: wat is uw leven, dat gij tot geen prijs zoudt willen verzaken? »Mijn leven,» zegt de een, »is eene aanhoudende feestviering; ik pluk de bloemen, die God op mijnen akker laat groeijen, ik smaak het schoon der kunst, het zoet der gezelligheid, de weelde des rijkdoms, de vruchten der wetenschap, — gelukkige naar de wereld, úw leven is één onafgebroken genieten, maar is zulk genieten dan leven? Gaapt daar geen ledig in de ziel, door het uitgelezenst genot gedekt, maar nimmer gevuld, en sluipt u de verveling niet na aan zoo me-

nigen vreugdedisch, waarbij de brooddronkenheid schatert? Gunsteling der fortuin, heeft de Hamans-
toon nooit daarbinnen weerklonken: »dat alles baat mij niet,» en verloren zoon, ver van het Vaderhuis, moet men juist naar het ligchaam gebrek lijden om te voelen, dat de ziel van honger vergaat? »Neen,» spreekt een ander, »mijn leven is niet een vlugtig genot, maar aan noesten arbeid gewijd. De eer van mijn naam, het heil van mijn gezin, de bloei der maatschappij, de bevordering van beschaving en verlichting, zietdaar het groote doel, waartoe ik tijd en inspanning veil heb.» Wel uwer, M. H., die liever aan de nutte bij, dan aan den wuften vlinder gelijkt, maar, zegt mij, is alle werken dan leven? Kwam ú nimmer op het toppunt van krachtsinspanning dat woord van de lippen: »ijdelheid en kwelling des geestes,» en hebt gij nog nooit ondervonden, dat ook de boom der kennis de boom des levens niet is? En als gij de edelste pogingen dwarsboomen, miskennen, verijdelen zaagt; als gij uwe beste krachten hebt uitgeput, zonder dat één schepsel u dankt; als gij na zulke dagen slapeloos neerligt, en reeds nieuwe onrust ziet wachten, was dan uw eerst en laatst gevoel: »nu heb ik waarlijk geleefd?» »Neen,» zegt een derde, »maar het leven is ook voor mij nog niet regt begonnen: ik wacht nog steeds, dat het komen zal. Nog een weinig tijds, en dan zal zich voor mij eene nieuwe wereld ontsluiten; de liefde zal hare rozen mij strooijen, de glorie met haar lichtglans mij sieren, de vrede in mijn huis zijn gezeteld, en ieder volgende dag schooner dan de vorige zijn.» O, ik versta u:

uw leven is geen genieten, geen werken, maar droomen: nog eens, is alle droomen dan leven? Hebt gij nimmer van menschen gehoord, die op beter gronden dan gij nog schooner verwachtingen kweekten, en op eens ontwaakten als aan den rand van den afgrond? Ik wacht u op dien oogenblik, dat gij handenwringend zult uitroepen: »bedrogen, bedrogen;” neen, ik gun u, dat gij al uwe verwachtingen ten volle verwezenlijkt ziet: ik vraag u alleen: zult gij dan wezenlijk leven? Maar weet gij dan niet, dat roem een winterzon is, die wel verlicht, maar niet warmt; dat van de hoogste vreugd het begeeren oneindig meer is dan het afgebeden genieten; dat in de gansche schepping geen eindig schepsel bestaat, waarin dit hart duurzaam kan rusten, dat slechts rust vindt in den Oneindige zelf? En nu heb ik nog het leven buiten zijne gemeenschap grootendeels alleen beschouwd van de lichtzijde; nu sprak ik nog van die ongelukkigen niet, die slechts geboren schijnen om te lijden, te zwoegen, te kwijnen, te sterven; nu schetste ik uwen doodstaat nog niet, medezondaar, die uzelfen verslaafd hebt aan de dienst van de zonde, en niet bedenkt dat uwe wegen zijn wegen des doods. Dood is het daarbinnen voor God, voor den Heer, voor den hemel; dood is eerlang dat ligchaam, waarvan gij nu de leden tot wapenen der ongerechtigheid stelt, en uw uitzigt aan gene zijde, wat is het, zoo althans deze Bijbel nog waarheid spreekt, anders dan de eeuwige dood? Ach, gelijk Lazarus in gindsche spelonk naar het ligchaam, zoo zijt gij naar den geest in een' zedelijken doodslaap verzonken; de krachtigste

roepstemmen zij gingen, misschien reeds jaren achtereen, vruchteloos langs uwe ooren voorbij, en even weinig als hij, kunt gij door eigen kracht die ijzeren boeijen verbreken. Die gestorven' Lazarus, is hij niet in zeker opzigt het beeld van iederen zondaar, ja van geheel de zondige menschheid, Gel.? Maar immers hebben allen gezondigd, de zonde is scheiding van God, en scheiding van God is waarachtig levensgemis. Hoe blijkt het ons in die gansche heidenwereld, door Paulus zoo sprekend met dezen éenen trek geteekend: »vervreemd van het leven Gods; geen hoop hebbende, en zonder God in de wereld." Hoe diep werd het gevoeld juist door de vroomsten en besten in Israël, dat de ziel naar het ware leven kon dorsten, maar het zichzelf onmogelijk geven! Hoe weinig vermogten de pogingen, zelfs van de uitnemendste wijzen en zieners om op den duur dat leven in de menschheid te wekken, dat alleen verdient den naam van leven te dragen! Helaas, het ging hun als dien Gehazi, den dienstknecht van Eliza, die zijnen profetenstaf op het aangezigt van den dooden knaap der Sunamitische vrouw had te leggen, maar tot zijnen zender met de boodschap terugkeeren moest, »dat de jongen niet was ontwaakt." Daar verschijnt Hij, die meer is dan dienstknecht, dan profet, de eigen Zoon des levenden Gods, en over het groote kerkhof der wereld ruischt voor het eerst de stem, die geestelijk dooden doet rijzen: »Ik ben de Opstanding en het Leven."

II. Daar verschijnt Hij, en ons, Gel. is de schoone

roeping gewezen om den arbeid voort te zetten zijner eerste getuigen, en van Hem te spreken tot zondaren. Hoe wenschten wij van God, dat er een sprank in ons gloorde van den gloed, die Johannes doorblaakte, waar hij dit woord en zoo menig ander ter neder schreef! Wij hebben toch over het Leven van Christus te spreken, om daardoor de waarheid en de kracht van het tekstwoord — niet te betoogen, wij vertrouwen dat dit noodeloos is, maar u althans eenigzins te doen voelen. Maar dan moeten wij al dadelijk opklimmen tot het standpunt, van waar Johannes is uitgegaan, en met onze gedachten niet slechts tot de volheid des tijds terugkeeren, maar tot de diepte der eeuwigheid. In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was God, en zonder Hem is geen ding gemaakt, dat gemaakt is. Wát leven ooit de verste kreitsen der schepping doordrong, het is daaraan geschonken door Hem, wien de Vader gegeven heeft, dat leven te hebben in zichzelf. Dáár komt op dit stipje in het heelal de zonde, en door de zonde de dood in de wereld; de natuurlijke, de geestelijke, en als hoogste toppunt van beiden, de eeuwige dood; maar daar zweert ook de Eeuwiglevende bij zichzelf, dat Hij geen lust heeft in den dood des zondaars. Het plan der verlossing, ontworpen in de geheimzinnige stilte der eeuwigheid, wordt voorbereid, wordt aangekondigd, wordt volvoerd in de volheid des tijds. De dood heeft geheerscht van Adam tot Mozes, van Mozes tot op latere dagen, maar de hemelen ontsluiten zich bij het ruischen van het Engelenlied, en »het Leven is geopenbaard,” zoo

klinkt het Evangelie der opstanding voor eene geestelijk gestorvene wereld. Hij, die Middel-oorzaak der schepping was, Hij verschijnt als Herschepper van ons gevallen geslacht, en het is of op zijn vlekkeloos voorhoofd de eernaam van: Vorst des Levens geschreven staat. Ja, Hij is de Opstanding en het Leven: dat getuigen voor alle dingen die dooden, die Hij in het leven deed wederkeeren, waar Hij het land goeddoende doorging. Kapernaums klaaghuis, Nains poort, Bethanies grafspelonk, zij weergalmen om strijd van zijn lof, en het mag voor het minst opmerkelijk heeten, dat, althans zoover wij weten, in de tegenwoordigheid van Jezus nog nooit iemand den adem heeft uitgeblazen: 't is of overal, waar Hij de voeten zet, de dood het triumfeeren vergeet, en het leven als een frissche plant opschiet uit de dorrende aarde. Maar meent niet, dat die betrekkelijk weinige doodenopwekkingen, waarvan het Evangelie gewaagt, de éénige, zelfs de voornaamste bewijzen zijn voor het regt, waarmede Hij zich de Opstanding en het Leven kon noemen. Al voegt gij er alle andere wonderen bij, waardoor Hij een nieuw leven aan zieken, meltschen, bezetenen schonk: wat zijn het anders dan teekenen, die als uitgestrekte handen ons heenwijzen naar wat in Hem zelve, als den hoogsten Vervuller van geestelijke behoeften te vinden was? Ja, »in Hem was het leven», Johannes, dat hebt gij naar waarheid gezegd; Zijn leven wás leven, gelijk het in die mate nooit door iemand vóór of na Hem geleefd is. Ziet Hem werken, van den vroegen morgen tot den spaden avond, in het werk, dat de Vader Hem

gaf om te doen, en er zelfs spijs en drank voor ontbeeren, omdat dit, dit zijn zielevoedsel en levensvreugd is, meer dan iets, dat Hem de wereld kan geven: dát werken was leven! Ziet Hem rusten, als Hij des middags aan de Jacobsbron neerzit, om overal in de schepping de hand des Vaders te zien en de stem des Vaders te hooren, of straks in de stilte van den nacht den berg der gebeden bestijgt, om voor de wereld verborgen, levenslucht en levenslicht in te drinken in de gemeenschap des Vaders: dát rusten is leven! Ziet Hem genieten, niet wat de zinnen streelt, maar wat den geest tot hooge verukking verheft, als Hij het rijk der duisternis vallen ziet, of meer geloof bij een Heiden ontdekt, dan Hij ooit in Israël vond: dát genieten is leven! Ziet Hem hopen op den wissen triomf zijner zaak, ook na den hevigsten strijd; op eene hemelsche kroon, nadat de baan van bloed en tranen voleind is; op de verheerlijking des Vaders door Hem, gelijk Hij-zelf den Vader verheerlijkt heeft: dát hopen is leven! Ja Hij, die zoo onafscheidelijk één met den Vader was, Hij kon gezegd worden het leven te hebben, zelfs onder het bitterste lijden. Zoo tot waarachtig leven liefhebben en werken behoort, Hij leefde nooit meer dan in de bange ure, toen vleesch en bloed werd gemarteld aan het moordhout der slaven. Sterven is niet zijn lot alleen, maar de daad zijner volmaakte gehoorzaamheid, en zoo groot is de levensvolheid, die Hij in zich draagt, dat het volstrekt ónmogelijk is, dat Hij van den dood gehouden kon worden. Men maakt bedenking tegen het wonder

der opstanding ten derden dage, Gel., maar wanneer wij den Heer beschouwen bij het licht zijner eigene uitspraken, zegt mij, is het eigenlijk niet veel verbazender dat Hij, de Levensvorst, sterft, dan dat Hij het afgelegde leven terugneemt? Voor Hem is het sterven juist in zekeren zin tegennatuurlijk; het is alleen verklaarbaar, als het uiterste zijner vernedering en zijner gehoorzaamheid tevens. Maar integendeel dat Hij verrijst, wat is het anders, dan de uitwendige openbaring van hetgeen Hij innerlijk was? Neen, ook zijn ligchaam blijft niet in de magt van den dood: anders ware de triomf, dien Hij stervende over zonde en dood had behaald, slechts zeer onvolkomen geweest. Niet slechts naar den geest wordt Hij levend gemaakt: wat men een geestelijke opstanding van den gekruisigde noemt, is niets anders dan onsterfelijkheid, die Hij met alle dooden gemeen had. Naar ligchaam en geest beide treedt Hij te voorschijn uit de donkere grafspelonk, als een held, die door den slaap is verkwikt, en roept het aan zijne discipelen toe: »Vrees niet, Ik ben de eerste en de laatste, die dood ben geweest, en nu leef tot in eeuwigheid." En nu, om met den Apostel te spreken: »wat Hij gestorven is, dat is Hij der zonde eenmaal gestorven, en wat Hij leeft, dat leeft Hij Gode." Reeds aanstonds blijkt het na zijne opstanding: het leven dat in Hem is, is als uit den smeltkroes des lijdens en doods verheerlijkt te voorschijn gekomen. Niet langer door ruimte en tijd binnen vroeger grenzen beperkt, openbaart het zich nog slechts van tijd tot tijd voor het zinnelijk oog, als

een lichtstraal, die door een gordijn van nevelen boort, maar zich straks weder achter dien sluier terugtrekt. Eindelijk, daar verheft zich de zon van zijn nieuwe leven ter middaghoogte in de ure der hemelvaart, en de Levensvorst herneemt de plaats, die Hem toekomt in de gewesten van reinheid en licht. Toehoorders, de oogen schemeren ons, als zij beproeven op den lichtgloed te staren, die thans den Verheerlijkte aan de regterhand Gods van alle zijden omgeeft. Maar als gij nu daar den Christus u voorstelt, biddende voor alle de zijnen, d. i. ademende en levende in de gemeenschap des Vaders, rustende van den bangen arbeid der ziele, werkende wat Hem de Vader te doen geeft, en niets vuriger wenshende dan alle de zijnen, dan ons ook bij zich te zien, en gij vereenigt nu al deze trekken tot één aanschouwelijk beeld: zegt mij dan, verdient Hij, die dat beeld u vertoont, niet meer dan iemand in hemel of op aarde, den naam van de Opstanding en het Leven te dragen?

III. Maar nu heb ik dan ook den weg mij gebaad om ten derde van het leven dóór Christus te spreken. Waar zou ik eindigen, indien ik uit het Evangelie ook zelfs de voornaamste proeven voor de waarheid van dit woord wilde noemen? Zélf heeft de Heer den tijd van zijn aardsche leven met deze woorden geteekend: »de ure komt, en is nu, dat de dooden", d. i. de geestelijk dooden »zullen hooren de stem des Zoons Gods, en die ze hebben gehoord zullen leven." Geheel zijne werkzaamheid op aarde

was één voortdurend opwekken van zondaren uit den doodslaap der zonde, één mededeelen van hooger leven, dan men buiten Hem nog immer gekend had, en reeds dit Bethanie alleen vertoont niet één, maar minstens drie getuigen van zijne levenwekkende kracht. En meent niet dat die levenwekkende kracht in eenig opzigt verminderd is, sinds de Heer de aarde verliet. Gelijk straks in Bethanie het geheele huis eerst met den geur der zalve vervuld werd, nadat het kostbaar albast aan stukken geslagen was, waarin Maria haren nardus bewaarde, zoo moest ook de aardsche vorm van 's Heeren zichtbare verschijning verbroken worden, opdat het leven, dat in Hem is, zijn geur en gloed in steeds ruimer kring zou verspreiden. Op den troon der wereld verhoogd, heeft Hij den Geest, die levend maakt, naar zijne belofte doen dalen, en in dien Geest is Hij als het ware ten tweedenmale tot zijne verlostten gekomen. Maar wat doet Hij anders, dan voortzetten, wat hier is begonnen, en bij duizend zondegraven herhalen, wat Hij bij ééne grafspelonk riep: »Lazarus, kom uit?" Ik kan slechts wenken geven, Gel., vult gij zelve die aan. — Wat leven wordt er reeds door Christus gewekt, in het hart van één' enkelen zondaar! Of, is het zoo niet, gij die vroeger gelijk waart aan dwalende schapen, maar thans bekeerd zijt tot den Opziener en Herder der zielen? Ja, gij hadt óók geleefd, zoo het leven mogt heeten, vóór gij Hem kendet, maar waar Hij den blinddoek van uw oog heeft genomen en gij uzelfen zaagt in al uwe armoede, en Hem in zijnen onnaspeurlijken rijkdom, daar was het u, als een die lang had ge-

slapen, maar thans uit een bedwelmenden droom is ontwaakt voor een schooner morgen. Vroeger waart gij duisternis, nu zijt gij licht in den Heer; vroeger waart gij bang voor God, nu hebt gij in den Zoon den Vader gevonden, en in zijne liefde het leven; vroeger, in één woord, was dat hart als een Godsakker, hier en daar witgepleisterd misschien, maar vol onreinheid en doodsbeenderen; thans is datzelfde hart als een akker Gods, waar bloemen van vreugd en vruchten van heiligmaking ontluiken, beschenen door de Zon der gerechtigheid en besproeid met den regen des Geestes. Velerlei zijn de wegen, waarvan de Heer zich bedient om dat nieuwe leven te schenken: Saulus houdt Hij staande op zijnen zondigen weg, en Cornelius zoekt Hij op in zijne eenzame binnenkamer, maar genoeg, altijd is Hij het zélf, die door Woord en Geest zondaren roept, en leidt, en trekt tot zijne gemeenschap, en langs dezen weg — tot het leven. — Ik ga verder. Wat leven wordt door Hem gewekt en bewaard in de gemeente, die naar zijn naam is genoemd. Reeds dat er eene gemeente op aarde ontstaan is en voortbestaat tot op den huidigen dag, het mag eene zegepraal heeten van zijne levenwekkende kracht. Zelfzuchtige schepselen, als gij en ik, zouden zich nimmer vereenigd hebben tot een geestelijk ligchaam, indien daar geen hefboom ware, die alle krachten in beweging kon zetten, en sterker bleek dan hoogmoed en zelfzucht, en die hefboom, wat zou hij anders zijn, dan de werking van den levenden Christus? Maar wat de zelfzucht verdeelt, het wordt door zijne liefde vereenigd; Barbaa en

Scyth, dienstknecht en vrije, het vindt in Hem, alles in allen, en wat er, te midden van alle verbastering, waarachtig goeds voor den hemel groeit en rijpt in zijne gemeente, 't is vrucht en blijk van dat leven, door den levenden Christus persoonlijk gewerkt en gevoed. Dat leven, Hij heeft het in haar voor geheele versterving bewaard, zelfs in de donkerste tijden; elke nieuwe opwekking in haar midden, elk geruisch der doodsbeenderen, om met een Israëlitischen Ziener te spreken, het is een vrucht van zijnen magtigen en bezielenden adem; ja, zoo daar, te midden van al de gisting en schokking der geesten ook in onzen tijd, hier en daar meer belangstelling, meer vragen naar waarheid, meer dorsten naar leven dan een tijdlang te voren ontwaakt, 't is eene vrucht der voortgezette werking van Hem, die de behoefte, door Hem zelven gewekt, straks op zijne eigene wijze bevredigt. — En nog heb ik niet alles gezegd. Nog zweeg ik van het leven door den Christus gewekt in de maatschappij en de wereld. O, die wereld, zij moge wanen Hem en zijn Evangelie reeds lang ontwassen te zijn, op tallooze wijzen ondervindt, bijna zeide ik ondergaat zij zijnen weldadigen, zijnen levenwekkenden invloed. Hoeveel heeft deze Christus door Woord en Geest reeds gewerkt op het gebied van het huisgezin, van de zamenleving, van den staat, van de kunst, van de wetenschap! In waarheid, men zou hun, die in onze dagen steeds schaamtelooser uitroepen: »laat ons zijne banden verscheuren, zijne touwen van ons werpen" geen andere medicijn kunnen toewenschen, dan eens gedurende één jaar te leven in een kring,

waar van dit al doordringende zuurdeessem de magt-ige werking ten eenenmale verbannen is — hoe zij zouden terugwenschen naar dat verachte Christendom, waaraan dit althans nog te danken is, dat de aarde, thans in zoo menig opzigt een vagevuur, niet geheel in eene hel is herschapen! — Ik ga in mijne beschouwing steeds verder; als de steen, in het water geworpen, beschrijft het tekstwoord voor uw oog gedurig grootere kringen. Wat leven door dien Christus gewekt in de Heiden wereld! Hebt gij het reeds bedacht, waar gij op den gewijden rustdag één vredebode voor uw oog ziet verschijnen, hoe op zulk een dag zoovele honderde visschers der menschen trekken aan zijn net op de wereldzee, ondersteund door duizende medehelpers, en welligt verblijd door tienduizendvoudige vangst? Dat is de Heer, die in stilte voortgaat heidenen te maken tot geloovige Christenen, ten zelfden tijde dat zoovelen, die zich Christenen noemen, terugvallen tot de beginselen des nieuweren heidendoms; dat is de Heer, die daar ginder zondegraven ontsluit, terwijl men hier en elders zijn heilig graf als bij vernieuwing verzegelen wil. Des optellens is geen einde, Gel., voegt er alleen dit ééne nog bij, dat van het leven, door Christus gewekt, het minste onder het bereik ónzer waarneming valt. 't Is er mede als met de zon, die hare levenwekkende kracht welligt op de meest verrassende wijs openbaart, niet zoozeer op de oppervlakte, als wel in de verborgen' diepten en kloven der aarde. De Engelen zien ongetwijfeld er meer van, en de verlostten daarboven, die deze levenwekkende werking persoonlijk ervaren hebben,

zij zijn zeker de eersten om het onvoorwaardelijk toe te stemmen: »Ja Heere Jezus, Gij zijt ook voor mij de Opstanding en het Leven geweest!»

IV. Ook voor mij; dat brengt ons tot een vierde bijzonderheid. Het is mij, als stond ik met u schier te lang in den voorhof van het Heiligdom stil. Dieper moeten wij in het Heilige en Allerheilige indringen. Het leven in Christus, zoo luidde het opschrift der vierde schets, die ons den rijkdom van het tekstwoord zou toonen. »In Christus», — gij verstaat dat woord, Gel., 't zijn de twee woorden, waarop het voor u en voor mij in leven en in sterven zal aankomen; de persoonlijke levensgemeenschap met Christus, zietdaar toch het geheim van het waarachtig geestelijk leven. »Ik leef, maar niet meer ik, Christus leeft in mij,» die dát Paulus, ik zeg niet in volkomenheid, maar in opregtheid kan nazeggen, hij, en hij alleen is Christen in den Evangelischen zin van het woord. Van zulk eene persoonlijke gemeenschap met den Heer, gij gevoelt het, zou geen spraak kunnen wezen, indien Hij niet voortdurend met de zijnen in rechtstreeksche betrekking stond. Ware de Heer niet anders en meer, dan de wijsheid van den dag in Hem ziet, een voortreffelijk mensch, uitnemend leeraar en voorbeeld, ik zou aan Hem nu en dan met bewondering en eerbied gedenken kunnen, doch met Hem gemeenschap oefenen niet, immers alle gemeenschap is uit den aard der zaak wederkeerig. Maar staat de Heer voor ons oog in geen minder licht, dan waarin zijne eerste discipelen en vrienden Hem zagen, ja,

dán komt er door het geloof eene betrekking tot stand, in het Evangelie om strijd met de krachtigste beelden geteekend, en inzonderheid dat geestelijk leven in Christus, 't is een dagelijksch-vernieuwd bewijs, dat nog dit woord zijne waarheid en kracht niet verloor. Eerst is Christus voor den zondaar de Opstanding, maar dan wordt Hij voor zijnen verlostes het Leven. »Christus, die ons leven is,» getuigt Paulus, en allen, die Hem in al zijne algenoegzaamheid kennen, zeggen het onvoorwaardelijk na. Hoe schets ik u dat geestelijk leven, Gel., dat even zoowel zijne eigene wordings- en ontwikkelingsgeschiedenis heeft, als die van ons tijdelijk leven op aarde? Ook hier geldt het wis, dat het hoogste en beste zich vaak minst onder woorden laat brengen: »uw leven,» zegt dezelfde Apostel, »is met Christus verborgen in God.» Ja, de heerlijkheid van het nieuwe leven des Christens is die van een verborgen leven, verborgen voor de oogen der wereld; verborgen ten deele voor het eigen oog des geloovigen; vaak legt God voor ons oog eene bedekkende hand op zijn eigen werk in ons hart. De zon daarbinnen kan dikwijls beneveld zijn, door zwarte dampen omtogen; soms wordt in het hart van den verlostes alle vreugd, alle veerkracht gemist; enkele malen weerklinkt het zelfs daarbinnen veel luider: »ik ellendig mensch,» dan dat de toon wordt gehoord: »ik danke God, door Jezus Christus mijnen Heer!» Toch durven wij het volhouden voor hemel en aarde, geen heerlijker, zaliger leven dan van den mensch, in wien de Christus waarlijk eene gestalte verkreeg. Zaagt gij immer een hemel, pas bezwan-

gerd met onheilspellende wolken, en laag en droef op aarde nedergezonden, maar straks schoonge vaagd door den adem van een' geweldig gedreven' wind, en thans weder vriendelijk blaauw, beschenen door een heldere zon en teruggekaast in eene effene beek? Gij hebt het beeld van den Christen aanschouwd, van wien het aanvankelijk heeten mag: »het oude is voorbijgegaan; ziet, alles is nieuw geworden." Ja waarlijk, het leven in Christus, het is een leven van liefelijk licht. Buiten Hem zocht gij vruchteloos naar den sleutel van het raadsel des levens; door Hem kent gij nu God als úw' God, dit aanzijn als úwe oefen- en leerschool, en den hemel als úw vaderland, waar gij uw burgerregt hebt, niet voor eene groote som gelds, maar uit louter genade verkregen. Zoo wordt uw leven een leven van heiligen vrede. Buiten Christus hebt gij alles gekend, begoocheling, teleurstelling, wroeging: in Hem wordt gij thans vervuld met dien vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, en dien de wereld niet kent en niet rooft. Wel wordt die vrede gedurig door stormen van binnen en van buiten geschokt — zoo komt zich aan het verhelderde zwerk nog wel eens een wolkje vertoonen — maar telkens toch keert de vrede als eene Noachsduij in uwe arke terug, zoo vaak gij moogt staren op Hem, die in den dood ging, opdat gij een eeuwig leven zoudt hebben, en leeft opdat gij den dood niet zoudt zien. En nu, hoe kan het anders, wordt uw leven een leven van telkens zich vernieuwende kracht. Buiten Christus was u de strijd der zonde onmogelijk, en viel de kamp des lijdens te

zwaar; overwonneling waart gij reeds, eer gij u strijder kondt noemen: maar in Hem vermoogt gij alle dingen, ja wordt gij meer dan overwinnaar bevonden. Want gij zijt het niet meer, de vertsaagde, innerlijk verdeelde en verzwakte mensch, die daar leeft, maar Christus, die in u leeft, en waar Christus leeft, daar leeft ook zijne kracht, die u in staat stelt in elken kring het werk des Vaders te werken; daar dringt ook zijne liefde, die dit verouderend hart met telkens nieuwe geestdrift doorblaakt; daar triomfeert ook zijn Geest, die eindelijk magtiger in u wordt dan heel de wereld daarbuiten. Ja, gevoelt gij het niet, hoe langs dien weg het leven in Christus ook gedurig meer een leven der hope moet wezen? Buiten Hem kondt gij slechts droomen, of wanhopen; in Hem hebt gij eene hoop, die nimmer faalt en bedriegt, want Hij die uw »leven" is, is nu ook zelf »uwe Hope" geworden. Die hoop leert u lijden, en zelfs in het lijden meer leven, dan de wereldling bij het uitbundigst genot; die hoop leert u sterven, zonder dat het zelfs den dood kan gelukken den band der gemeenschap tusschen u en den Heer te verscheuren. En dat geestelijk leven in Christus, waarvan wij spreken, Gel., gelijk het alzoo een verborgen en zalig leven is, zoo is het in den volsten zin des woords een eeuwig leven te noemen. Vergankelijk is alles op aarde. Soms zijn er oogenblikken, waartoe wij zouden willen zeggen: »verwij! toch, gij zijt ál te schoon", maar zij hooren niet naar die smeekende stem. Maar werd Christus voor ons de Opstanding, wij hebben het eeuwig leven reeds hier; wij dragen eene gees-

telijke levenskiem in ons, te sterk voor den dood en het graf; wij dragen één leven in ons, hier en aan gindsche zijde; wij hebben de bewustheid zijner eeuwige liefde, waarvan ons evenmin de dood als het leven kan scheiden. Zoo wordt, kán ik sterker en toch waarachtiger spreken, het wonderwoord van Paulus daarbinnen bewaarheid: »als de onbekenden, en nogthans bekend; als stervende, en ziet wij leven; als getuchtigd, maar niet gedood; als droevig zijnde, doch altijd blijde, als armen, doch velen rijk makende; als niets hebbende, en nogthans alles bezittende.” Ja, in dat ontzagchelijk uur, waarin de mensch gedwongen wordt om alles op te geven, wat van en aan hem was, en enkel blijft wat zich in hem heeft ontwikkeld voor hooger, dan treedt juist dit leven nog schooner te vòorschijn, als een knop uit zijn bolster gebroken. Hebt gij ze nimmer gezien, die stervenden, bij wie het was, of de levenslamp heller aanving te branden, schoon de olie kennelijk dunde; op wier ingezonken gelaat iets begon door te schemeren, dat niet tot deze aarde behoorde; met wie gij op dat oogenblik onwillekeurig gewenscht zoudt hebben mede te gaan, neen, niet tot den dood, maar tot het waarachtige leven? Dát was, nog eens, het leven in Christus, dat het rupsomhulsel verbrak om de kapellen-vleugelen uit te slaan; en het verwondert ons niet van dien stervende, die verlangde dat zijne verstijfde hand zou worden gelegd bij dit woord van het geopend Evangelie: »ik ben de Opstanding en het Leven.” Onze ziel sterfden dood diens opregten, en ons uiterste geve eens

aan wie ons beweenen gewissen grond om te zeggen :
 » wanneer Christus wordt geopenbaard , die hun Leven
 was , dan zullen zij ook met Hem geopenbaard worden
 in heerlijkheid. »

V. Wordt die bede verhoord , wij zullen het laatste
 waarvan wij nog spreken moeten , beter leeren kennen
 dan iemand het op aarde kan schetsen. Het leven
 bij Christus. Het leven bij Christus , gij gevoelt het ,
 eerst daardoor wordt de heerlijkheid en de kracht van
 het tekstwoord ten volle geopenbaard en genoten ,
 maar wie zijn wij , die daarvan stamelen zouden ?
 Toen Paulus eenmaal in heilige verrukking tot het
 Paradijs in den derden hemel was opgetrokken , ver-
 klaarde hij woorden gehoord te hebben , die het nie-
 mand geoorloofd is uit te spreken , maar van hetgeen
 hij er zag , gewaagt hij zelfs met geen woord : hoe
 zou het ons dan mogelijk zijn , dat stilzwijgen bevred-
 igend aan te vullen ? Toch voelen wij het duister ,
 maar diep , er moet eene verwezenlijking van dit woord
 zijn te wachten , die al wat wij schetsten nog on-
 eindig ver overtreft. Hier is het nieuwe leven des
 Christens te gelijk een dagelijksch sterven ; 't is aan
 de planten in het schrale voorjaar gelijk , die wel
 zoo zichtbaar het hoofd uit den grond beuren , dat
 niemand twijfelen kan of er leven en groeikracht is ,
 maar die tevens van nachtvorst en noorderstorm zoo-
 veel te lijden hebben , dat zij slechts tragelijk de
 bladeren openen ; of wilt gij liever , 't is als het
 winterkoren op het veld , dat veel heeft te lijden
 en leeft , maar te midden van allerlei letsel , én

wortelt en wast, doch vooreerst nog meer beneden — dan opwaarts. Maar eindelijk, daar valt het doodsgordijn neder, en nu is het leven geëindigd, neen, nu vangt het ware leven eerst aan. Daar is hij dan afgelegd, de slavenkiel, die hier met zoo looden zwaarte kon drukken, en de geest haalt adem in eene hoogere sfeer, die hem bij elke teug met onverderfelijk leven doorstroomt. Zóó ligt, zóó vrij, zóó helder, zoo krachtig heeft hij zich nog nimmer gevoeld, en wat is ook dat gevoel, vergeleken bij de hooge verwachting der dingen, die nu komen zullen, als de nieuwe wereld daar ginds hem hare geheimen één voor één ontsluiten zal? Genoeg, »die in mij geloofd,» zegt de Heer, »zal leven, al ware hij ook gestorven» — ik houde het daarvoor, dat er eene Eenwigheid noodig zal zijn om ons ten volle te doen vatten, wat rijkdom hier onder het zegel van het ééne woord: leven besloten is. Wijzen dezer eeuw, gij predikt mij eene onsterfelijkheid der ziel, ook dan wanneer het ligchâam zal afgelegd zijn, en reeds verheugt gij u dankbaar, zoo gij het geloof aan persoonlijk voortbestaan hebt veroverd en vastgehouden bij al den twijfel des tijds. Maar hoe arm, hoe nevelig wordt dat uitzigt, vergeleken bij het helder licht, dat uit dit woord van Jezus mij toestroomt! Geen onsterfelijkheid enkel verlang ik, waarbij de afgescheiden geest in een onherbergzaam schimmenrijk rondzweeft, maar leven in ál de kracht van het woord, maar herstelling van den geheelen mensch, maar zaligheid, gelijk hier nog nimmer genoten werd: o zegt, kunt gij ook deze mij schenken, en wat

waarborg biedt gij mij aan, dat ik zondaar in de jongste ure niet den eeuwigen dood in de armen zal zinken, maar ontwaken ten eeuwigen zaligen leven? Hier moet de Rede verstommen, hoe luider het geweten aanving te spreken, maar, waar de wijsgeer slechts hopen kan, daar mag de Christen verwachten, en al zijne verwachtingen, zij lossen ten slotte in deze ééne zich op: wij zullen altijd bij den Heer zijn! Leven bij Christus, maar dat is dan toch zeker een leven in nog onmiddellijker gemeenschap met Hem, dan hier op aarde zelfs zijnen meestgevorderden discipel mogelijk was. Leven bij Christus, maar dan is zeker de vreugde volmaakt; want waar Hij is, daar zwijgt de zonde, daar vlucht de smart, daar sterft de dood. Leven bij Christus, maar dat zal zeker een leven van eindeloze toeneming in heiligheid en zaligheid zijn; want leven is voor al wat schepsel heet een onophoudelijk worden en klimmen, en die dáár de heerlijkheid van den Levensvorst met onbeneveld oog mag aanschouwen, wordt ongetwijfeld ook naar dat beeld in gedaante veranderd. Dat leven, zij genieten het reeds, uwe vrome ontslapenen, die gij hier hebt beweend met bittere en toch zoete tranen der liefde, en konden wij het hún vragen: hoe zij het hebben, wij verbeelden ons, dat hun antwoord zou wezen: »nu leef ik”, en dat voorts hunne hand voor alle verder antwoord ons heen zou wijzen naar het Lam, dat hun ten Leidsman werd naar levende fonteynen der wateren. Of het niet mag worden verwacht, dat wij dáár hen zullen weder ontmoeten? M. G., de Heer,

die hier Lazarus hergaf aan het weenend zusterpaar, heeft zeker de zijnen, die elkander in Hem gevonden en liefgehad hebben, niet veroordeeld tot eeuwige scheiding. Maar toch, vraagt gij, wat in de schatting der vrome Maria's bij den blik in de eeuwigheid ongetwijfeld het hoogste staat, het is niet bij Lazarus, het is bij Jezus te zijn: ook Lazarus zouden zij, moest het zijn, kunnen missen voor Jezus, maar Jezus voor Lazarus niet. Ontbonden te worden, en, niet in de eerste plaats met de zijnen, maar bij Christus zelve te zijn, dát is zeer verre het beste; »wij zullen Hem gelijk wezen», schrijft de Apostel der liefde van zijne allerdierbaarste hoop, »want wij zullen Hem zien, gelijk Hij is!» O zegt, bedrieg ik mij, of dat tooneel van verrassing, van bewondering, van overstelpende vreugd, dat Bethanie straks vertoonde, zal zich daar ginds in ontelbare vormen herhalen? Het is nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen, en zijn er thans onzichtbaar Engelen in ons midden, zij leenen welligt met medelijden het oor aan dit ons kinderlijk stamelen. Maar genoeg, de uitkomst zal de stoutste verwachting beschamen, en eenmaal, als de laatste vijand te niet gedaan en de laatste verlostte ingegaan is, wordt heel de verheerlijkte schepping, wat Bethanie te dier ure aanvankelijk was, een woning van zaligen vrede. O dan, als het alles, álles voorbijgegaan is, wat nog kon doen denken aan dood; als de Eerstgeborene uit de dooden daar staat onder de voltallige schaar der vele broederen, allen door Hem alleen ten eeuwigen leven gewekt; als dan alles voor den Vader knielt, en

dankbaar roemt in den Zoon, en zich verblijdt in de volle gemeenschap des Heiligen Geestes, eerst dan zal het groote woord ten volle worden verstaan en geschat: »de Opstanding en het Leven — ben Ik”!

En nu, M. H. wij bleven zeker oneindig ver beneden de hoogte der zaak, maar toch, wij hebben vrijmoedigheid om, waar wij u het groote Evangeliewoord uit Bethanie predikten, u ook den spiegel van Bethanie voor te houden. Toen de Heer aldus had gesproken, openbaarde zich te zijnen aanzien drieërlei stemming, ongeloof, kleingeloof, geloof, in zijne digte nabijheid. Ook hier is Hij niet verre van ons. Gel., aan wat zijde staat gij?

Ik wenschte dat ik de gedachte verwijderen kon, dat ook heden nog maar al te velen innerlijk op het standpunt staan dier ongeloovige Joden, die vóór de opwekking van Lazarus den Heiland berispten, en daarna Hem bij het Sanhedrin aanklaagden. Maar zijn er nog niet velen, even afkeerig in hun hart van den Heer, als deze die in Jerusalem woonden? Zijn zij er niet, die zijne woorden en daden, in het Evangelie vermeld, beschouwen met even achterdochtigen blik, als deze zijne schreden belaagden; die wel van Christus als Leeraar, maar niet van Christus als Zaligmaker van verlorenen en Levenwekker van geestelijk dooden wenschen te hooren; die welligt liever bladzijden als deze aan het Evangelie ontscheuren, dan daaraan onvoorwaar-

delijk hun zegel te hechten? Opmerkelijk; dáár werd het wonder wel aangebragt, maar althans niet ontkend; daar werd voor het minst nog toegestemd: »deze mensch doet vele teekenen”, maar elders — helaas, een vermetel ongelooftast den Christus Gods naar de kroon, en gelijk in vroeger eeuw de beeldenstorm in menig heiligdom de beelden aan den wand van hoofd en handen beroofde, zoo wordt thans zijn heilig beeld, niet zelden ontdaan van de onmisbaarste deelen, op de jammerlijkste wijze geschonden. En al ontkent gij niets van al wat het Evangelie u zegt; al denkt gij er niet aan den Heer de kroon zijner goddelijke grootheid te rooven, ach, hoe ver is het er van verwijderd, dat Hij onder ons evenveel opregte geloovigen als uitwendige belijders zou tellen! Ja, wanneer aan een iegelijk uwer hoofd voor hoofd werd gevraagd, »is Christus reeds voor u de opstanding en het leven geworden?” hoe velen meent gij welligt, dat verwonderd antwoorden zouden: »de opstanding; moet ik dan nog opstaan; »het leven; leefde ik dan niet reeds sedert lang?” Wat ons leven is, dat staat natuurlijk in onze schatting vooraan; daarvoor hebben wij des needs offers gereed; daarvan zouden wij ons tot geen prijs laten scheiden. En gij dan, wier hart voor Jezus nog ten eenenmale gesloten is; die naauwelijks gevoelen zoudt, iets aan dat Evangelie te missen; die de vreugd van uw leven zoekt in zooveel, wat uw kostelijk hart verlaagt en bederft, behalve in Hem? Och of gij het te dezer ure hadt leeren inzien, Gel., hoe groot uw gemis is, en wat het zeggen zal Hem te verwerpen, die ook

aan u is verschenen, om u ten nieuwen leven te leiden. »Ontwaak, gij die slaapt, en sta op uit de dooden, en laat Christus over u lichten"! Ontwaak, en laat het woord u diep op de ziel zinken: »die den Zoon heeft, die heeft het leven", maar die den Zoon niet heeft, al had hij roem of goud of koningskroon hier beneden of een koningsuitvaart voor zijn zielloos gebeente, het leven-zélf heeft hij niet. Over de dooden voegt het ons bedachtzaam te oordeelen, maar den levenden kunnen wij niet ernstig genoeg toeroepen: «die den Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien". Tot waarachtig leven komt niemand zonder opstanding uit den doodslaap der zonde; tot geestelijke opstanding komt gij evenmin zonder Christus, door wien alleen men tot den Vader kan komen! Jongeling, die daar wandelt naar den lust uwer oogen, laat het u dan op dezen oogenblik zijn, als of Jezus u toeriep: »jongeling, ik zeg u, sta op"! Jonge dochter, die daar dartelt van genot tot genot, laat het u wezen, als greep Jezus uwe hand om u tot schooner, rijker, reiner leven te leiden, dan waarvan gij ooit hebt gedroomd. Gij sluit voor die roepstem het oor? Gij schuift dien ouden Bijbel ter zijde? Gij ziet misschien met voorname minachting neder op zulk een ongeloofelijk wonderverhaal? Het zij zoo, gij betreedt den weg der ongeloovige Joden, maar gij hebt dan ook hun oordeel te wachten: »Indien gij niet gelooft, dat Ik die ben, gij zult in uwe zonden sterven." O gij, die weigert Hem te erkennen, en buiten Hem uwe zaligheid zoekt, laat mij uwe toekomst voorspellen. Telkens zult gij meer eischen van

de wereld, en er minder bij vinden; van ongeloof aan het woord van den Heer zult gij tot volslagen twijfelzucht, van twijfelzucht tot onverschilligheid, van onverschilligheid tot vijandschap tegen Jezus vervallen, en eerst begonnen met niet te willen, eindigen met niet meer te kunnen gelooven. Zoo wordt het leven één doodslaap, maar zoo het geweten hier niet ontwaakt, ach, wat, wat zal daarginds het ontwaken zijn? Wij mógen het niet verzwijgen, die hier niet heeft willen opstaan ten leven, hem wacht eene andere opstanding, waarvan reeds de enkele naam ons doet sidderen. O vreesselijk denkbeeld, te hebben kunnen behouden worden, en vrijwillig te moeten verloren gaan. Wat wij u bidden mogen, verdooft de heilzame onrust niet, die het wekt. Dat is Jezus, die bij u aan de deur staat en klopt. Nog is het niet te laat, maar haast u, misschien zijt gij reeds zoo dicht bij uw eigen graf, als de Heer toen Hij bij dat van Lazarus stond!

Maar niet ongeloof zoozeer, kleingeloof en twijfel veeleer is de heimelijke kwaal van uw hart? Ik versta u, gij zijt aan Martha gelijk, die op de vraag van Jezus: »gelooft gij dát'', wel geen dadelijke tegenspraak waagde, maar toch geen ander antwoord dan het onbestemde kon geven: »ja Heer, ik heb geloofd dat Gij zijt — de Opstanding en het Leven?, neen, op hare lippen zwakker: »dat gij zijt de Christus, de Zone Gods.'' Zij houdt zich bij het algemeene, maar het persoonlijke slechts kan troosten en sterken. Het schemert haar voor de oogen, een opwekking durft

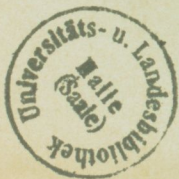
zij niet hopen: des Meesters woord is een raadsel- spreuk. »Ja, Heer, ik heb geloofd” ach, in hoe geheel anderen zin wordt dat woord in onze dagen heimelijk door zoo velen herhaald, die ten prooi zijn aan allerlei twijfel. Het beeld van den Heer staat voor hun oog als in een nevel; als die steen voor Lazarus’ graf ligt er een pak op hun hart; zij hebben bedenking, twijfel, vrees, die niemand wegnemen kan... O MG., indien dat uw toestand mogt zijn, laat u dan het voorbeeld dezer zelfde Martha bemoe- digen. Gij ziet het, de Heer toont kennelijk mede- doogen met zijne zwakke, maar opregte vriendin; Hij buigt zich neder tot haar, die zich zelve tot Hem niet opheffen kan; Hij roept tot veel geloof, maar Hij hoedt ook het zwak geloof voor bezwijken. Alleenlijk doet, wat Martha deed, gaat met uwe bedenkingen niet van Jezus af, maar henen tot Hem; zoekt aan zijne voeten de rust, die gij in uw eigen hart niet kunt vinden: geeft acht op zijne woorden, de raadselen liggen op de oppervlakte, maar de ziele- troost is in de diepte te vinden, en bovenal — laat aan Jezus het láátste woord! Die onverstandige Mar- tha, die met haar woord: »Heer, hij riekt nu al” nog bijna ontijdig den Heer zou in den weg zijn getreden: hoe gelukkig, dat zij zich althans nog in tijds laat teregtwijzen door die diepbeschemende, en toch zoo veelbelovende vraag: »heb Ik u niet gezegd, dat indien gij gelooft, gij de heerlijkheid Gods zult aanschouwen”? O gij, die als zij welligt voor één struikelblok blijft staan, dat niemand u optillen kan, laat het u althans door Jezus ontnemen. Wanhoop des-

7*

noods aan alles, aan u zelveu allermeest, maar niet aan zijne waarheid, magt en getrouwheid. Het laatste woord moet niet Martha, maar Jezus tegenover en boven Martha behouden; al zegt uw hart ook louter Neen, toch moet zijn Ja gewisser zijn. Heeft Hij het ook tot u niet gezegd, dat Hij ook voor u »de Opstanding en het Leven" wil wezen? »Onmogelijk", dat woord staat alleen in het woordenboek van de Martha's, maar niet in dat van Jezus te lezen. Alleenlijk, verbeid zijne ure, en klem tegen alle bedenking, redenering, strijd en storm des gevoels u onbewegelijk, moet het zijn u blindelings vast aan zijn woord. Alles kan mogelijk zijn, maar dit ééne niet, dat Hij liegt!

Dat hebt gij ondervonden, Christenen, die met het geloof van eene Maria, een Johannes, en een deel dier aanwezige Joden in Jezus de Opstanding en het Leven gevonden hebt, en u thans, hoewel niet ziende maar geloovende, in Hem verblijdt met eene onuitsprekelijke, heerlijke vreugde. O wie het bij zichzelf ervaren heeft, dat Jezus alleen het waarachtige leven ons schenkt, hij weet tevens, dat een bloot mensche-lijke Christus dit onmogelijk zou hebben kunnen doen, en buigt aanbeddend voor zijne voeten, en zegt, niet slechts: »ik heb geloofd, maar ik geloof nóg, dat Gij zijt de Christus, de Zoon des levenden Gods", en laat dat geloof zich even weinig als zijn leven ontrukken. Gemeente des Heeren, wij beleven dagen, waarin even als toen te Bethanie de partijen voor en tegen den Christus steeds scherper zich afteekenen, en de vijandschap tegen Hem en zijn Evangelie kennelijk

toeneemt. Laat u dézen Christus in zijne Goddelijke heerlijkheid door al de wijsheid dezer eeuw niet ont-rooven; Hij is de éénige, die u zalig kan maken. Laat, gelijk in het huisgezin te Bethanie, bij alle verscheidenheid, het persoonlijk geloof in en de vurige liefde tot Hem het middelpunt der vereeniging zijn, en ver-goedt den Heer den smaad, dien Hij van zijne vij-anden lijden moet, door de verdubbelde trouw zijner vrienden. Maar bovenal, ziet toe, dat dit geloof u geen klank slechts zij, maar eene kracht, en Christenen, laat het u zijn in iedere donkere ure, als zaagt gij die trouwe Heilandsogen u diep in de ziel staren, om u te vragen: »gelooft gij dat?» Gij klaagt, dat gij in u dagelijks zonde voelt, en dood, en verderf: gelooft gij dat, dat de Heer getrouw is, die toch in u een kiem van hooger leven gelegd heeft? Gij treurt over uwe vrome ontslapenen: gelooft gij dat, dat zij thans leven, wissel, reiner, blijder dan gij? Gij nadert uw eigen graf: gelooft gij dat, dat er voor u in den éénig vrees-selijken zin des woords, in geen geval van dood meer sprake kan zijn, maar louter van een zich steeds hooger ontwikkelend leven? Gelooft gij dat waarlijk, gelooft gij dat vast op de wisse getuigenis Gods, en weet gij alzo dat, en in wien, en op wat grond gij gelooft? Ga henen in vrede, mijn broeder of zuster, gij gaat misschien een zwaren strijd te gemoet, maar zeker een heerlijke kroon. Gelooven is strijden, maar God zij eeuwig lof, wij staan in den strijd niet alleen, en wat schaadt het, of wij zelfs het liefste verliezen, zoo wij nog juichen kunnen: »ik heb het geloof behouden?» Nog een weinig tijds, en daar komt de

Dood, en wijst met dorren vinger ons op een donkere diepte — neen, daar komt de Heer, en wijst met vriendelijk oog ons op een blinkende hoogte. Van aangezicht tot aangezicht zien wij, en waar wij in zalige vreugde Hem aanstaren, herhaalt Hij welligt nog eenmaal de vraag: »Had ik u niet gezegd, dat indien gij gelooft, gij de heerlijkheid Gods zult aanschouwen”? Amen, Heer, ook ons geschiede naar dát woord. A m e n.

IV.

EEN PRIESTERSCHAAR
TOEGEBRAGT.

LEERREDE

OVER

HANDELINGEN VI. 7^b:

GEZONGEN:

Psalm XCV. 2, 3, 4.

Gezang XIV. 5.

Gezang L. 4.

HANDELINGEN VI : 7^b.

„En eene groote schare der priesteren werd
den geloove gehoorzaam.”

„Ik schaam mij het Evangelie van Christus niet, want het is eene kracht Gods tot zaligheid voor een iegelijk, die gelooft, eerst den Jood en ook den Griek.” Zoo schreef de groote Heiden-apostel, als ter inleiding van dien brief aan de Romeinen, dien men niet ten onregte »een kort begrip van geheel het Evangelie” genoemd heeft, en wie onzer, M. H., die den rijkdom van Gods genade in Christus nog anders kent, dan door gebrekkige beschrijving alleen, zegt het niet van heeler harte hem na? Toch is het er ver van verwijderd, dat die v^áste overtuiging in onze dagen het deel van allen zou zijn, die naar den naam van Christus zich noemen. Het Apostolisch Evangelie, »eene kracht Gods tot zaligheid voor een iegelijk, die gelooft” — de wijsheid der wereld heeft, luide of heimelijk, tegen die stelling niet weinig bezwaar. Men wil het, nu ja, gereedelijk toegeven, dat hier eene milde bevrediging voor véler geestelijke behoefte gevonden wordt, maar dat volstrekt állen zouden moeten beginnen,

met zich als leergierige discipelen neer te zetten aan de voeten van den Heer en zijne hoogverlichte Apostelen, en straks moeten eindigen met den Waarachtige als kinderen op zijn woord te gelooven, en door dat geloof alleen geregtvaardigd en voor eeuwig behouden te worden, het schijnt sommigen vrij onaanneemelijk. Zij achten, als zij hun hart regt uit zullen spreken, het Evangelie der Schriften uitnemend geschikt voor het minder ontwikkeld gedeelte der menschheid; voor de vrouw, die gewoonlijk minder denkt dan gevoelt; voor het kind, dat nog in een gezag buiten en boven zich een steun voor geloof en gehoorzaamheid vraagt; voor den zwakke, den stervende, die tot verstandig redeneeren evenmin gestemd als geschikt is. Maar mannen, zelfstandige, ontwikkelde, wetenschappelijke denkers en navorschers — »ziet gij het niet,» dus roept men van alle zijden ons toe, »hoe juist deze zich telkens verder van het Apostolisch Christendom afwenden? Maar slaat dan zulken gade, die wat hooger staan, en wat verder zien, dan de oppervlakkige menigte, en vraagt, wàt er in hunne schatting van dit uw hooggeroemd Evangelie met zijne verborgenheden en wonderen overblijft! Treedt de Christelijke vergadering binnen, en ziet, wat stand zich in den regel het meest aan den voet van den leerstoel verdringt, en wat plaatsen daarentegen het minst van allen bezet worden! Ontkent, zoo gij kunt, dat meestal de meest geleerden de minst geloovigen, en de meest geloovigen de minst ontwikkelden zijn!» Wat zullen wij oordeelen van dit teeken der tijden, Gel., dat wij onmogelijk loo-

chenen kunnen? Zullen wij het met onverschilligheid aanstaren, dat zoovelen hoogmoedig en ondankbaar zich afwenden van het éénige hemelsche brood? Maar dat zou althans een schijn van trotsche liefdeloosheid verraden, voor wier wezen wij bidden, dat God ons genadig beware! Zullen wij er ons dan over verwonderen, dat zoo menig scherpsziende blik ook in onze dagen voor de heerlijkheid van den Christus verblind is? Maar dan moesten wij het woord der hoogste wijsheid en liefde vergeten: »ik dank u, Vader, Heer des hemels en der aarde, dat gij deze dingen den wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt die den kinderkens geopenbaard.» Moeten wij er dan met zoovelen uit afleiden, dat dit Evangelie wérkelijk niet meer op de hoogte staat onzer meer ontwikkelde eeuw, en dat de menschelijke geest zich thans op eigen wieken tot verhevener standpunt verheffen kon, dan waarop een eenvoudig voorgeslacht stond? Maar déze gevolgtrekking, zij zou wel de meest gewaagde van allen zijn, en even weinig kennis van den aard des Evangelies als van de geschiedenis toonen. Immers, het valt terstond in het oog, het is door alle eeuwen, sinds de stichting des Godsrijks verlopen, in den grond der zaak niet anders geweest. »Heeft ook iemand der oversten in Hem geloofd, of der Pharizeën,» zoo vroeg reeds in Jezus' dagen het Sanhedrin, en zag schamper op de menigte neder met hare vloekwaardige onkunde. De grootste Leeraar, dien ooit de aarde gedragen heeft, telde onder zijn vaak onafzienbaar gehoor bijna immer een beslissende meerderheid van schamele en kleinwetende zondaren. De Korin-

thische gemeente, in zoo menig opzigt het beeld der beoedelde kerk van latere, ook de tegenwoordige dagen, bestond uit »niet vele wijzen naar het vleesch, niet vele magtigen, niet vele edelen." En de verspreiding, de hervorming, de geestelijke opwekking van het Godsrijk, na tijden van treurig verval, vond zij niet gewoonlijk, hoezeer met lofwaardige uitzondering, haren krachtigsten steun onder de armen en verachten der wereld, maar die God had uitverkoren, opdat zij rijk in het geloof zouden zijn? Het kán nu eenmaal niet anders, het dwaze Gods en het wijze der wereld, het zwakke Gods en het sterke der wereld, het blijkt op menig punt met elkander in onverzoenlijke tegenspraak. Maar dat het Evangelie, niettegenstaande dit alles, ook aan menschen van de meest verschillende soort de volle bevrediging hunner persoonlijke behoeften bereidt; dat het Godsrijk niet slechts een schat voor het onbeschaafd gemeen, maar ook een parel van groote waarde voor beschaafden, wijzen en edelen is; dat ook, in één woord, de groote geest hier zijn dorst naar waarheid bevredigd voelt, gelijk de grootste zondaar hier rust voor de ziele kan vinden — reeds de oudste oorkonden der Christenheid geven daaromtrent meer dan éenen verrassenden en belangrijken wenk. Naauwelijks is de banier des kruises door Galileesche handen geplant, of ook »eene groote schare van priesteren zien wij geloove gehoorzaam geworden."

In het teksthoofdstuk heeft Lucas zoo even van de aanstelling en werkzaamheid der Diakenen in de Jeruzalemsche gemeente gesproken, die door hare

voorspoedige uitbreiding volstrekt noodzakelijk werd. In dit vers wijst hij ons op die vermenigvuldiging zelve, met korte, maar sprekende trekken. »En het Woord Gods wies, en het getal der discipelen vermenigvuldigde te Jeruzalem zeer, en — gij bemerkt de hoorbare opklimming —

»EENE GROOTE SCHARE VAN PRIESTEREN WERD DEN
GELOOVE GEHOORZAAM.»

Of wij aan déze vertaling ons houden, dan of wij met anderen overbrengen: »werd door den geloove gehoorzaam,» namelijk aan God en den Heer, het maakt geen wezenlijk onderscheid. In ieder geval wordt hier toch de toetreding dezer priesters als eene daad van geloofsgehoorzaamheid voorgesteld, ondenkbaar zonder vrijwillige onderwerping aan het welgestaafde woord der Apostelen, en straks door eene geheele toewijding van hart en wandel aan God en Christus gevolgd. Een kort, onopgesmukt, bij den eersten opslag zelfs min beduidend berigt voor wie bij den klank der woorden blijft stilstaan. De namen dezer mannen worden door den Evangelist niet genoemd; hun spoor verdwijnt uit ons oog, en toch, bedrieg ik mij, of door hun gehoorzaam geloof blijven zij nog spreken, nadat zij lang zijn gestorven? Ons althans, Gel., trokken zij heimelijk aan, die eerbiedwaarde gestalten, die daar zoo veelbeteekenend aan den ingang van den tempel des Christendoms prijken, en, om eens ouden dichters woord te gebruiken »de gedachten worden binnen in ons vermenigvuldigd» naarmate wij er langer op staren. »Een geheele

priesterschaar, voor Jezus gewonnen" — wilt gij er mede het oog op slaan, en hooren wat zij ons verkondigt? Naauwelijks hebben wij daartoe iets anders te doen, dan elkander rekenschap te geven van den verschillenden indruk, dien hunne ontmoeting schier van zelf bij ons opwekt. Gij slaat allereerst op die bekeerden zelve het oog, en roept onwillekeurig uit: »wat wondere omkeering!" Gij denkt aan de winst, die hun overgang aanbragt, en voegt er bij: »wat verblijdende zegepraal!" Gij let op de oorzaken, waardoor zij te weeg gebragt werd, en gaat voort: »wat treffende openbaring!" Gij begint te verstaan, wat wigtige wenken deze gebeurtenis tot bestuur van eigen hart en leven ons mededeelt, en gij noemt haar »een krachtige roepstem." En verstaat gij eindelijk iets van de kunst om in het voorleden de kiem van het heden, in het heden de profetie der toekomst te zien, gij slaat een blijden blik in een veel verhelderd verschiet, en besluit: »wat liefelijk voorteeken!" Heb ik uwe gedachten geraden, Gel., ik heb dan tevens het voordeel, dat de gang onzer rede niet slechts geleidelijk, maar zielkundig voorwaarts zal spoeden, en zich telkens hooger verheffen. Komt dan, en laat de toebrenging dier schare van priesters u spreken van

een wondere omkeering;
 een verblijdende zegepraal;
 een treffende openbaring;
 een krachtige roepstem;
 een liefelijk voorteeken,

onze onverdeelde opmerkzaamheid waardig. Die ooren heeft hoore, wat de Geest tot de gemeente zegt! Heer, leer ook ons uw Evangelie bij eigen ervaring als eene kracht Gods tot zaligheid kennen! Heer, herschep ook in ons midden, priesters der zonde tot dienaren Gods, en kinderen des toorns in erfgenamen des eeuwigen levens, Amen.

I. Verplaatst u met uwe verbeelding in Jeruzalem op den sterfdag des Heeren. Gij zijt op de plaats, genaamd Lithostrotos, waar Pilatus de vierschaar zal spannen. Vóór den zetel des landvoogds staat een tweetal gevangenen, Jezus Barabbas en Jezus van Nazareth, de oproermaker tegenover den Vrededorst, de moordenaar tegenover het leven der wereld, en aan het volk is de keuze verbleven. Een oogenblik is Pilatus naar binnen geroepen, om eene boodschap zijner huisvrouw te hooren. Wie zijn die donkere gestalten, die daar tusschen de weifelende menigte heensluipen, en haar vermanen, bidden, bezweeren, dat zij toch den moordenaar vrijlaten? Wie zijn het, die straks het eerst en het luidst de akelige kruiskreten aanheffen? En wederom wie, die daar hoofdschuddend en sarrend den heuvel van Golgotha langs gaan, en op een' toon van woede en haat overluid tot elkander spreken: »anderen heeft Hij verlost, zichzelf kan Hij niet verlossen?" Dat zijn — maar gij weet het reeds — dat zijn Israëlietische priesters.

Het tooneel verandert. Verplaatst u in datzelfde Jeruzalem, ongeveer twee jaren na dien eeuwige gedenkwaardigen dag. Gij zijt in den voorhof van Salomo,

waar de Christenen zamenkomen, de Apostelen prediken, de heilbegeerigen luisteren. Nog eens, wie zijn die getabberde mannen, die stilzwijgend hangen aan de lippen van Petrus en zijne medegeuigen; wien zielenangst en zielenbehoefte als uit de oogen te lezen is; die weldra zichzelf niet langer bedwingen, maar zich slaan op die borsten, waaruit eens de bloedkreten opstegen? Ja, spreekt het vrij met verbazing uit, onze lippen, want onze oogen kunnen het naauwelijks gelooven, dat zijn Israëlietische priesters.

Priesters, maar hoe, zijn dan de tijgers tot lammeren, de zonen des donders tot zonen des vredes geworden, en heeft God vengsteren aan den hemel gemaakt om een stroom van licht te doen dalen in oogen en harten, voor de heerlijkheid van den Christus gesloten? Neen, verrassender berigt kon Lucas onmogelijk mededeelen, zelfs niet, nadat hij reeds in het vorig hoofdstuk (5:14) verhaald had: »dat er al meer en meer werden toegedaan, die den Heer geloofden, beide mannen en vrouwen;» op dat berigt zet het tekstwoord de kroon, wat zeg ik, het spant die daarboven. O, voor wie eenigzints weet, wat er in het ééne woord: bekeering ligt opgesloten, is de toebrenging van iederen zondaar een wonder van magt en liefde, niet minder aanbiddelijk dan de wonderen van schepping en voorzienigheid beiden. Wat genadearbeid Gods, soms jaren achtereen is er noodig, eer het van één verloren zoon kan gezegd worden: »hij was dood, en is weder levend geworden, hij was verloren, en is gevonden.» En nu, eene schare, eene groote schare van pries-

teren; neemt, bid ik u, bij uwe benaderende berekening het cijfer niet al te gering. Bij de duizend priesters vermeldt Esra reeds ⁽¹⁾ ten tijde, dat de kinderen Israëls, uit Babel terugkeerden; ongetwijfeld was dit getal naderhand aanmerkelijk aangegroeid, zeker meer dan vertienvoudigd geworden. In vier en twintig klassen verdeeld, namen zij op de beurt hunner dagordening de dienst des heiligdoms waar, en hielden zich alzoo van tijd tot tijd dagen en weken achtereen in Jeruzalem of de omstreken op. Wat wonder, dat zij reeds spoedig en menigvaldig met den Heer in aanraking kwamen; maar wat stand ook, die in zijn geheel zoo onverzoenlijken haat tegen den Heer en de zijnen betoonde! Zelfs de dood kon dien haat niet verzoenen; priesters hebben het gerucht helpen uitstrooijen, dat de discipelen het lijk des Meesters ontstalen; priesters maakten een aanzienlijk deel der raadsvergadering uit, die pas de jongeren bij herhaling heeft gedagvaard, gekerkerd, gegeeseld, met nog zwaarder straffen bedreigd. Hoe, is het ondenkbare op eenmaal een feit, een feit zonder weergaë geworden? Ja waarlijk, de Nazarener wint onderdanen uit zijne bitterste haters; de bazuin van zijn Evangelie doet zelfs hooge muren van ongeloof en vijandschap instorten, om priesterlijke harten gebouwd. Ware ook slechts één priester bekeerd, 't zou afzonderlijke vermelding verdiend hebben, maar: »eene groote schare,» schrijft Lucas, wiens soberheid nergens een spoor van over-

(1) Esra II. 36.

drijving vertoont; eene menigte, die wij dus minstens op ettelijke tientallen, welligt later zelfs op vele honderden aanslaan. Ware het te Jericho, of in een der meer afgelegen streken gebeurd, waar een tal van priesteren woonde, 't mogt reeds billijke verbazing verwekken, maar te Jeruzalem, middelpunt van de Mozaïsche Godsvereering, en brandpunt van den gloeiendsten haat! — O ik weet het, niets dwingt ons, om juist in al deze priesters zooveel grooter zondaars, dan in de andere Messiasmoorders te zien. Waarom kunnen daaronder geen betergezinde, Godvruchtige mannen geweest zijn, die de vertroosting Israëls verwachtten; mannen als Gamaliël of Nicodemus gestemd, maar tot nog toe door twijfel of vooroordeel van het geloof in Christus weerhouden? Maar indien zij er ook al waren, zeker waren de zoodanigen slechts eervolle uitzonderingen op een anders treurigen regel, en naauwelijks hebt gij u een oogenblik geheel op het standpunt van een joodschen priester geplaatst, of uwe verbazing over zijne bekeering voelt gij van oogenblik tot oogenblik klimmen. Of, is het Evangelie der Apostelen zoo geheel overeenkomstig met hunne begrippen en wenschen? Maar zij hebben een Messias in koninklijken luister verwacht, en de Apostelschaar roept een vervloekten kruiseling als den Belofde aan de vaderen uit. Zij moeten, Hem aannemende, tevens erkennen, dat zij nog nimmer de profeten begrepen, dat zij het volk op verkeerde wijze geleerd hebben, dat zij, de gewijden des Heeren, medepligtigen aan een koningsmoord zijn: wat dolksteek voor priesterlijken hoog-

moed en waan! Zal het hun dan weinig kosten, het nieuw geloof te belijden? Maar die een leerling van Petrus wil zijn wordt een verdachte bij Kajaphas, en die Jezus onschuldig noemt klaagt daarmede het Sanhedrin aan. Men zal hen met achterdochtige blikken tot in den tempel vervolgen; men zal hen welligt uit de priesterorde verbannen; men zal, ja wát zal men niet? Zij hebben het vroeger zelve getoond, zij zullen het nu ondervinden, hoe duivelsch priesterhaat zijn kan. Of is thans mogelijk de tijd zooveel gunstiger, dan toen vroeger insgelijks vele Oversten der Joden in Jezus geloofden, doch het niet beleden, om niet uit de Synagoge geworpen te worden? (1) Maar reeds dragen de handen der Apostelen, die hen doopen, de sporen van banden en striemen; reeds is Gamaliëls raad gebleken, niet te zijn gehoord en gehoorzaamd; reeds smeult het vuur der vervolging, dat binnen luttel dagen tegen Stephanus en heel de jeugdige gemeente ontvlamt. En toch nemen zúlke menschen zúlke een Evangelie, tot zúlke een prijs, in zúlke dagen, bij zúlke eene menigte aan. Onbegrijpelijkheid der onbegrijpelijkheden, hier schijnt alles zoo onbegrijpelijk mogelijk! Toehoorders, gij leest het met verbazing, hoe op Jezus' sterfdag de steenrotsen scheurden, de dooden herleefden, het voorhangsel des tempels van één reet. Maar, zegt mij, is het welbeschouwd zooveel minder verrassend, dat zúlke steenen harten verbroken worden, dat déze geestelijk dooden ontwaken, dat zoo trouwe wachters des ouden tempels den dorpel des nieuwen betreden?

(1) Joh. XII. 42.

II. Gij verwondert u eenigermate, dat wij met zoo kennelijk welgevallen bij deze kleine bijzonderheid stilstaan. Die bevreemding zal wijken, als gij de winst hebt berekend, die daardoor in menig opzigt is aangebragt. Zelden toch is belangrijker gebeurtenis eenvoudiger en korter beschreven; de wondere omkeering mag tevens eene hoogst verblijdende zegepraal heeten. Zij is verblijdend voor de aarde; verblijdend voor den hemel geweest.

Ja, verblijdend voor de aarde, want wat winst voor het Godsrijk was de bekeering dezer talrijke priesterschaar! Ik weet het, de zaak des Heeren behoeft om te zegepralen de hulp van wijzen en magtigen niet, zij kán althans des noods die ontbeeren. Heeft het zuurdeesem geen kracht genoeg in zichzelf om, niettegenstaande állen tegenstand, geheel het deeg te doortrekken; wordt de boom, die uit het mostaardzaad groeide, niet dikwijls ruim zooveel door storm als door zonneshijn en stilte gebaat? Maar toch, de Heer bedient zich dikwijls genadig van menschelijken invloed en steun, om zijn rijk met kracht te doen komen; en wie gevoelt nu niet dadelijk met ons, wat indruk eene mare als deze in en buiten Jerazalem op vriend en vijand moet maken? Ziet, tot nog toe konden de Annassen en Kajaphassen over de nieuwe secte hooghartig de schouderen ophalen, en iets mompelen van »de schare, die de wet niet verstond." Maar thans, het wordt eene andere zaak; ook wijzen en aanzienlijken kiezen opentlijk voor die Galileërs partij, en onmisbare steunpilaren worden aan de oude godsdienst onttrokken: moet de

Jood niet heimelijk vreezen, dat zij zelve op hare grondvesten waggelen zal? Er heeft hier eene verandering plaats, even belangrijk, als wanneer in den krijg de belangrijkste aanvoerders van een leger op eenmaal tot de vijanden overgaan; als wanneer in de balans van den handelaar een beslissend gewigt, niet slechts uit de eene schaal geligt, maar geheel in de andere wordt overgebracht. Het kan toch niet anders, of deze groote schare van priesters wordt weldra, vergeeft mij het woord, door eene nieuwe schare van leeken gevolgd, ja de bekeering dezer priesters is in zeker opzigt het voorspel der bekeering van Saulus geweest. De Apostelen worden door die gebeurtenis krachtig bemoedigd, waar zij zien, dat hun woord in ooren mag doordringen, die zelfs voor dat van Jezus zich sloten. De zwakgelovige Christenen kunnen nu niet langer door de bedenking geschokt worden, dat toch alle priesters, waaronder zoovele vrome en kundige mannen, zich tégen het Evangelie verklaren. O waarom, (zoo hebben zij wellicht welmeenend gevraagd) waarom niet een paar jaar vroeger, dan hadden wellicht deze zelfde priesters den moord van den Messias verhinderd? Waarom? wij zien het nu van achteren in, en aanbidden Gods onnaspeurlijke wijsheid. Immers, eerst moest het tarwegraan in de aarde vallen om vele, om ook déze vruchten te dragen; eerst moest de Christus door de handen ook van deze onregtvaardigen aan het kruis gehecht en gedood worden; eerst moest de dood verwonnen, de troon bestegen, de Geest des levens geschonken worden; maar nu is ook de ure daar, dat

zels priesterlijke oogen den Christus aanschouwen, met heerlijkheid en eere gekroond. Ja waarlijk, Hij zegepraalt, de Held, die ten bloede toe in Gethsemané en op Golgotha streed. Ziet, zijne bitterste vijanden zelfs, zij werpen sidderend de wapenen weg; zij geloven, eene groote schare te gelijk!

Zij geloven, wat blijde dankstof voor hén. Daar is voor den zondaar geen heiliger uur, dan wanneer hij van zijn dwaalspoor behouden, en overgebracht wordt tot Gods heerlijk en wonderbaar licht. Zonder de wedergeboorte is de eerste geboortedag nauwelijks een zegen, en kan de doodsdag onmogelijk de dag der geboorte voor hemelsche zaligheid zijn. Maar wat oogenblik dan voor deze zondige mannen, Gel., die, in opregtheid tot Christus gekomen, nu niet slechts hope hebben van behouden te worden, maar zekerheid van behouden te zijn! Wat voorregt voor hen, die, vroeger wederspannige Saulussen, thans de Paulusvraag tot levensvraag kiezen: »Heer, wat wilt Gij, dat wij doen zullen?» Wat licht gaat er nu op voor hun oog; wat vrede daalt nu neer in hun hart; wat ongekende rigting ontvangt nu geheel hun in- en uitwendig leven! O, ik verbeelde mij, als zij later eens naar gindschen moordheuvel opgingen, waar zij den Heer zagen sterven, zonder te weten dat het ook door en voor húnne zonden geweest was; of een andermaal den Olijfberg betraden, waar de troon was bestegen, van waar hun zooveel zegen was toegestroomd, dat het hun aan woorden zal ontbroken hebben, om het gevoel hunner harten te uiten. En als zij dan van daar terugzagen op al die wondere

wegen, waarlangs zij door Gods eigen hand onwetend tot dit grootte keerpunt geleid waren, voorzeker, dan heeft het tempellied dieper dan ooit hun in de zielen weerklonken: »het huis Aärons zegge nu, dat zijne goedertierenheid tot in eeuwigheid is!"

Ja, mogen wij niet beweren, Gel., dat de hier behaalde overwinning ook in den hemel blijdschap gebragt heeft? Maar wie dacht hier niet reeds aan het eigen woord van den Heer: »alzo, zeg ik ulieden, is er blijdschap voor de Engelen Gods, ook over éénen zondaar, die zich bekeert!" Neen, de hemel is niet zoo onverschillig als ver de meesten op aarde voor het behoud van verlorene zondaren; in de Engelschaal weegt ééne ziele ligt zwaarder dan geheel een wereld van stof. En gewis, indien die hemelvreugd hooger stijgt, naarmate op het wedervinden van een verloren penning in Gods huis aanvankelijk minder hoop scheen te blijven, met wat blijde verrassing moeten dan de hemellingen het gezien en gehoord hebben: een trotsche priesterschaar ligt aan de voeten van uwen Koning gebogen! Wordt aan de Overheden en Magten in den hemel, naar Paulus' woord, Gods veelvuldige wijsheid bekend gemaakt in de leiding zijner duurgekochte gemeente, wat lichtstralen, die hier voor hun oog, nog veel meer dan voor het onze, elkander gedurig verdrongen! Wat zeg ik, en waartoe zelfs bij de Engelen stilgestaan, daar alles ons dringt om hier nog éénen blik hooger, op den Heiland zelve te rigten? In zijn leven op aarde treffen wij slechts één oogenblik aan, waarvan het met zoovele woorden vermeld wordt, dat Hij zich

in den geest heeft verheugd; maar hier, waar Hij bij vernieuwing het loon van den arbeid zijner ziele ontvangt, en, om met Jesaia te spreken: »als een roof de magtigen deelen" mag, hier was het in vollen nadruk een hemelsch feestuur voor Jezus. Verblijdt zich de herder, nog veel meer dan de vrienden, als Hij het dwalend schaap, aan den rand des afgronds ontdekt, op de schouderen huiswaarts mag dragen, wat moest het Hém dan zijn, geheel een grijpende wolvensgroep te zien veranderd in eene zachte lammerenkudde! »Vader, ik dank U dat Gij mij gehoord hebt," zoo heeft de Zoon ongetwijfeld, als aan Lazarus' graf, bij het ontwaken van zoovele geestelijke dooden tot hooger leven gesproken. En als Hij nog heden daarboven de verlorne schaar overziet, ik vermoed, dat zijn blik met onbeschrijfelijk welgevallen ook op die gezaligden rust, die hier priesters waren in den aardschen, en het thans zijn in den hemelschen tempel.

III. Het schijnbaar zoo arme tekstwoord begint reeds rijker in uwe schatting te worden. Meent echter niet dat de beteekenis dezer verblijdende zegepraal zich alleen tot vroeger dagen bepaalt. Voor alle eeuwen is hier, ten derde, eene treffende openbaring geschonken, der heerlijkheid van Christus ter eene, en der heerlijkheid van het Evangelie ter andere zijde, overwaardig, dat wij daarbij met opmerkzaamheid stilstaan.

Toen Johannes eenmaal het eigenaardige van oud en nieuw Verbond in éenen trek wilde aanduiden,

schreef hij het zinrijke woord: »de wet is door Mozes gegeven, genade en waarheid zijn door Jezus Christus geworden." Welnu, het eerste hadden deze priesters levenslang gehoord en gezegd, doch het andere, zijn zij zelve voor ons oog er geen sprekende toonbeelden van? Maar, om nog een oogenblik van de Waarheid te zwijgen, hoe is het woord hier van toepassing: »Waar de zonde meerder geworden is, daar is ook de Genade veel meer overvloedig geweest!" Of had niet Jezus-zelf aan Pilatus verklaard: »die mij aan u heeft overgeleverd, heeft grooter zonde," en wie hadden Hem overgeleverd, dan juist ongeloovige priesters? In waarheid, zoo er ééne klasse van menschen bestond, waarop de voorbede van den gekruisigden Heer voor zijne beulen ter naauwernood toepasselijk scheen, het was wel deze geweest. Zij hebben, niet in overijling of drift, maar in koelen bloede de hand geleend tot zijn dood, en niet slechts zijne laatste uren, maar geheel zijn opentlijk leven verbitterd. Zij zijn onboetvaardig gebleven, waar de schare verslagen van Golgotha wederkeerde, en hebben de stem der waarheid tot zelfs in het graf willen smoren. Wel werden zij van den Apostolischen lastbrief niet uitgesloten om de prediking van bekeering en vergeving te Jeruzalem aan te vangen, maar, naar het schijnt, aanvankelijk zonder eenige vrucht. Onder de drieduizend eerstelingen althans van den Pinksterdag heeft, zoover wij weten, geen enkele priester behoord, en terwijl de uitlandsche Joden heilbegeerig het woord der Apostelen aannamen, wenden de inlandsche priesters onverschillig of afkeerig zich af.

Niet waar, het is, of de koning Israëls onder de zonen van Levi geen enkelen onderdaan tellen zal, en indien iemand, zij verdienen het ook wel, dat de stroom des Heiligen Geestes hun' akker vol distels voorbij gaat? O gij, die zóó spreekt, hoe weinig kent gij het liefdehart van Hem, die verhoogd is om ook aan Aärons huis te geven bekeering en vergeving van zonden. 't Is Hem te gering, daarboven slechts aan de broeders op aarde te denken; Hij vergeet ook de vijanden niet. 't Is of er nog iets aan zijne hemelvreugde ontbreekt, zoolang de handen, die zijn doodvonnis teekenden, zich niet smeevende om vergiffenis ophieven. Dan eerst zal de heerlijkheid zijner genade op het schoonst zijn geopenbaard en verschenen, wanneer zij, die eerst gespot hebben: »Verlos uzelfen" thans als boetelingen beginnen te roepen: »Verlos ook ons, Heere Jezus!" Het is mij, als zie ik den hemel geopend, als hoor ik den barmhartigen Hoogepriester in het binnenst heiligdom bidden: »Vader, vergeef hún bovenal, zij zijn te ongelukkiger, naarmate zij misdadiger zijn"! En de Vader, gij weet het, hoort den Zoon zijner liefde altijd; Hij wenkt, en de blinddoek valt af van die oogen, en de ijskorst smelt weg om die harten. Wie telt de middelen waarvan zich de hemelsche genade bediend heeft, om zoo groote omkeering daar te stellen? Hier wordt de herinnering wakker aan menig vroeger woord van den Heer, aan de majesteit van zijn sterven, aan het slechts met goud (welligt hun eigen goud!) gestuit berigt zijner opstanding. Daar treft hen de wijsheid, de kloekheid, de ernst der Apostolische taal, en die

met vooringenomenheid tegen hen kwamen, keeren met het woord hunner vroegere dienaren weder: »nooit heeft een mensch alzoo gesproken." Ginds mishaagt hun de vijandschap of treft hen de magteloosheid des Raads, en elders weer perst een teeken hun de erkentenis af: »indien dezen niet uit God waren, zij zouden niets kunnen doen". 't Begint daarbinnen te schemeren, te dagen, te lichten... Eindelijk, daar wordt het priesterkleed afgelegd aan een bad of beek bij de hoofdstad, en de vraag met aandrang gehoord: »Ziedaar water, wat verhindert ons gedoopt te worden?" En nu, o wonder der genade, daar worden hunne zielen van bloedschuld gereinigd, en een vreugde doorstroomt hun gemoed, als zij nimmer aan den milden offerdich smaakten. Zoo langen tijd voor de teekenen van Jezus geheel ongevoelig, worden zij op hunne beurt zelve de teekenen, beide van zijne alles vergevende Liefde en van zijne alles verwinnende Magt. Ja, ook van zijne alles verwinnende Magt, want zij zijn veranderd, als het blad, dat omgekeerd is. Nu noemen zij Hem den Christus, dien zij vroeger als een Verleider verachtten; nu zien zij Gods vinger in dezelfde feiten, waarin zij eens de hand van Beëlzebul vonden; nu worden zij levende steenen des tempels, waar zij weleer den Heer des tempels met hunne steenklompen dreigden. Wat dunkt u, Gel., wat Paulus eenmaal betuigde: »mij is barmhartigheid geschied, opdat Jezus Christus in mij, den voornaamste der zondaren, ál zijne lankmoedigheid zou betoonen tot een voorbeeld voor allen, die gelooven zouden ten eeuwigen leven" — mogt

deze priesterschaar het niet van zichzelf, een iegeljk in zijne mate herhalen? Ja, hier toont de Heer wat genade zij, genade in al de kracht van het woord. Hier is voorkomende genade: want is Hij hier niet gevonden van hen, die naar Hem uit zichzelf niet vraagden? Hier vergevende genade: want kent gij grooter schuld dan de hunne, en is de kwijtbrief niet voor allen geteekend? Hier herscheppende genade: of is ook thans het woord niet waarachtig: »het oude is voorbijgegaan, ziet, alles is nieuw geworden?" O mijn Jezus, indien er ooit schoone paarden geblonken hebben aan uwe hemelsche kroon, het zijn wel déze geweest, die ons toonen, hoe Gij uw eigen voorschrift verstaat: »hebt uwe vijanden lief!" Ziet, ziet het hier, Christenen, op welk een medelijdenden, getrouwen en magtigen Middelaar, Hoogepriester en Koning het Evangelie u wijst! En is nu deze Christus gister, heden en eeuwig dezelfde; is diezelfde genade en magt ook in ons midden niet zelden aan groote zondaars verheerlijkt; staat voor u en mij de toegang tot datzelfde liefdehart open, waaraan deze priesteren rust vonden: wie onzer schrijft dan niet boven dit blad der geschiedenis »de Zoon des menschen is gekomen om te zoeken en zalig te maken, wat verloren was;" wie stamelt Johannes niet na: »genade en waarheid zijn door Jezus Christus geworden?"

Ja, een rijkdom van genade; maar ook van Waarheid, Gel., waarheid, in zichzelf onbedriegelijk, en bovendien voor allen berekend? Wat ondervraagt gij mij, ondervragen wij te zamen die priesters, en zien

wij, wat treffende openbaring van de heerlijkheid des Evangelies ons hier wordt te aanschouwen gegeven! Immers ligt al dadelijk in de toebrenging dezer priesterschaar een treffend bewijs voor de Goddelijkheid van het Evangelie, voor de waarheid ook van die wonderfeiten, die zooveel een aanstoot en ergernis zijn. Of, gevoelt gij het niet, dat alleen de waarheid de magt kan hebben, om zulk een triomf te behalen? Maar, zegt zelve, hoe zullen die priesters wel het eerst naar het onderwijs der Apostelen zijn henengegaan? Ongetwijfeld met deze gedachte: »'t zijn discipelen van een gekruisigden Rabbi; bedriegers, die thans zelve beproeven, wat hun meester mislukt is; dweepers, die de schare misleiden met de fabel der opstanding." Hoe moeten zij gestemd zijn geweest, toen zij werkelijk naar die prediking luisterden? Ongetwijfeld met den wensch, dat dit woord waarheid? neen, dat het geen waarheid mogt zijn, want was het dát, dan hadden zij eene schuld op de ziel, die niemand uitwischen kon; dan hadden zij levenslang zichzelf en de schare verleid; dan kunnen zij, de leeraars in Israël, thans leerlingen van een handvol visschers en tollenaars worden.... tot zoo iets komt een man van aanzien, een priester, een Israëlitisch priester niet spoedig. Zij hebben dus hoofdzakelijk gezocht naar bewijzen, dat het Evangelie een verdichtsel der Apostelen was; hun eigen belang — die magtige drijfveer — hun eigen belang bragt het mede, het masker hun af te rukken; aan geleerdheid ontbreekt het hun niet, aan gelegenheid zal het nog veel minder ontbreken: het zal hunne eer bij de natie zijn, als zij

eindelijk een eind aan de zaak maken. Helaas, (God-dank!) zij kúnnen het niet; zij kiezen partij tégen zichzelf, en roemen in de schande van 't kruis. Begrijpt gij het, TT., zoo het Apostolisch Evangelie geen woord was der waarheid uit God; zoo Jezus wel gestorven, maar niet waarlijk opgewekt is; zoo daar geen teekenen zijn geschied, overtuigend genoeg om deze hoofden en harten van twijfelen tot gelooven te brengen? Was Christus niets meer, dan het ongeloof van den dag van Hem maken wil, dan moeten deze priesters wel door eene onverklaarbare begoocheling weggesleept zijn. Een Apostel des ongeloofs, die voor dertig jaren in Duitschland is opgetreden, en thans in Nederland bij velen in eere komt, heeft ergens geschreven, »dat het Christendom in den beginne slechts weerklank bij de domme menigte vond, en dat, toen eindelijk de wijzen en verstandigen zich met de zaak gingen inlaten, het reeds onmogelijk was geworden, om waarheid van dwaling te schiften.” Voor alle antwoord wijs ik op het woord van den tekst: zietdaar priesters, de bloem der natie, de orakels der wetenschap, die navragen konden en navragen moesten, die persoonlijk belang hadden bij de ónwaarheid der zaak. En nu, deze »den geloove gehoorzaam geworden”, zoo weinig maanden of jaren na het sterven van Jezus; in datzelfde Jeruzalem, waar ieder kind nog verhalen kon, dat Hij aan een slavenkruis stierf; onder het onmiddellijk bereik der overpriesters, die evenmin de kudde als den herder ontzien zullen. Ik daag iedereen uit, om mij ééne bevredigende verklaring van dit schouwspel

te geven, indien het deze niet zijn mag: »het Apostolisch Evangelie is waarheid.»

Neen, het gebouw van ons allerheiligst geloof is op geen zandgrond gevestigd, Gel., en het Licht der wereld aan geen bedriegelijk dwaallicht gelijk. Maar wat onbedriegelijke waarheid is, hoe treedt het tevens hier voor ons, als te gelijk voor állen berekend en magtiger dan de hardnekkigste tegenstand! Israëlitische priesters toch, 't waren voorwaar geene kinderen, gemakkelijk met klanken voor zaken gerustgesteld. Er schulde wat wetenschap in die hoofden, die vaak jaren achtereen in stille gepeinzen over de rolle van Wet en Profeten zich bogen; er schreidde wat dorst naar God in die harten, die reeds vroeg zijne altaren verlangend hadden tegengeklopt. En nu deze, niet slechts geloovig, maar ook Gode en Christus gehoorzaam, en alzoo te gelijk verlicht en geheiligd geworden — nog eens, verklaart het mij, TT., indien het licht van Christus alleen voor zwakke oogen weldadig, en het geloof in Hem alleen voor kleine geesten behoefte is! Één van beiden; óf deze priesters zijn een schaar van ijelhoofdige dweepers, bijna zeide ik van halve idioten geweest; óf zij hebben in het Evangelie gezocht en gevonden, wat geen rede of geweten, geen wet of profetie hun kon geven, en indien dit laatste, reeds is het pleit voorloopig beslist. Neen, magtigen der aarde, (dus roept u hunne toetreding toe) niet voor uwen armen nabuur slechts, maar voor u ook is het geloof in Christus persoonlijke levensbehoefte: bedelarm is de schatrijke Croesus, die alleen in het kleed zijner eigene deugd

voor het aangezicht Gods moet verschijnen. Neen, wijzen en verstandigen, niet slechts het kind vindt hier rust, maar ook de man hoort er antwoord op zijne onafwijsbare levensvragen; een antwoord, waarvan de diepe zin zelfs door den grootsten wijsgeer niet ten volle gepeild worden kan. De stroom des levenden waters is één en dezelfde voor de groote en de kleine bewoners des wouds, maar dit is het onderscheid, de grooten hebben slechts wat dieper te bukken. De zaligheid is in geen anderen, hij moge koning of bedelaar, priester of slaaf zijn, want de openbaring van Gods waarheid en genade, hier neergelegd, is ook voor den grootsten geest en het rijkste hart de hoogste, de diepste, de laatste. Niet wat er groots, maar wat er kleins in ons is kant tegen het Evangelie zich aan. En wat die openbaring, eenmaal geloovig aanschouwd, ook van zulken kan maken, hoe blijkt het uit deze zelfde priesters, die bij het verzaken hunner eigen wijsheid en eer niet verloren hebben, maar veeleer oneindig gewonnen. Hoe staan zij daar, dezelfde ja, en toch geheel anders dan vroeger, als ten hoogerem leven ontwaakt; Israëlieten, die hunnen Messias gevonden hebben, zwervers, die tot rust zijn gekomen, verordeneerden ten eeuwigen leven, reeds in hope zalig geworden! En dit alles, (ziet dit minst van alles voorbij!) de vrucht van het eenvoudig, maar vol Evangelie, met een Galileesch tongval gepredikt, niet in bewegelijkheid van woorden, zonder gezigten of hemelstemmen, maar het woord alleen, verzegeld aan het hart door den H. Geest der belofte. O, dat Woord, dat Woord, is

het niet »als een vuur», spreekt de Heer, »als een hamer die een steenrots te morzel slaat»; dat woord is het niet het teeken, waarmede de strijdende kerk ten laatste de wereld verwint? Gelukkigen wij, die het bezitten, datzelfde woord waardoor deze priesters gewonnen zijn; weerstaan, maar nog niet wederlegd; miskend, maar nog niet vergeten. Gezegend de God en Vader van onzen Heer Jezus Christus, die ons gezegend heeft met alle geestelijke en eeuwige zegeningen uit den hemel in Christus Jezus!

IV. Eene treffende openbaring is voor onze oogen voorbijgegaan; eene openbaring van de magt en genade des Heeren, van de waarheid en de waardij des Evangelischen Woords. Reeds gaat uw hart voor de ernstige prediking open, die de tekst u doet hooren. Het is die van den dubbelen eisch, dien ieder zondaar verneemt, den eisch van Geloof en Bekeering.

»Bekeert u, en geloof het Evangelie», gij acht toch de gedurige herhaling van dien ernstigen eisch voor niemand overbodig, Gel.? Ik erken het, openbare ongeloooven bezoeken gewoonlijk onze Christelijke bijeenkomsten niet. Maar daarom durven wij toch in geen deele tot allen het Schriftwoord herhalen: »wij zijn niet van degenen, die zich onttrekken ten verderve, maar die gelooven tot behoud hunner ziele.» Velen hebben eigenlijk nog nimmer geloofd, indien gelooven althans nog iets meer dan gedachteloos toestemmen en werktuigelijk naspreken is. Anderen gelooven nog niet, omdat zij zich tot nog toe van

Christus lieten terughouden door allerlei bedenking en twijfel. Sommigen gelooven niet meer, omdat zij door een noodlottigen tijdgeest zijn weggesleept, die het schepsel eert boven den Schepper, en Hem, die de Alfa en de Omega is, bijna geheel in een onbekende X heeft veranderd. En wie onzer, die niet beschaamd het oog bij de vraag moet ter neerslaan: »de Zoon des menschen als Hij komt, zal Hij ook geloove vinden op aarde"? Wie, die niet pijnlijk gevoelt, dat ongelooft de diep gewortelde kwaal van zijn hart is, en dat dit hart gelijkt, voorwaar niet aan de rots, maar aan de baren der zee? O, indien uwe conscientie getuigt, dat hier úw naam is genoemd, Gel., onderzoekt uzelf, wat het was, dat u tot dusver van het geloof in het Evangelie terughield, en of het u welligt ontbreekt aan dien ernst, aan dien waarheidszin, aan die heilbegeerige stemming der ziel, die gij ongetwijfeld bij deze priesters moogt aannemen. Proeft, tast, ziet toch — ook in zulke proeven als deze, — de blijken, dat het Evangelie waarlijk uit God is, en laat de vraag u als lood op de ziel wegen: hoe gij zult ontvlieden, indien gij weigert op zoo groote zaligheid acht te slaan! Eerlijke twijfelaar, aarzel niet, het voorbeeld dezer priesters te volgen, die zeker lang gezocht en gearzeld hebben, maar toen de waarheid hun eindelijk te magtig geworden was, ook eerlijk genoeg bleken, om hare stem te gehoorzamen. Komt, als zij, met uwe vragen tot Jezus' Apostelen, neen, komt aan hunne hand tot Hemzelve, den goeden Meester, in wiens mond geen bedrog werd gevonden.

Zoekt bij Hem, wat gij even weinig als zij, buiten zijne gemeenschap kunt vinden, en bedenkt, dat geloof zonder gehoorzaamheid, d. i. zonder onderwerping, onderwerping van den geheelen mensch, ook van het verstand, gelijk van hart en wil en geweten, iets volstrekt onmogelijks is. Wij eischen in den naam des Heeren u op; voor de liefdedienst van God in Christus u op! Onderwerpt u niet ligtvaardig — de zaak verlangt en verdient nadenken, onderzoek, en veel gebeds bovenal. Maar wacht u nog veel meer, der waarheid weerstand te bieden, en u hardnekkig af te keeren van Hem, die uit de hemelen is, en weet het wèl, niet op het volkomen begrijpen, maar op het persoonlijk aangrijpen van het Heil komt het in de eerste plaats aan. Daar waren te dien dage ongetwijfeld ook andere priesters te Jeruzalem, veel te wijs in eigen en anderer oog, om zich aan de zijde van den verachten Nazarener te scharen. Maar hoe zal het hun bekomen zijn, toen zij eindelijk, op de puinen van stad en tempel erkennen moesten, dat God Hem waarlijk ten Heer en Christus gemaakt had? En gij, hoe zult gij voor God u verantwoorden, waar gij met zooveel helderder licht zijt bestraald en tot zooveel minder zware offers geroepen, wanneer gij met woord of daden blijft spreken: »wij willen niet, dat Deze over ons koning zal zijn?»

Maar is Geloof de eerste wet van het Koningrijk Gods, Bekeering is ongetwijfeld de andere eisch, dien Hij hooren doet, zonder uitzondering, aan een iegelijk onzer. Bekeering, o ik weet het, het woord klinkt in menig oor niet welluidend, en tallooze malen wordt

de groote zaak ontweken, hier met de uitvlugt, dat zij onnoodig, daar met de klagt, dat zij onmogelijk is. Maar die dubbele dwaling, wat heb ik al weder, om haar te ontzenuwen, voor het oogenblik anders van noode, dan een beroep op deze zelfde schare van priesters?

Onnoodig noemt gij voor uzelfen de bekeering, M. H., omdat gij u aan geen bijzondere zonde, gelijk deze priesters aan den Messiasmoord schuldig kent, maar zou het geen treurig bewijs zijn, dat gij evenzeer vreemdeling zijt in het eigen hart, als in hunnen toenmaligen toestand? Immers de rede, waarom deze scharen bekeerd moesten worden, 't was juist niet omdat zij toevallig Joodsche priesters, maar omdat zij schuldige en onreine zondaren waren. Helaas, de hoogmoed en verblinding, die hen eenmaal kenmerkte, is in meerder of minder mate ons aller heerschende kwaal; en van nature zijn wij even ver van den hemel, als zij, toen zij meenden door hunne werken, in plaats van door genade zalig te worden. Arme mensch, die, gelijk zij een tijdlang, nog voortleeft naar het goeddenken van uw hart, te midden der krachtigste roepstemmen; die óók priesters zijt, ja, maar priesters elk van den afgod, dien het zelfzuchtig hart heeft gekozen; gij van uw' goud, gij van uw' trots, gij van uw lust; die in het beste geval gereed zijt, iets of veel van het uwe aan den trouwen Heiland te geven, behalve het ééne, zonder hetwelk al het andere niets is, uzelfen, het hart, het volkomene hart! O zegt mij, gevoelt gij het op dezen oogenblik niet, dat deze priesters zullen opstaan tegen velen van dit

geslacht, om hen te veroordeelen, en houdt gij ééne verontschuldiging over, die niet bij den blik op hunne geschiedenis wegvalt? Misschien zegt gij, dat gij ook niet onder de prediking der Apostelen leeft, noch onder de buitengewone bedeeeling des Geestes. Maar wordt toch aan u datzelfde woord niet verkondigd, dat deze omkeering wrocht, en is de Geest, die levendig maakt, niet aan allen beloofd op hun bidden? Of gij stelt er u mede gerust, dat gij toch onberispelijk, godsdienstig, nuttig voor anderen zijt. Maar waren dan deze priesters niet dagen achtereen in den tempel, niet als voorbeelden door velen geëerd, niet als leeraars bij anderen werkzaam? En toch, zij hadden bekeering van noode, omdat zij tot dusver nog niet waarlijk aan Christus behoorden, omdat algemeene Godsdienstigheid den zondaar niet behouden kán, zonder een nieuw Christelijk levensbeginsel; omdat men verloren kan gaan, al kon men ook anderen leeren, zoo lang men zelf niet door Gods Geest geleerd en in de waarheid geleid is. Of noemt gij eindelijk uzelf reeds bekeerd, omdat gij éénmaal Christus heilbegeerig hebt aangenomen? O zalig gij, die naar waarheid zoo kunt spreken, Gel., maar, zegt mij, waar zijn dan bij u de vruchten der bekeering, die gij in deze priesters ontdekt? Het blijkt hier toch, de bekeering is niet slechts eene veranderde verstandsovertuiging, maar eene veranderde richting des levens. Waar is uwe geloofsgehoorzaamheid, ook aan moeilijke en veelomvattende eischen? Waar uwe vrijmoedigheid, om voor de waarheid uit te komen, ook te midden van vijandigen tegenstand?

Waar uw strijd tegen hetgeen gij vroeger geweest zijt; waar uwe liefde vooral, die aan Jezus vrienden zich aansluit, gelijk hier voormalige priesters aan voormalige visschers en tollenaars? Waar.... helaas, ik durf naauwelijks verder vragen, maar al te diep over eigen verkeerdheid beschaamd. Doch ik vreeze, ik vreeze, dat menigeen, die in stilte hoog boven deze priesters zich stelt, nog maar al te ver beneden hen staat. En waar ik deze schare, grooter welligt, maar daarom nog niet beter dan die van deze priesters aanschouw, daar tref ik geen enkelen aan, wien ik zou mogen verzekeren: »de bekeering, òf nog aanvankelijk, òf dagelijks voortgezet, is voor u overbodig te noemen.»

Maar hoe gelukkig nu ook, dat ik er in ééne adem kan bijvoegen, die bekeering voor niemand onmogelijk. Voor niemand; zou dát niet al te sterk zijn gesproken? Maar nog eens het oog op die priesters: wie waren ze weleer, en wie zijn zij door Gods genade geworden? Ja waarlijk, onze God kan steenen harten verbreken, en die in vleeschen harten herscheppen. Gel., wie uwer heeft op den zwaren eisch der bekeering wel eens onwillekeurig zuchtend geantwoord: »wie is tot al deze dingen bekwaam?» Wie — gij gewis niet uit uzelfen, gij ellendig mensch; maar wat gij niet kunt, dat kan God, en Hij wil het, met eeuwige liefde. Daartoe deed Hij u heden op deze sprekende toonbeelden zijner magt en barmhartigheid wijzen; daartoe vat Hij u zelf bij de hand, om u op den weg des levens te leiden; daarom laat Hij u ook op dezen oogenblik toe-

roepen: »Ik ben het, die uwe overtreding uitdelg om mijnentwil, en ik gedenk uwer ongerechtigheid niet.”
Waarom dan toch altijd gezucht, en ten honderdsten male geantwoord: »dewijl onze ongerechtigheden op ons zijn, en wij daarin versmachten, hoe zouden wij leven?” »Zoo waarachtig als Ik leef”, spreekt de Heer, »Ik heb geen lust in den dood des zondaars, maar daarin, dat hij zich bekeere en leve!” Of had Petrus in last om aan sommigen dezer priesters te zeggen: »mannen broeders, ik zou wel gaarne ook aan ú vergiffenis aankondigen, maar zoover strekt zich mijn lastbrief niet uit; bedenkt zelve, Wien gij vermoord hebt?” En zoo hij aldus niet kon spreken, meent gij, dat een dezer priesters God meer verheerlijkt zou hebben door eene Judas-wanhoop, dan door een Petrus-berouw? Neen, wij mogen u geen bekrompen Evangelie verkondigen, evenmin als gij klein van Gods genade moogt denken. De weg is gebaad; de toegang staat open, ook voor den grootsten der zondaren; Hij, die deze priesteren aannam, wijst ook u niet terug, al waart gij zelfs voor God en menschen door een vergrijp zonder weérge geschandvlekt. Maar gelooft gij dát, — en wie twijfelt, maakt God tot een leugenaar, dán ook uzelfen met een blik op het sprekend voorbeeld van deze schare bemoedigd! Gij ziet het hier, er is geen schuld zoo groot, waarvan het bloed van Christus niet reinigt, maar ook geen gehoorzaamheid zoo zwaar, die de Geest van Christus niet leert. Zij zijn afgewasschen, geheiligd, geregtvaardigd geworden — waarom ook gij niet, die niet te trotsch zijt om uzelfen op ééne lijn met deze

overtreders te plaatsen? »Waarom ook gij niet, waarom ook ik niet" — ja, laat het zoo bij allen spreken, Gel., maar laat het dan ook uw lust zijn om, als zij, de middelen des heils te gebruiken, de stemmen der genade te hooren, den drang des Geestes te volgen! Zoo heet het weldra ook van u en van u, en waarom niet van u allen: »zij zijn den geloove gehoorzaam; zij, die eertijds verre waren, zijn nabij geworden door het bloed van Christus." En als men in deze twijfelzieke eeuw een bewijs van u vraagt, dat wonderen mogelijk zijn, en het Evangelie nog voortdurend eene Godskracht tot zaligheid blijft, in diepen ootmoed zult gij op uzelf kunnen wijzen en zeggen: »aan mijne ziel is een wonder van magt en genade geschied; die bekeerde priester, die verlore zondaar ben ik."

V. Met dat woord zouden wij kunnen besluiten, Gel., maar nog ééne gedachte dringt zich als van zelf aan ons op. In het voorleden mogten wij eene leerschool voor het heden aanschouwen: hoe zouden wij kunnen nalaten een blik in de toekomst te slaan, en het gedenkwaardig feit te begroeten als een liefelijk voortteeken? Een liefelijk voortteeken — wie grijpt het niet met dubbele ingenomenheid aan, waar in onze dagen zooveel zich vereenigt om den vriend van het Godsrijk met stille zorg te bezwaren? Maar wie ziet het dan ook hier niet met hooge vreugd als tusschen de regels geschreven: »de Christus heerscht in het midden zijner vijanden en eens over al zijne haters?" — 't Is een merkwaardig antwoord, dat

naar de getuigenis van een paar oude geschiedschrijvers een eenvoudig Christen aan keizer Juliaan den Afvallige gaf, toen deze, kort voor zijn dood, hem spottende vroeg: »wat toch de Zoon des Timmermans tegenwoordig wel doende was." »Hij maakt het hout tot een lijkbaar gereed." Ja, dát heeft Hij toen, dat heeft Hij later tallooze malen gedaan, ten aanzien zijner heftigste tegenstanders, en op de vraag van het ongelooft, dat geene persoonlijke Christus-regering erkent: »wat thans de Nazarener wel doen mag," blijft het antwoord ten eeuwigen dage hetzelfde: »Hij maakt eene lijkbaar gereed." Of, Christelijker nog gedacht en gezegd: Hij, die een doodvonnis vellen kon, Hij spreekt nog telkens een opstandingswoord, en bouwt tempelen des H. Geestes, zelfs uit vestingen, waarin zich zijn vijand verschanst. Al schaarde zich andermaal, gelijk toen, de magt, de wetenschap, ál de invloed der wereld aan de zijde zijner talrijke tegenstanders; al klonk — God verhoede het — zelfs binnen de wanden des heiligdoms de stem eener afvallige priesterschaar: »deze heeft God gelasterd, toen Hij zich Gods Zoon heeft genoemd," nóg zouden wij niet behoeven te duchten, dat de zaak der waarheid onherstelbaar verloren was. Hoe groote scharen van priesteren, uit de Heidenwereld, van den Islam, van Rome, uit de scholen eener ongeloovige wijsbegeerte, zijn vroeger of later deze voorgangers uit Jerusalem nagevolgd; hoeveel anderen staan nog te komen! Helaas, in allerlei standen ontmoeten wij nog priesters van dwaling en zonde, die ons schijnen toe te roepen: »noem ons Legio, want wij zijn velen."

Maar wat wij niet zien, 't is de Heer, die nog altijd als weleer midden door zijne vijanden heengaat, hier lokkend, daar trekkend, ginds dreigend, en straks weder woorden sprekend, die aan menigen opgeheven arm het uitgetogen zwaard doen ontvallen. Zijn er zulke afkeerigen ook onder u, die Hij tot dusver vruchteloos riep? Wij wachten u aan den voet van dat kruis, dat gij thans zoo onverschillig voorbijgaat! Wij wachten u, priesters des ongeloofs, die vermoeid van al uw zoeken en vragen, nergens rust zult vinden, dan dáár; wij wachten u, priesters der zonde, die nergens den verloren vrede zult herkrifgen, dan dáár; wij wachten u, priesters der kunst, die uwe hoogste idealen nergens zult vervuld zien, dan daar; wij wachten u, priesters der wetenschap, die de hoogste wijsheid des levens nergens elders zult vinden, dan dáár. Wat zeg ik? wij wachten u, de Heer wacht u sinds lang; laat Hem niet langer vruchteloos wachten. Heden is het de welaan-gename tijd; heden — wat gedachte! Zou ook deze ure, al was het voor geen groote schare, al ware het voor één enkele slechts de geboorte-ure van een hooger leven geweest zijn? De Apostelen hadden het te dien dage óók niet vermoed, dat hun eenvoudig woord één enkelen priester zoo diep in het harte zou grijpen. Maar de Heer had die hoorders onder het bereik van deze sprekers gebragt; de Heer, die het weet, wie hier en waarom zij er kwamen, en — nog is zijn arm niet verkort.....

Wijst den zoekenden broeder den weg, verlostevrienden des Heeren! Verblijdt u, dat uw geloof op

zoo vasten grond is gebouwd; zelfs de tong der bitterste vijanden is gedwongen geweest, der waarheid hulde te doen. Geeft Gode het zielenheil ook van die afkeerigen over, voor wie gij slechts kunt beven en bidden: Hij, die deze priesters herschiep, heeft nog een weg tot het hart van úw verloren zoon, bekommerde vader; voor úwe ligtzinnige dochter, weenende en smeekende moeder! Wat ook donker zij in of rondom u, vertrouwt het maar rustig aan Hem, die ook hier heeft getoond, hoe Hij uit de duisternis het licht kan doen rijzen. Brengt, waar gij kunt, het eenvoudig Apostolisch Evangelie aan anderen; gij zaagt hier, wat het vermag. Kent gij er velen, die als deze priesteren hoog boven anderen staan, maar nog van de waarheid afkeurig zijn, laat niet spoedig de hoop op hunne teregtbrenging varen, en volhardt in de bede: »Vader, uw Koninkrijk kome!» Zooveel wordt in onze dagen geklaagd, maar wordt er niet veel te weinig gebeden? Toch is de bekeering ook van deze ongeloovige priesters eene verhooring van het gebed der gemeente geweest, in het vierde hoofdstuk (vs. 29, 30) beschreven. Vertraagt dan niet, waar het op vermanen van, op bidden voor anderen aankomt! Maar bovenal, ziet toe voor uzelf, dat gij in waarheid priesters des Heeren moogt zijn, die het priesterkleed der reinheid bewaart, het priesteroffer der dankbaarheid brengt, het priesterlijk voorregt van een geopende toegang tot God steeds beter waardeert en gebruikt! Gij inzonderheid, wien God een hooge plaats in de wereld of in de gemeente heeft aangewezen, beseft in dubbele mate uwe zware ver-

antwoordelijkheid: veler oogen staren op u, laten de uwen geloovig en gehoorzaam op God en den Heer zijn geslagen. Wie gij zijt, wint zielen voor Hem, bovenal door een ootmoedigen, liefdevollen, Godzaligen wandel, en — nog eens, dit voorteecken liegt niet — verblijdt u in de hoop, dat eens alle knie voor Jezus zal buigen. En moet gij hier telkens ervaren, dat heel de wereld één groot Jerusalem van strijd en ongerechtigheid is, onderdanen van een' verheerlijkten Koning, heft hoofden en harten naar het hemelsch Jerusalem op! Dáár is in vollen nadruk eene groote schare van priesters, die God dienen, dag en nacht, in zijnen heiligen tempel. Eene groote schare — en toch, nog op verre na niet voltallig. Maakt u op, mannen broeders, en wandelt, te midden van allen strijd, die hemelsche vrede stad tegen! De Meester is daar, en Hij roept u. Zie, hier zijn wij, Heer, in leven en sterven de Uwen! Amen.

V.

EEN LICHT IN HET DUISTER.

LEERREDE

OVER

2 PETRI I. 19.

GEZONGEN:

Psalm LXXXIX. 1, 7.

Gezang XV. 2.

Gezang XCIX. 4.

2 PETRI 1. 19.

„En wij hebben het profetisch woord, dat zeer vast is, en gij doet wel, dat gij daarop acht hebt als op een licht schijnende in eene duistere plaats, totdat de dag aanlichte, en de morgenster opga in uwe harten.”

„Neem en lees,” zoo klonk eenmaal in een beslissend oogenblik eene stem in het oor van een jongeling, die peinzend nederzat in een eenzamen hof, en aan dat woord, als eene hemelstem verstaan en begroet, had de Christenheid haren Augustinus te danken. »Neem en lees,” wat dunkt u, M. H., mag dat woord niet de zinspreuk heeten van geheel de kerk der Hervorming; de zinspreuk ook van dat Bijbelgenootschap, dat voor weinig dagen hier en elders zijn gouden jaarfeest mogt vieren? ⁽¹⁾ »Neem en lees,” met dat woord biedt de Kerk aan de Wereld in gedurig ruimeren kring het beste dat zij te geven heeft, het Woord des koninkrijks aan, en gaat het

(1) Deze Leerrede werd uitgesproken op den rustdag, ná het halve Eeuwfeest van het Nederlandsche Bijbelgenootschap, en vóór den jaarlijkschen Gedenkdag van de Hervorming der zestiende eeuw.

u, gelijk mij, dat werk der Bijbelverspreiding is in uwe schatting een der merkwaardigste en verblijdendste teekenen van onzen veelbewogen' en raadselachtigen tijd. Dat hadden zij niet gedacht, de helden en zonen der Hervorming, die bloed en leven veil hadden voor het bezit en gebruik van Gods Woord, dat die parel van alles overklimmende waarde geheel of bijna te geef zou toegereikt worden, aan wie er slechts de handen naar uitstreckte. Maar wat het voor- geslacht zich naauwelijks voorstellen kon, ziet het nakroost voor zijne oogen gebeuren, en te midden van iederen storm onzer dagen verneemt het oor des geloofs het rusteloos vleugelgeklap van »den Engel met het eeuwig Evangelie,» dien Johannes in verrukking aanschouwde. Reuzenkrachten worden gewijd aan de vertolking, de verklaring, de verspreiding des Bijbels; het zaad der wedergeboorte wordt op akkers gestrooid, nog voor luttel jaren eene barre heide gelijk, en naar Oosten en Westen worden om strijd de bladeren van den levensboom heengevoerd, die daar zijn tot genezing der volken. Ja, schijnt het niet, of de wensch van een Godvruchtig koning uit vroeger' eeuw, dat er geen kind in zijne staten mogt zijn, dat geen Bijbel bezat en verstond, ook de onmisbare wil van den Koning der koningen is? Althans, zijn Woord vervolgt alom den zegevierenden loop door de wereld, en wie het geloovig aanschouwen, zeggen het met stille vreugd den Apostel der heidenen na: »Gode zij dank, die ons ten allen tijde doet triomfeeren in Christus, en den reuk zijner kennis door ons openbaar maakt aan alle plaatsen!»

Of klinkt mogelijk die juichtoon te hoog, en is de ijver voor Bijbel en Zending — want beiden behooren bijéén — welligt meer overdreven dan lofwaardig te noemen? Heeft waarlijk de menschheid nog altijd aan dien ouden Bijbel behoefte, waarbij zij tot hare tegenwoordige hoogte is opgegroeid, en is het wel zoo noodig, dien tot elk volk te laten spreken in zijne eigene taal? Is er waarlijk geen hooger openbaring Gods te verwachten, dan die in Christus geschonken werd, en kunnen ook de uitnemendste geesten niet beter doen, waar het op het Eene Noodige aankomt, dan Hem te hooren, van wien Mozes en de profeten getuigen? Laten u die vragen niet verwonderen, TT., zij spreken slechts uit, wat heimelijk in het hart van honderden en duizenden omgaat. Zulke vragen, zij wórden gedaan; niet slechts door degenen, die buiten zijn, maar binnen den kring en in den schoot der Christelijke gemeente gedaan; niet met bekommering slechts, maar met twijfelmoedigheid en weerzin gedaan. Wij meenen met geen overdreven beschuldiging op te treden, als wij beweren, dat het onze eeuw in gedurig klimmende mate aan betamenden eerbied voor het Woord der waarheid ontbreekt. De klagt van den ouden dichter: »zekerlijk, de fundamenten worden omgestooten,” zij is ook op dit grondgebied iets meer dan een ijdele klank; ja, gaarne bekennen wij, dat naauwelijks ééne andere dwaling ons zoo bedenkelijk voorkomt, als de miskennis der hooge waarde en de volstreckte noodzakelijkheid der H. Schrift. Wij beslissen niet, of er vroeger zooveel reden was om

te waarschuwen tegen Bijbelvergoding, maar gewis, de klagt over Bijbelverguizing, zij wordt hier en daar niet zonder rede gehoord, en onwillekeurig doet sommiger houding tegenover het Boek der boeken ons aan die van Israël denken, tegenover het dagelijksch Manna: »Onze ziel walgt van dit zeer ligte brood.» Ja ook gij, Gel., die dat beklagt en veroordeelt, moet gij niet met diepe schaamte belijden, dat er tusschen milde Bijbelverspreiding en persoonlijke Bijbelwaardeering vaak een treurige afstand bestaat, en gij, die dagelijks het Woord doorleest en doorzoekt, zoudt gij niet vaak beschaamd moeten staan, wanneer u als den kamerling werd gevraagd: »verstaat gij ook, wat gij leest»? In der waarheid, onder de niet weinige dingen, die de Heer der heerlijkheid heeft tegen zijne duurgekochte gemeente, behoort mede wel gewisselijk dit, dat zij ook in dit opzigt hare eerste liefde verlaten heeft, en dat zijn »voorwaar, voorwaar zeg Ik u", vaak zoo luttel zwaar bij haar weegt. Eene opwekking tot verhoogde waardeering der H. Schrift, zij is nooit ongepast, Gel., veelmin in dagen als deze, en allerminst heden, waar wij pas het Bijbelfeest achter, en in het verschiet reeds het Hervormingsfeest voor ons zien. Wij brengen u haar, naar aanleiding der Apostolische uitspraak:

»GIJ HEBT HET PROFETISCH WOORD, DAT ZEER VAST IS, EN GIJ DOET WEL, DAT GIJ DAAROP ACHT GEEFT, ALS OP EEN LICHT, SCHIJNENDE IN EENE DUISTERE PLAATS, TOTDAT DE DAG AANLICHT, EN DE MORGENSTER OPGA IN UWE HARTEN.»

Zoo schreef Apostel Petrus, waar hij, weinige jaren naar het schijnt vóór Jerusalems verwoesting, donkere wolken boven de Christenen in de verstrooiing zag zamentrekken. Had hij in zijn eersten brief hen inzonderheid onder beproeving getroost, in dezen tweeden, waarvan wij de echtheid om voor ons voldoende redenen vasthouden, voelt hij zich meer bijzonder verplicht haar tegen verzoeking te sterken, en den naderenden dood in het oog, haar tegen ongehoof en afval te wapenen. Als met stervende lippen verzekert hij, vs. 16, dat hij en zijne medeverlosten op geen kunstig verdichte fabelen bouwden, en herinnert hun het wonderfeit der verheerlijking van den Heer op den berg, als openbaring zijner allesoverklimmende majesteit. En waar hij hun nu in de toen gehoorde Godsstem een hechten steun voor hun allerheiligst geloof heeft doen opmerken, daar spoedt hij in den tekst tot de herinnering voort, dat die ééne steun voor hen in geen deele de éénige was. »Wij hebben,» vervolgt hij, »het profetisch woord, dat zeer vast is», letterlijk, dat te vaster is, omdat het namelijk reeds door de uitkomst gestaafd en beproefd is bevonden. Van het profetisch woord sprekende, denkt hij niet aan de profetiën des nieuwen, maar aan die des ouden Verbonds; aan de Goddelijke heilsopenbaring alzoo, waarvan de gewijde Schrift de volkomen vertrouwenswaarde oorkonde was. »En gij doet wel, dat gij daarop acht geeft», zoo kon hij vrijmoedig aan Christenen schrijven, wien hij (vs. 12) de lofspraak deed hooren, dat zij het noodigste »wisten, en in de tegenwoordige waarheid

versterkt waren". Maar om hen nu de waardij van dat Woord te doen schatten, bedient hij zich van eene vergelijking, die even aanschouwelijk als schilderachtig mag heeten. Hij noemt het »een licht schijnende in eene duistere plaats, totdat de dag aanbreke, en de morgenster opga in uwe harten". Wat bedoelt de Apostel, wanneer hij spreekt van »den dag"? Sommigen denken aan den dag des N. V., en meenen, dat hier van het licht wordt gesproken, door de Schrift inzonderheid over het voorchristelijk tijdperk verspreid. Maar dan wás de dag nu reeds aangelicht; het profetisch woord had voor hen zijne waarde verloren, en het voortdurend achtgeven daarop moest niet lofwaardig, maar veeleer noodeloos heeten. Anderen denken aan den dag van heldere Christelijke kennis, die voor deze geloovigen nog aanbreken moest, maar hoe strookt daarmede de pas vernomen lofspraak, vs. 12? Neen, er is bij ons geen twijfel aan, of door de donkere plaats wordt de tegenwoordige wereld, door den dag de dag der toekomst van Christus, en door de morgenster de Christus-zelf bedoeld, die nog op de laatste bladzijde des N. V., zichzelf met dien naam heeft vermeld. Het profetisch woord wordt alzoo vergeleken bij eene lamp, die geplaatst is in een anders donker vertrek, het akelig duister verdrijft, en het gemis van het zonlicht vergoedt. Als zoodanig blijft zulk een lichter onmisbaar, zoolang tot de laatste nachtwaak voorbijgegaan is. Maar gelijk nu de Lamp overbodig wordt, als de Morgenster alle andere sterren heeft overschitterd en weggeschenen, en straks de Dagvorstin opgaat, zoo

zou, wanneer de groote dag was gerezen, waarop inzonderheid in dezen brief des Apostels oog is gerigt, de lamp door het hemellicht, het woord door Hemzelve vervangen worden, die daarvan den hoofdinhoud uitmaakt. Nu nog hielden zij teregt de lamp in het oog, want het wás betrekkelijk donker rondom hen, en nog niet geopenbaard, wat zij zijn zouden. Maar de eeuwige morgen zou dagen, en Christus-zelf in hun geheel gereinigd en gezaligd gemoed zijn' vollen glans openbaren. Tot zoolang moest het profetisch woord als de fakkel zijn, waarbij zij hunne levensreis voortzetten, niet als kinderen der duisternis, maar den eeuwigen dag te gemoet.

Gij bemerkt, de Apostel kent aan het profetisch woord eene niets minder dan voortdurende waarde toe, tot aan de voleinding der eeuwen. Kort nadat hij zoo schreef is voor hem de dag der eeuwigheid aangelicht, en de morgenster, waarop zijn geloofsoog gevestigd was, onbeneveld in zijn harte verzezen. Sinds werd bij de eerste helft der Schrift de tweede gevoegd: zal het verontschuldiging noodig hebben, dat wij de Apostolische verzekering mede uitstrekken tot het profetisch woord des N. V., dat nog veel luider van den Christus getuigt, en niet minder dan het oude, door heilige Godsmannen onder leiding des Geestes geschreven is? Komt, volgt ons met gewijde belangstelling, wanneer wij aan de hand des Apostels, u het profetisch woord, vervat in de Schrift des O. en N. V., gaan voorstellen als een helderlicht, te midden van een duisternen nacht. Drie denkbelden vind ik in den tekst min of meer

opzettelijk aangegeven; het onmisbare, het onbedriegelijke, het onschatbaar weldadige van dat profetisch woord. Om u die in al hare kracht te doen voelen, noodig ik u tot de korte ontwikkeling van een zestal belangrijke tegenstellingen. Zij heeten:

Het profetisch woord en de wereld.
 Het profetisch woord en de rede.
 Het profetisch woord en de Geest.
 Het profetisch woord en de uitkomst.
 Het profetisch woord en het leven.
 Het profetisch woord en de voleinding
 der eeuwen.

En indien wij daarvan slechts zoo mogen spreken, dat, ware het ook slechts bij één van u de ingenomenheid met dat woord werd versterkt, en de zegen van dat woord werd verhoogd, wij zouden ootmoedig Hem danken, die ons in het harte gaf, u deze apostolische taal te vertolken. Verhoor die bede, Gij, die eenmaal gezegd hebt dat het licht in de duisternis schijnen zou, en schijn ook in ons harte, o God, om ons te geven verlichting der kennis uwer heerlijkheid in het aangezicht van Christus Jezus, Amen.

I. »Het licht, schijnende in een duistere plaats" — is er meer dan dit ééne woord van noode, om de keus der eerste tegenstelling terstond te regtvaardigen: het profetisch woord en de wereld? De wereld, o het zij verre van ons dat wij haar met het oog van den somberen menschenhater beschouwen, en het goede ondankbaar voorbij zien. Van eene meer dan

aardsche zon blinken hier de stralen ons tegen, en de goedertierenheid des Heeren ligt, als de morgendauw op het veld, verspreid over al zijne werken. Wat meer is, zoo wij God kennen in het aangezigt van Christus den Heer, ook in den donkersten nevel aanschouwen of — vermoeden wij licht, en al tasten wij in duisternis rond, wij wanhopen aan den dageraad niet. Maar die wetenschap van het licht, zegt mij, van waar hébt gij haar toch, dan uit dit gedenkboek der openbaringen Gods, dat den helderen spiegel u voorhoudt van zijn wezen en werken, en kent gij ééne plek, zoo duister als de wereld rondom u, indien déze sleutel tot het raadsel der menschheid niet past, of uwe handen ontvalt? Ik verbeelde mij, dat een der gediensstige geesten, die den troon der Almagt omringen, geheel onbekend met oorsprong en bestemming van ons geslacht, van zijn Maker vergunning ontving om gedurende een heele of halve eeuw, van een nabijgelegen hoogte, de menschheid onophoudelijk gade te slaan in al haar werken en woelen en jagen; gelooft gij ook niet, dat een Engelenverstand zich bijna moede zou peinen? Tegenstrijdigheid der tegenstrijdigheden, in waarheid, hier schijnt alles de tegenstrijdigheid zelve! Kennelijk staat de mensch onder al de aardbewoners vooraan, en toch, juist hij voelt er zich het minste te huis. Hij dorst naar geluk, en sluit zich de bron van duizend jammeren open; hij hongert naar waarheid, en wordt ieder oogenblik misleid door den schijn; hij smacht naar liefde, en vlamt van ziedenden haat; hij haakt naar leven, en valt straks den dood in de

armen. Zoo ziet onze Engel geslachten aan geslachten elkander vervangen, verdringen, bestrijden; den menschelijken geest, geschikt om als een adelaar op te stijgen, als een meulenpaard onophoudelijk in denzelfden dwarrelkring rondgevoerd; en straks den drijver en de gedrevenen beide ter neerzinkende in een peiloozen afgrond, waar geslachten die voorgingen de geslachten die volgen met den toon des welkoms ontvangen: »ook gij zijt dan krank, ook gij ons gelijk geworden"! O donkere wereld, waar het schijnt of het toeval den teerling over de bestemming van ons geslacht heeft geworpen; waar één enkele dwaas vaak genoeg is, om te verstooren wat honderd wijzen bedachten; waar de mensch, aan zichzelf overgelaten, verschijnt, en hij weet niet, van waar; werkt, en hij weet niet, waarvoor; vertrekt, en hij weet niet, waarheen! Ja, gij zelve, Gel., voor wie deze vragen niet geheel onbeantwoord meer zijn, is het u hier beneden toch niet talloze malen, als woont en wandelt gij in een dal der donkere schaduw? Is het niet donker in u, o mensch, waar de zwartste der nachten, die der zonde, hier binnen is neergedaald, en hare magt uw leven, beken het maar, in menig opzigt tot een mislukt en geschandvlekt leven gemaakt heeft? Niet donker rondom u, o lijder, waar gij de eene ster van aardsche vreugd na de andere aan uwen hemel zaagt ondergaan, zonder dat nog de morgenster in uw harte verrees? Niet donker voor u, o sterveling, waar ééne schrede achter u de dood u belaagt, en twee schreden vóór u het graf zich ontsluit, waaruit nog nooit een kondschapper weder-

keerde? Ja, is het niet donker boven u, kind des stofs, die u van uwen Maker niet losscheuren kondt, zonder u diep ongelukkig te voelen, en toch tot God niet kunt opzien, zonder dat de schrik voor den Heilige u door de lendenen vaart? Ik ellendig mensch, wie licht mij bevredigend voor aangaande den oorsprong en de bestemming der menschheid, het pronkstuk en het raadsel der schepping? Wie verspreidt licht in die kleine wereld, of moet ik zeggen, in dien rusteloozen bajert van een hart, dat zichzelf niet begrijpt? Wie stilt de pijn der conscientie, en ontsluit mij een weg der verzoening, wie verbreekt de magt der zonde, en herstelt het verbrokene evenwigt? En als eindelijk daarginds de poorte zich opent, waarin het menschelijk oog mij kan nastaren, maar geen menschelijke voet mij verzellen, wie laat mij één enkele lichtsprank gloeijen in den killen nevel des doods, en zegt mij, of daar iets achter dat gordijn is verborgen, en indien ook, waar dan, en hoe, en voor wie? Achter, rondom, voor, in, boven mij, het schijnt wel alles »ééne duistere plaats;» levende om te sterven, en stervende nog met den wensch om te leven, trekken wij uit de duisternis, door de duisternis, naar nog dikker duisternis voort. Zoekénd oog, zeg, ziet gij nog nergens een licht, waarop gij veilig kunt afgaan?

II. »Ik vind dat licht in mij zelve», zoo antwoordt men van sommige zijden, en ontkent, dat uit al het gezegde de onmisbaarheid van het profetisch woord ook maar eenigzins gebleken zou zijn.

»Prediker van het Evangelie'', zegt men, »uw nacht was veel te donker gekleurd, en al is het hier ook verre van helder, waartoe daarom nog een Woord, dat van bijzondere openbaring getuigt, daar immers mijne rede genoeg is om mij waarheid en wijsheid te leeren? God heeft zijn bestaan in de natuur voor ons uitgeroepen, zijne wet in ons harte geschreven, zijn hemel gewaarborgd in onzen eigen' dorst naar onsterfelijkheid. Daaraan heb ik volkomen genoeg, en stemt nu het profetisch woord, dat gij roemt, met de uitspraken mijner rede te zamen, ik wil het gaarne erkennen, maar gelooven wat mij onbegrijpelijk is, ik vermag, ik behoef het ook niet''. Wat zullen wij oordeelen, Gel., van die tegenstelling tusschen het profetisch woord en de rede, in onze dagen gedurig scherper gemaakt? Maar wat anders, dan het aanstonds beklagen, dat alzoo twee stemmen tegenover elkander geplaatst worden, oorspronkelijk geroepen om tot één akkoord zamen te smelten? Neen, wij zullen de rede niet verachten, omdat zij vaak afgodisch vereerd wordt, noch de regten des verstands op eene wijze bestrijden, die van eigen onverstand tuigt. Zij is het oog, ons door God-zelven geschonken om zijne openbaring in ons zelve, in de natuur, de geschiedenis, de H. Schrift te aanschouwen. Maar dit vergete men niet, dat dit oog niet slechts beperkt, maar beneveld is door de dampen der zonde, die uit het onreine hart naar omhoog stijgen; dit vordere men allerminst, dat wij het oog voor het licht-zelf zouden aanzien, en zulk een licht voor genoegzaam om het andere des noods te ver-

vangen. 't Ware even dwaas, alsof men den Laplander in zijn poolnacht opdringen wilde, dat hij de zon kan ontbeeren, omdat ginds het noorderlicht schittert! Men roemt het licht, dat de menschelijke rede tháns langs den weg van bespiegeling of ervaring over de hoogste levensvragen verspreiden kan, maar men vergeet, dat zij hare helderste denkbeelden aan Christus en het Evangelie te danken heeft, en dat zij alleen door de Schrift zoover is gebracht, om zich boven de Schrift te verheffen. Gaat het ons niet als den man, die een zijdelingschen blik in een helverlichte zaal heeft geworpen, en nu, nadat het licht is verwijderd, zich beroept, dat hij in die kamer vrij wat voorwerpen kan onderscheiden en aanwijzen — nu ja, omdat hij maar niet vergeten kan, wat hij zag, eer de middagzon werd buitengesloten? Neen, wilt gij weten, Gel., wat de menschelijke rede, aan zichzelf overgelaten, waarlijk vermag tot verheldering der »duistere plaats'', slaat op de vóórchristelijke wereld het oog, en ziet, hoe de grootste redenaar van Rome het bestaan van een of meer goden twijfelmoedig in 't midden laat; hoe de edelste wijsgeer der Grieken, na het voldongen pleit der onsterfelijkheid, den gifbeker drinkt, zonder dat hij beslissen durft of het beter is te gaan, dan te blijven. Ja, wat zou het baten, al slaagde de rede er eindelijk in, om u het bestaan van God en de onsterfelijkheid der ziel te bewijzen: behoeft gij dan verder niets meer voor uwen eeuwigen vrede? Zondaar, is daar één medezondaar, wien gij genoeg vertrouwt, om genoeg te hebben aan zijn antwoord op de ziel-

doorschuddende vraag: »wat moet ik doen, om zalig te worden" en sterveling, kunt gij het matte hoofd nederleggen op eene sluitrede uwer eigene wijsheid, waarvan de laatste schakel uwe verstijvende handen ontglipt, juist aan den rand van het graf? Neen, dán kome men mij niet met bloot menschelijke redeneringen aan; dan brenge men mij een ander, een eigen woord van dien Waarachtige, voor wien het liegen volstrekt onmogelijk is. Laten er des noods in dat woord geheimen en raadselen overblijven, een God, wien ik met dit mijn madenverstand volkomen begrijpen kon, zou mij niet waardig zijn, er de knieën of het hart voor te buigen. Wat mijn verstand overtreft, is daarom nog niet met de rede in strijd, en wat de rede van en aan geen enkel schepsel verkondigt, waarom zou Hij het niet kunnen ontdekken, wiens gedachten en wegen zoo veel hooger zijn, dan de gedachten en wegen der menscheid? Geen onbillijker weigering, dan de weigering om op gezag te gelooven, zoo althans dat gezag welbewezen is en zegevierend gestaafd; zelfs het dagelijksch verkeer wordt onmogelijk, wanneer het geloof op het woord van een mensch gelijk wij, wordt verboden, en waar de groote menigte, als altijd, uit onmondigen is zamengesteld, daar leert de ervaring gedurig, dat men het gezag van God niet verwerpt, zonder dat het straks vervangen wordt door dat van feilbare menschen. Neen, 't is geen bewijs van zwakheid, maar van wijsheid veeleer, zoo men de onveranderlijke grenzen van zijn menschelijk inzicht erkent; 't is niet dwaas, maar juist redelijk, zich onvoor-

waardelijk gewonnen te geven, waar verstand en hart en conscientie, onpartijdig geraadpleegd, moet toestemmen, dat de God der waarheid gesproken heeft. Wat veracht gij het profetisch woord, wijze der wereld? Gij zijt als het kind, dat in arren moede de lamp in de kamer omver stoot, omdat hij er niet slechts licht, maar ook schaduw bij ziet, en nu, in de duisternis naar buiten gesneld, liever afgaat op een schemerend dwaallicht, dat flikkert boven een vunzig moeras, en hem straks in de diepte doet storten!

III. »Leeraar, gij hebt regt gesproken», zoo klinkt het van eene andere zijde — »de rede van den zondigen mensch is zulk een bedriegelijk dwaallicht, maar ik heb eene andere lamp voor mijn voet. De Geest, ziedaar mijn leidsman, die nimmer kan dwalen. In gemeenschap met Christus heb ik de zalving des Heiligen, die mij alle dingen geleerd heeft, ontvangen. Wat behoef ik verder de Schrift, daar wij het immers zamen toch weten, dat de letter slechts doodt, en het de Geest is, die levend maakt?» Gij bemerkt het, Gel., de weerspraak verheft zich thans van een andere zijde; pas scheen het profetisch woord overbodig, nu blijkt het op eens onvoldoende. En meent niet, dat zij alleen in den schoot onzer protestantsche kerk zijn te vinden, die meenen, de zuivere, onvervalschte melk des woords eigenlijk niet meer noodig te hebben. Het beginsel, dat dezulken voorstaan, is in den grond der zaak geen ander dan dat der Roomsche kerk, als zij zich be-

roemt op het voortdurend onderwijs van den H. Geest, en op grond daarvan aan menschelijke Overlevering eene eereplaats geeft nevens, indien maar niet boven het beschreven woord Gods. Ons bestek laat niet toe, tegenover die kerk het Schriftbeginsel te handhaven, of opzettelijk aan te wijzen, hoe op haar standpunt niet de wereld, maar eigenlijk de Bijbel-zelf de donkere plaats is geworden, waarover eerst kerk en traditie een licht moet verspreiden, waarop het goed schijnt dat de geloovigen acht geven. Wie uwer weet het ook niet, hoe mondelinge overlevering onmogelijk, zonder aanhoudend wonderwerk, zuiver bewaard blijven kon, en reeds in de Apostolische eeuw werd misvormd? Geprezen zij de wijze liefde van Hem, die door een beschreven oorkonde zijner heilsopenbaring in Christus, beide voor de vastheid en de zuiverheid van ons christelijk geloof heeft gezorgd; bij deze ééne heldere lamp, behoeven wij het walmend licht van tallooze kaarsen niet meer, door menschelijke handen ontstoken! Maar meent daarom niet, TT., dat zij meer regt zouden hebben van spreken, die meenen, zóó zelfstandig en zeker door den Geest des Heeren geleid te worden, dat zij voortaan veilig het profetisch woord kunnen missen. Het woord zonder den Geest, zietdaar de zinspreuk des hoogmoeds; de Geest zonder het woord, zietdaar de leuze des dweepers! O, wie zou niet gaarne erkennen, dat de letter der Schrift in zeker opzigt een doode letter mogt heeten, zoo niet de adem des Geestes van tusschen de bladen ons tegenruischte, en wie, die zichzelf en anderen kent, zal het te-

genspreken, dat het slechts de Geest is, die ons de stem des Geestes doet vatten? Te vergeefs trachten wij u in het heiligdom der waarheid te voeren, zoo de hemelsche Trooster niet zélf u de poorte ontsluit; te vergeefs doopen wij als Johannes met water, zoo Hij niet komt, die doopt met den H. Geest. Dit staat dus tusschen u en ons onwedersprekelijk vast: het Woord, zelfs op de krachtigste wijze verkondigd, blijft vruchteloos, zoo niet de H. Geest het aan de conscientie betuigt, en van iederen zondaar, die in waarheid bekeerd is en wedergeboren, niet òns, niet òns, o Heer, Uw naam alleen zij eer! Maar nu óók van de andere zijde, Gel., hoe zal die Geest ooit in u werken, zoo niet eerst het Evangelie verkondigd wordt? Ziet gij dan zooveel geestelijk dooden verrijzen in wereldstreken, waar nog nimmer het blij geklank der heilmare doordrong, en daalt de regen des Geestes ergens op akkers ter neder, waar niet eerst het zaad des woords werd gestrooid? Waardoor heeft de Geest Gods u verlicht, vernieuwd, ten eeuwigen leven herboren? O verre zij het van ons, den wind, die blaast waarhenen hij wil, te willen kluis-teren aan eene enkele hemelstreek; tallooze wegen ziet zich de opperste Wijsheid geopend, om den zondaar te onttrekken aan de magt van wereld en zonde, Maar het Woord, zietdaar, met eerbied gezegd, de band, waaraan de hemelsche genade zichzelve gelegd heeft bij het werken van geloof en bekeering, en de ervaring is daar ten bewijze, dat juist de bediening des Profetischen en Evangelischen woords de bediening des Geestes mag heeten. Wat heeft u, ligt-

zinnige, uit uwen zondenslaap wakker geschud? De H. Geest door een woord, dat u in merg en beenderen drong. Wie heeft u, twijfelmoedige, tot volle verzekerdheid der hope gebragt? De Geest door het woord, dat Hij-zelf u met eene kracht op het hart legde, waaraan het onmogelijk werd weerstand te bieden. Wie heeft u, slaaf der zonde, de ketenen afgenomen, en u in ruimer dampkring doen ademen? De Geest door het woord, dat Hij u verstaan leerde, en waardoor Hij u, als met een wonderstaf, uit uw diensthuis uitgeleid heeft. Neem het woord weg, en gij zult het werk der wedergeboorte òf onmogelijk, òf volstrekt onbegrijpelijk maken. Wat zeg ik, getuigt Gods Geest, ja, met onzen geest, dat wij kinderen Gods zijn, maar toch in een arglistig en bedriegelijk hart, ziet, hoe iedere getuigenis van den Geest in ons binnenste aan Gods Woord in de Schrift moet getoetst, daardoor gelouterd moet worden, en daaraan onvoorwaardelijk onderworpen moet blijven! Naauwelijks is die teugel verbroken, of voor de ellendigste dweeperij zijn de deuren opengesteld, de stemmen van vleesch en bloed worden als stemmen des Geestes beschouwd, en — maar genoeg, M. H.. Voorwaar, voorwaar, indien Jeremia in ons midden verscheen, hij zou nog, nadat de Geest is uitgestort, de vraag niet terug nemen: »is niet mijn woord als een vuur, spreekt de Heer, als een hamer, die een steenrots te morzel slaat?»

IV. Bedriegen wij ons niet, wij kwamen reeds tot belangrijke slotsommen. De donkere plaats, zagen

wij, behoeft dringend een licht van omhoog. De rede kan dat licht niet ontsteken. De Geest zelfs kan het niet vervangen, ofschoon Hij het voor onze oogen verheldert. Met dubbelen aandrang keert de vraag terug: dat licht, waar vinden wij het, en het antwoord, Petrus doet het in de tekstwoorden hooren. Maar is dat licht, zoo wordt dan nu van zelf de vraag, even onbedriegelijk als het onontbeerlijk is? Hoe kunnen wij de vraag beter beantwoorden, TT., dan door ons een enkelen stap te vergunnen op een vierde gebied, waarheen de eigen hand des Apostels ons wijst, het profetisch woord en de uitkomst? In waarheid, wij kennen nauwelijks treffender proeve van de goddelijkheid des profetischen woords, dan de opmerking, hoe hier de meest verbazende feiten, die zich onmogelijk door het menschelijk vernuft vooruit berekenen lieten, een tal van eeuwen te voren voorspeld zijn, en op de meest verbazende wijze vervuld. Waar zullen wij beginnen of eindigen, indien wij iets optellen wilden van de talrijke voorbeelden, die zich hier voor onze verbeelding verdringen ten blijke, dat God het is, die diepe en verborgen' dingen openbaart, en dat het licht woont bij Hem? 't Is nu ongeveer vierduizend jaren geleden, dat een vreemdeling uit het verre Oosten zijn vaderland verliet, in het geloof aan één woord, straks in een nachtelijk uur onder den gestarnden hemel herhaald: »alzo zal uw zaad zijn, en in u zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden." Zie neder uit de gewesten des lichts, vriend van God, en zeg of Hij zijn ver-

bond heeft verbroken! — Dat volk wordt geboren, vermeerderd, uitgeleid, geroepen tot de dienst van den Heer: daar klinkt, vijftien eeuwen voor Christus, als zijn zwanenzang, de waarschuwende roepstem van Mozes: »de Heer zal tegen u een volk verwekken van het einde der aarde, gelijk een arend vliegt; een volk, waarvan gij de stem niet verstaan zult, en de Heer zal u onder alle volken der aarde verstrooijen, van het eene tot aan het andere einde.” Zou er niemand aan gedacht hebben, toen de Romeinsche arenden op het aas van Israëel neêrstormden, en wordt de profetie van Jacobs ellende niet heden ten dage voor onze oogen vervuld? — Aan dat volk wordt eene toezegging gedaan, die het eene geslacht als met stervende hand aan het andere overgeeft. Met iedere eeuw klimt die heilsontdekking in klaarheid, in bestemdheid, in volheid. Eerst wordt de stam, dan het geslacht, eindelijk de plaats der verschijning van het Heil der wereld bekend; nu verstomt de stam der profeten; Israëel leeft in gespannen verwachting; zelfs het Heidendom weet, dat de Koning der Joden verschijnen moet. Daniel, gij zeer gewenschte man, uw zeventigste jaarweek licht aan... ziet, daar blinken de hemelen; daar klinkt het Engelenwoord: »ik verkondig u groote blijdschap, u is de Christus geboren.” Hij is het eindpunt der profetie, en toch, ook na de volheid des tijds, wat stroom van voorspellingen van Profeten en Apostelen, die wij door de uitkomst op het verbazendst bevestigd zien! — Aan den oever van den Chebar ziet een Godsmán, nu drie en twintig eeuwen geleden,

het magtig Tyrus bedreigd door de golven der zee, en kondigt der verwatene aan, dat God haar tot een gladde steenrots zal maken, die in het midden der baren tot uitspreiding der netten zal zijn. »Een dichterlijke grootspraak», beweert gij? Aan den oever der Middellandsche zee kunt gij letterlijk de netten op de rots vinden uitgespreid, die de praalgebouwen van Tyrus gedragen heeft. — In de schemering van den avond staat de profeet van Nazareth op den stillen Olijfberg, en spelt dat van gindschen prachtigen tempel geen steen op den ander zal blijven. »Niet zeer waarschijnlijk», vermoedt gij? Verrijst dan, werklieden van den trotschen Juli-aan, die Jerusalems tempel herbouwen zoudt, alleen opdat deze Jezus toch geen waarheid gesproken mogt hebben, en verhaalt ons wat u wedervoer, toen de nieuwe fundamenten gelegd moesten worden en de vlammen u in het aangezicht sloegen! — Zal ik andere voorbeelden noemen? Van Ninivé verhalen, bijvb., dat eeuwen lang onder den grond was bedolven, maar in onze dagen herrees, om de letterlijke getrouwheid van Jona's en Nahum's taal op de verrassendste wijze te staven? Maar waartoe meer, daar het profetisch woord op zoo velerlei wijze voor onze oogen vervuld wordt, dat wij schier zouden vragen, of Petrus het niet had mogen vergelijken, in plaats van bij de vriendelijke lamp, veeleer bij een verblindende zon? — Of wat zal men nog zeggen, Gel., om de kracht van zulke bewijzen voor de waarheid dezes woords te weerspreken? Dat die feiten nooit plaats gehad hebben? Maar blinden kunnen ze tasten, en dooven hebben

er het gerucht van gehoord. Dat de voorspellingen eerst ná de uitkomst zijn opgesteld? Even goed zou iemand kunnen betoogen, dat de maan haar licht volstrekt niet ontleent van de zon, maar integendeel de zon van de maan. Dat toch vele voorspellingen duister zijn, en andere onvervuld zijn gebleven? Ongetwijfeld, profetie kan niet zoo klaar als historie zijn, en waar veel licht is wordt gewoonlijk niet weinig schaduw gevonden. Veel is oneindig heerlijker vervuld, dan de letter der profetie liet verwachten; niet weinig, waarvan eerst een later geslacht de volle vervulling zal zien. Maar toch, dit durven wij na dit alles beweren, dat de zwarigheden aan de zijde des geloofs veel geringer dan aan die des ongeloofs zijn; dat hij, die deze dingen verwerpt, veel ligtgelooviger is dan de Christen, daar hij voor magtspreuken zwicht, terwijl wij slechts voor feiten ons buigen; dat in één woord iedere eeuw een zegel meer hangt aan het Apostolische woord: »al Gods beloften, van de eerste tot de laatste, zijn Ja en Amen in Christus”!

V. Maar wat doe ik, Gel.? Waar wij op zulk eene wijze de waardij van het profetisch woord u ontvouwen, stellen wij ons aan als de gierigaard, die paaren en schatten uit Oosten en Westen ontbiedt, maar vergeet, dat de edelste steenen hem alreede in den schoot zijn geworpen. Wij zelve, zijn of kennen wij de bewijzen dan niet, dat dit onmisbaar en onbedriegelijk tevens een onschatbaar weldadig licht mag genaamd worden? Maar plaatst dan, ten vijfde, het profetisch woord en het leven, bepaald

het Christelijk leven tegenover elkander, en ziet, of het, na zoovele proeven zijner waarheid en trouw, nog iets van zijne waarde verloren heeft. In het Christelijk leven, gij weet het, zijn verschillende trappen, maar reeds dit verdient onze opmerking, dat dit woord voor élk tijdperk zijne bijzondere gaven en schatten heeft, voor ieder iets anders, en toch voor allen het noodigste, zoodat wij inwendig nooit aan de Schrift zijn ontgroeid, maar ons nog altijd aan de Schrift moeten sterken en opheffen. Het kind behoeft voedzame melk, hier vindt hij ze; de man verlangt vaste spijs, hier is zij. Uw geestelijk leven moet gelouterd worden van treurige ziekteverschijnselen? Hier groeit de artseneij voor de ziel. Gij wilt van gelooven opklimmen tot weten der dingen, die u van God zijn geschonken? Eerst waar het gebouw uwer wetenschap op het fundament des woords is gevestigd, zal het iets meer dan een schitterend luchtkasteel zijn. Daar is geen enkel menschelijk boek, waarbij een heilbegeerige ziel één jaar lang uitsluitend zou kunnen leven en welvaren: het profetisch woord, zietdaar een schat voor het langste leven genoeg. — Of zeg ik te veel? Maar komt nu herwaarts, hongerigen en dorstigen naar gerechtigheid, om getuigenis der waarheid te geven, komt — maar aan wien zullen wij het eerst het woord geven, TT.? Den twijfelmoedige, die zijn onderzoek der Schrift met de bede begon: »o God, zoo Gij bestaat, openbaar U aan mij'', of den zwaar beproefde, die uit het diepst zijner ziel moet herhalen: »indien uwe wet niet ware geweest al mijne

vermaking, ik zou reeds lang in mijnen druk zijn vergaan"? Den zwakke, die met dit zwaard des Geestes, als zijn Heer, den Satan der verzoeking tot driemaal verslagen heeft, of den eenzame, die in dorre streken mag danken: »Uwe inzetten zijn mij gezangen geweest, ter plaatse mijner vreemdelingschappen?" Den schepling, die in dat woord een kompas bij het koers zetten naar het hemelsch Vaderland vond, of den neger slaaf, die er de kracht uit ontleende, om voor zijn harden drijver te bidden? Het is zoo, van dien invloed des profetischen woords op het leven worden wij vaak weinig gewaar, M. H., het is als een zuurdeessem, dat in het verborgene werkt. Maar wat wij zien, — en gawe God, dat wij het slechts zelden aanschouwden — het is dat een leven, geheel of grootendeels aan den invloed van dat woord onttrokken, wij zeggen niet eenmaal een zondig, maar een onbeschrijfelijk onbeduidend, en in den grond een vreugdeloos leven wordt; dat de jongeling, die naar dat woord zijne gangen niet rigt, verloren gaat voor aarde en hemel, en reeds moede en mat wordt, terwijl de grijsaard, die dézen staf Gods in de hand klemt, iets van de vastheid des stafs in zijne stramme enkels voelt overgaan. Wat wij bij eigen geestelijke ervaring, en (wij zijn er zeker van) ook uit de uwe getuigen, het is, dat deze onze donkerste dagen geweest zijn die, waarin ons oog voor den rijkdom van dat woord was gesloten, en deze de beste integendeel, waarin wij met onafgewenden blik op het licht mogten staren, hier in »donkere plaatsen"

verrezen; ja, dat wij de uren gekend hebben, waarin zelfs voor den brandenden kennisdorst ieder boek onverschillig of onverdragelijk was, behalve het profetisch woord: »Troost, troost mijn volk, zal ulieder God zeggen." David, David, hoe dikwijls heeft onze beklemden ziel, waar zij zelve geen woorden tot bidden kon vinden, nog beter dan anders gebeden, waar zij uit de diepte slechts één uwer psalmen heeft nagestameld, en Zoon van David, wanneer liet Gij op den duur ons vruchteloos smachten, waar wij ons aan de fontein van uw Evangelie ter neerzetten, om de vervulling der belofte te smaken: »zoo iemand dorst heeft, die kome tot mij en drinke"! Ik versta den danktoon van dien zendeling, die de eerste vertaling der Schrift in eene nog onbekende taal had voltooid: »dat is een schat, die alle andere schatten van Indië oneindig verre te boven gaat." Indien menige zakbijbel eens zijne eigene geschiedenis luide verhalen kon! Rijkste onder ons, hebt gij nooit de ure gekend van bittere zielesmart, waarin het prachtigste in uw paleis u, neen, zooveel niet waard was, als dat eenvoudig N. T., dat daar, wie weet, dagen en weken achtereen, onaangeroerd in een hoek had gelegen, en arme weduw, werd niet uwe donkere woning door een vriendelijke lichtstraal gekleurd, waar gij, bij de veege sponde van gade of kroost, nog eenmaal dien ouden Bijbel hadt opengeslagen? O dat zij wisten wat zij deden, die in onze dagen niet rusten, voor zij dat woord hebben neêrgerukt van de geheel éénige hoogte, waarop het Godlof tot nog toe in de schatting van duizenden stond. Alles ont-

nemen zij, om — wàt in de plaats te geven? Wat het leven tot leven maakt en den dood zijn doodschrik ontnemt, het is het Evangelie der Schriften. Strijdende kerk, in dit teeken zult gij overwinnen!

VI. Of zou die overwinning nimmer te wachten staan? Waren wij aan eigen kortzigtig doorzigt overgelaten, Gel., wij moesten het antwoord u schuldig blijven; want ons beneveld oog, het ziet slechts enkele schreden terug, en geen enkele schrede vooruit. Maar nog eens, »wij hebben het profetisch woord dat zeer vast is», en bij de laatste tegenstelling: het profetisch woord en de voleinding der eeuwen, voelen wij het hart met blijde hope vervuld. Het is, wel is waar, niet te ontkennen, gelijk eenmaal de Heiland op aarde, zoo vertoont ook het profetisch woord zich voor het tegenwoordige meer in dienst-knechts- dan in koningsgestalte. Het heeft meer vijanden dan het bladzijden telt, en wanneer men eenigzins weet, wat al tégen dat woord beproefd en hoe het wordt beschouwd en behandeld, dan is er eenige moed en niet weinig geloofskracht van noode, om eene uitspraak als van den tekst te herhalen. Veel, wat tot nog toe van iedereen een heldere lamp werd gerekend, schijnt nu in sommiger schatting niets anders dan een geschilderde vlam; gevoel, ervaring, aanschouwing, het vereenigt zich vaak alles om ons toe te roepen: »het gaat naar den avond, steeds donkerder nacht te gemoet»; alleen het profetisch woord geeft getuigenis: »door den donkeren nacht, tot den morgen». Maar Hij, van wien dit woord getuigt, Hij

leeft en regeert ook in eeuwigheid, en zelfs de ergernissen onzer dagen, zij staven slechts wat Hij voor eeuwen reeds, ja wat deze zelfde Apostel in dezen zelfden brief heeft getuigd. Wij hebben nog te weinig gezegd, toen wij volhielden, dat dit woord nog niets van zijne kracht had verloren tot op den huidigen dag; wij moeten er bijvoegen, dat het van eeuw tot eeuw in waardij en beteekenis toeneemt, omdat het telkens wissel gestaafd wordt, en telkens onmisbaarder blijkt. Gij wilt op de hoogte staan van den tijd, zoo mogelijk, den loop der tijden vooruit snellen? Het profetisch woord is altijd zijn tijd nog vooruit: het wijst niet slechts de tegenwoordige, maar de volgende ure met onbedriegelijke naauwkeurigheid aan. Is er valsche vrede, dat woord spelt reeds strijd; is er strijd, dat woord spelt reeds zegepraal; is er zegepraal, dat woord spelt reeds een blinkende kroon. Wat wij zien en verwachten in 't Godsrijk, 't is hier reeds voor eeuwen voorzien en voorzgd; en wij, Christenen, die op dat woord blijven afgaan, wij zijn als de reiziger op de onstuimige zee, die ja voelt dat het over klip gaat en branding, maar na elken golfslag het kustlicht weder schemeren ziet, en het ook laveerende nader komt, het kustlicht des profetischen woords. Laat dat woord maar bestreden worden, 't is als een toorts, die feller blaakt, hoe meer zij door een ruwe hand wordt geschud, terwijl de vonken, die zij strooit, slechts den onvoorzigtige branden, die de fakkel liever wil schudden dan volgen. Wat meer is, wij voelen, voor de strijd nog in volle kracht is ontbrand, de hoop reeds ontwaken

op een beteren tijd, en wij kunnen niet nalaten er van te profeteeren in hope. Wij zien in het verschie- velen, half versmacht aan gebroken bakken, zich tot de bron des levenden waters weer heen wenden, en oververzadigd van al wat menschelijke wijsheid hun als voedzaam brood heeft geboden, weer terug- keeren tot dat eenvoudig Evangeliewoord, dat alleen den hongere van allen kan stillen. Wij zien een steeds grooter schare van kinderen en eenvoudigen, die alle vleeschelijke overleggingen gevangen geven onder de gehoorzaamheid aan God en zijn woord, en op dat woord den Koning verwachten, wiens banden de wereld wil afwerpen. Wij zien — maar het verschrikt ons niet — de lamp des profetischen woords, die nu nog helder genoeg straalt, van lieverlede ver- bleeken; maar waarom? Omdat de dageraad des jongsten morgens verrijst; omdat de morgenster schit- tert; omdat straks de volle dag der eeuwigheid een nieuwen hemel en eene nieuwe aarde beschijnt. Nu geen licht meer in een duistere plaats, maar het Lam zelf, waarvan de Schrift getuigt, de fakkel zijner ver- losten geworden; nu het laatste zegel van het boek der voorspelling verbroken, op den oogenblik der schoonste vervulling; nu den Christus niet meer, als voor den spiegel des Woords, aanschouwd in beeld en gelijkenis, maar van aangezigt tot aangezigt zelfs. Van het profetisch woord de vijanden ontwapend, de getuigen verheerlijkt, de beloften meer dan vervuld: hoe lang nog, Heere Jezus, hoe lang? De hemelen ant- woorden niet, maar bij monde van dezen zelfden Petrus geeft de Geest der voorspelling ten antwoord:

»de Heer vertraagt de belofte niet; de dag des Heeren zal komen als een dief in den nacht: acht de lankmoedigheid des Heeren voor zaligheid!»

En nu, Gel., hebben wij door het gezegde u, voor het eerst of bij vernieuwing, al het onmisbare, het onbedriegelijke, het onschatbaar weldadige van het profetisch woord doen gevoelen, wij mogen heden onze taak weder afgedaan rekenen, en biddend den zegen Gods over het gehoorde verbeiden. Maar nog ééne gedachte rijst vooraf op in ons hart. Nog één woord van den tekst bleef schier ongebruikt; 't is waar, eene vooronderstelling alleen, maar eene vooronderstelling, waarvan ten slotte alles zal afhangen. »Wij hebben het profetisch woord», schrijft Petrus zonder beperking, als iets dat van zelf spreekt. Gel., zou hij dat ook van u allen herhalen? »Wij hebben het profetisch woord», nu ja, hier op den kansel, ginds op uw school, daar voor uw zitplaats; te huis achter grendel en slot: maar daar is een hebben, dat met een niet hebben gelijk staat; een hebben, waarbij het beter zijn zou, indien men niet had gehad, omdat dan schuld en verantwoording niet zoo zwaar en hard zou geweest zijn. Wij hebben — maar gij hébt toch niet, die den Bijbel wel houdt als een boek in uw huis, maar niet als uw dagelijksch huisboek? Gij toch niet, die u schamen zoudt, zoo men u vond op voorvaderlijke wijze, de handen over een open Bijbel gevouwen? Gij toch niet, voor wie het vooraf stilzwijgend uitgemaakt is, dat men niets behoeft te ge-

looven, omdat en gelijk het geschreven staat? »Gij doet wèl, dat gij daarop acht geeft”: dat zal toch wel van u niet gezegd kunnen worden, die veeleer de aloude profetische bestraffing verdient: »zij hebben des Heeren woord verworpen: wat wijsheid zouden zij dan hebben”? Ach, M. H., soms is het ons bij den blik in het ronde, als hād eigenlijk de gemeente dit woord niet meer; als wist zij althans niet, wat zij daaraan eigenlijk had; als ware, om bij het tekstbeeld te blijven, de lamp door zooveel verkeerde handen bedorven of door zoo menig lichtscherf omgeven, dat zij voor sommigen althans geen noemenswaardig schijnsel meer biedt. Gij spreekt het niet tegen, maar vraagt: hoe kom ik voor mij zelve tot zulk een verzekerd geloof aan Gods beschreven woord, als in den tekst zich kennelijk uitspreekt? M. H., veel ware daarop te antwoorden; zij dit weinige voor heden genoeg. Het profetisch woord, gij weet het, is vervat in de Schrift. Maar nu kan men of door de Schrift tot Christus, of door Christus tot de Schrift worden heengeleid. Zoowel het een als het ander gebeurt, maar het laatste is welligt het meest overeenkomstig met de bedeeing der tegenwoordige tijden. De groote vraag is voor u: of gij waarlijk begeert den wil van God te kennen, te kiezen, te volgen. Zoo ja, gij zult dan van wat het voornaamste der Schrift is, van Jezus' leer, bekennen dat zij waarlijk uit God is. De vraag is verder: of gij uwe zonden als schulden erkent en aanvaardt. Zoo ja wederom, gij zult aan geen Zedeleeraar of Voorbeeld genoeg hebben; gij zult voelen een Verlosser te behoeven,

die tot den Vader u wederbrengt en met een heilig God u verzoent. En waar gij nu langs dien weg als discipel tot dien Meester, als zondaar tot dien Verlosser gekomen zijt, daar zult gij in zijne school veel leeren, en in het bijzonder ook dit, hoe gij de Schrift moet waardeeren. In zijne gemeenschap ontvangt gij den Geest, die door het woord u herschept. Christus is daarvan het middelpunt, en staat gij nu als in dat heldere midden, dan wordt, van daar uit, de donkere ómtrek van lieverlede overzien, verhelderd, veroverd. Van lieverlede leert Hij u de waarheid verstaan, en vermeedert het licht, en verheldert het oog, tot ten laatste alle twijfel verdwijnt, omdat gij luide de getuigenis in uzelfen verneemt, dat het woord des Heeren waarachtig is. O kiest dien weg, Gel., en begint met de duisternis in en rondom u te zien, dan zal dit licht u helderder aanstralen. Blijft toch niet eeuwig staan bij betrekkelijk onbeduidende vragen; 't is waarlijk voor ú de vraag niet, of de ezel gesproken, of de zon al of niet stilgestaan heeft; 't is de vraag: »wat is waarheid tot zaligheid; wat moet ik doen om behouden te worden?» Die met zulke vragen op het woord verstandiglijk let, hij zal zeker het goede vinden; die het ter hand neemt, niet als een regter, maar als een aangeklaagde, zal er zijn eigen vrijspraak in lezen, en voorts niet twijfelen, waarvoor hij den vrijbrief te houden heeft. Eerst tot Christus, van wien de Schriften getuigen, door persoonlijke behoefte van geest en hart en geweten gedreven; dan door Christus in het heiligdom der geopenbaarde waarheid, in het heiligdom ook der heilige

Schrift. Eerst uit het middenpunt, nog eens, wordt de omtrek van den cirkel veroverd; eerst uit de kennis van het geheel, bij het licht van eigen levenservaring, het licht over de deelen verspreid. Beproeft het, en gij zult het bevestigd vinden; bidt om den Geest des geloofs, en gij zult straks danken, dat gij Gods heerlijkheid ziet. Ja, dan hébt gij werkelijk het profetisch woord, want dan heeft het ú, ú onder zijne vrienden, ú onder zijne getuigen, ú onder de bewijzen zijner levenwekkende kracht!

Was dat ook uwe ervaring, Gel., o dan dankt gij zeker, dat gij hem hebt, dien schat, waarop gij heden gewezen werd, en gij vernieuwt uwe biddende keus, om u dien tot geen prijs te laten ontrooven. Geestelijke schatten, gij weet het, mogen nooit als een dood kapitaal worden aangezien; om de rente te genieten, moet het kapitaal telkens weer om- en op woeker gezet, want slechts aan hem, die waarlijk heeft, zal gegeven worden. Maakt dan toch, Gel., van uw onschatbaar voorregt als hervormden gebruik, en onderzoekt de Schriften, zonder dat gij u door zwarigheden ontijdig laat afschrikken; het schuim ligt op de oppervlakte, maar de parel op het bed van den stroom. Oratie, meditatie, tentatie, de oude raad van Luther bij het Schriftgebruik mag nog wel eens bij vernieuwing behartigd worden; oratie, gebed bovenal, dat God in zijn woord onzen gang en onze treden vastmake, en ons genade en kracht moge geven, dat wij, zelve licht in den Heer, dan ook ons licht laten schijnen voor anderen. Hartverheffende gedachte, wij kunnen den weg des Engels, die het

eeuwig Evangelie verkondigt, als het ware bereiden op aarde; wij kunnen medearbeiders Gods aan de zaligheid van anderen zijn. Predikt dat woord toch, tijdig, ontijdig, door vermaning, door invloed, door voorbeeld, levende leden van het geestelijk ligchaam des Heeren, gij inzonderheid, hoofden der maatschappij en des huisgezins! Ouders, brengt er uwe telgen bij op; heeren en vrouwen, gaat er uwe ondergeschikten uit voor; onderwijzers, onthoudt het uwen leerlingen niet, zooveel gij kunt en vermoogt! Christenen, wordt allen in uwen kring Bijbelboden, en slaat de handen in één, opdat de levenwekkende stroom van Gods woord in ons midden steeds dieper bedding zich grave en voortspoede, over alle scheidsmuren heen! Zaait, al ziet gij geen vrucht, in geloovige hope des wasdoms: het zaad schijnt soms lang even onbewegelijk als nog voor weinige jaren de graankorrels, die eeuwen lang bij de Egyptische mummyën sluimerden. De wereld bouwt hare Pyramiden beide over de lijken en de graankorrels heen, en toch, als weer het zaad in de zon komt en door zachten regen besproeid wordt, uit den dood wordt het leven geboren, en een oogst van zegen luikt op, Niet vertraagd dan in den arbeid voor anderen, maar bovenal, gewaakt voor onszelven! Jongelingen, weest sterk, en laat Gods woord in u blijven, zoo zult gij den Booze verwinnen! Mannen, wordt geen kinderen in het verstand, maar weest kinderen in de boosheid, en wordt in het verstand meer volwassen. Ouden van dagen, de Heer heeft u niet, als Petrus, geopenbaard, »dat de aflegging uws tabernakels

haast zijn zal", maar voelt gij, dat de laatste krachten geëischt worden, waaraan ze beter gewijd dan aan de eer van God en zijn woord? Wie wij zijn, Christenen, wandelen wij als zulken, die het weten, dat wij voorttrekken door een duistere plaats, maar bij een heldere lamp, en een onbewolkten dag te gemoet. Laat Christus de morgenster zijn, waarop wij dagelijks staren, en verblijden wij ons in de hoop, dat zij eenmaal, geheel onbeneveld, in onze harten zal opgaan, en nooit meer hare stralen zal intrekken. Hier een heldere lamp voor uw oog, en daar ginds eene vriendelijke ster aan den trans: Christenen, wat behoeft gij meer, om uwen weg met blijdschap te reizen? »Gij dan, Geliefden", — zoo mogen wij met onzen Apostel wel sluiten — »wacht u en ziet toe, dat gij niet van uwe vastigheid uitvalt, maar wast op in de kennis en genade van onzen Heer en Zaligmaker Jezus Christus. Hem zij de heerlijkheid, beide nu en in den dag der eeuwigheid, Amen.

VI.
DES MENSCHEN ALLES.

LEERREDE

OVER

PREDIKER XII. 13, 14.

GEZONGEN:

Psalm LXXXIV. 1, 6.

Psalm LXXXVI. 6.

Gezang CLXXXIII. 4.

PREDIKER XII. 13, 14.

„Van alles, wat gehoord is, is het einde der zaak: Vrees God, en houd zijne geboden, want dit (betaamt) allen menschen.

Want God zal ieder werk in het gerigt brengen, met al wat verborgen is, het zij goed, of het zij kwaad.”

Van een Oostersch vorst uit vroeger eeuw wordt verhaald, dat hij, in het bezit eener onafzienbare en kostbare boekverzameling, de begeerte voelde rijken daarbinnen om de slotsom van zooveel wijsheid en wetenschap in een kort bestek te zien zamengevat. Aan de geleerden van zijn land draagt hij op, uittreksels uit die geschriften te maken, die hem in beknopten vorm het wetenswaardigste mededeelen. Werkelijk gelukt het hun, na jaren arbeids, de kern van al die vruchten der wijsheid in weinige honderde boekdeelen zamen te vatten, die aan luttel lastdieren opgeladen, den weetgierigen vorst worden aangeboden. Maar 't is hem nog altijd te veel, en op zijn verlangen naar nieuwe beperking, snijden zij nogmaals af wat afgesneden kan worden, en bieden slechts

een enkele rei van uitgelezen geschriften hem aan. Ook dat weinige moet op nog kleiner schaal worden afgewogen. Daar treedt eindelijk een wijze voor den troon, die heel zijn leven aan het onderzoek der waarheid had toegewijd, en vat al wat onderzoek en nadenken hem en anderen tot dusver geleerd had, in enkele korte kernspreuken zamen, die den schranderen koning voortaan onvergetelijk blijven.

't Kan ons even onverschillig zijn, of dat Oostersch verhaal meer dan een fabel was, als hoe de orakelspreuk luidde, waarin de onderzoeker dier eeuw den schat zijner wijsheid besloot. Maar zeker is het, Gel., dat indien wij op onze beurt u een woord der Schrift moesten noemen, dat de hoogste les der levenswijsheid bevat, waarover een zoo talloos tal van boeken geschreven is, wij moeilijk een gepaster zouden kunnen opslaan en overnemen, dan dat zoo even werd voorgelezen.

»VAN AL WAT GEHOORD IS, IS HET EINDE DER ZAAK:
VREES GOD EN HOUD ZIJNE GEBODEN.»

Zeker, een uiterst eenvoudig woord, welligt in de schatting van dezen en genen schier al te eenvoudig om met iets, wat zoo van zelf spreekt, de aandacht nog opzettelijk bezig te houden. Maar dan toch in ieder geval een Bijbelwoord, en dus, even zoowel als de wigtigste woorden van den Heer en zijne getuigen, met al wat te voren geschreven is, ter onzer leering geschreven. Te gelijk ook zeker in uwe schatting een levenswoord, waarvan gij met ons zult wenschen, dat het in onuitwischaar schrift op de tafelen

van aller hart, allereerst van het uwe, geschreven ware. En in zoover tevens een tijdwoord, als het een les bevat, geschikt voor álle tijden, en overwaardig ook in den ónzen als van de daken gepredikt te worden. Bij al het zonderlinge en treurige toch, dat onze tijd aanbiedt, heeft hij ongetwijfeld dit goede, dat hij een bij uitstek practische tijd is. De meest aangelegen zaken kunnen in veler schatting niet beknopt, niet eenvoudig, niet helder genoeg worden voorgesteld. Menigeen raakt het redeneren voor en tegen het onbegrepene moede, en verlangt zich te bewegen op den vasten bodem der werkelijkheid. Resultaten — is het dát niet, wat onze eeuw verlangt te zien, zoo spoedig mogelijk, vooral op het hoogste levensgebied, en dat wel, zonderling genoeg, terwijl zij toch wederom van den anderen kant alles van nieuws af aan onderzoekt, het stelligste zelfs ongeoorloofdig betwijfelt, en bij de eerste grondslagen van iedere wetenschap een onbeantwoord vraagteeken plaatst? Of nu die eerstgenoemde eisch met het laatstgenoemde streven zich zoo gemakkelijk vereenigen laat, en of de tijdgeest in dit opzigt niet gelijk is aan een hovenier, die met de eene hand de wortels van menigen boom ondergraaft, en middelerwijl begeerig de andere uitstrekt om met zeker ongeduld vervroegde vruchten te garen: is eene vraag, die ons thans niet behoeft bezig te houden. Genoeg, dat het, bij nader indenken, niet onmogelijk is, op het óns boven alles dierbaar gebied aan dien wensch naar resultaten tot zekere hoogte gehoor te geven. Wat hier voor ons ligt is de slotsom van het nadenken

en de levenservaring eens mans, in gave van opmerken en regt van vermanen den meesten verre vooruit. Wat hij uitspreekt is het laatste woord van een geschrift, dat men niet ten onregte een kronkelenden doolhof met donkere paden genoemd heeft, maar aan welks einde men een verrassend licht zich ziet tegenstroomen. Dat resultaat der wijsheid van den ouden dag wenschen wij heden naar de behoeften van onzen tijd te vertolken: mogen wij er niet zeer bepaald bijvoegen, dat het een woord is allereerst voor de tegenwoordige ure? Doch wie zich herinnert, hoe het heden ⁽¹⁾ de laatste Godsdienstoefening is van den schier geëindigden Academischen tijdkring, zal het althans niet ongepast achten, dat wij, die hem openen door te wijzen op »de Zon der Gerechtigheid", die het licht onzer wetenschap is, hem sluiten met op de welbeproefde slotsom van alle waarachtige wetenschap opzettelijk uwe aandacht te rigten. Niet, dat wij daarbij uitsluitend of voornamelijk het oog zouden rigten op de bijzondere behoeften van een bepaald, betrekkelijk klein getal onzer Hoorders. Dit ware reeds terstond een treurige miskenning van letter en geest onzer tekstwoorden, die heenwijzen naar hetgeen, niet voor sommigen slechts, maar voor allen het hoogste levensdoel is. Veeleer wenschen wij zoo te spreken, dat de herinnering ook voor den eenvoudigsten verstaanbaar, te gelijk voor den meest ontwikkelden overtuigend en zegenrijk zij: persoon-

(1) Deze Leerrede werd uitgesproken ten besluite der Acad. Godsdienstoefeningen, Junij 1864.

lijke Godsvrucht, gegrond op levend geloof, des menschen hoogste goed hier beneden.

Zoo toch meenen wij de hoofdgedachte te mogen zamenvatten van den afscheidsgroet, waarmede de Prediker in Israël aan zijn kweekeling het thans voltooid geschrift in de hand geeft. Met het achtste vers van dit Hoofdstuk was eigenlijk het boek reeds gesloten, en de cirkel tot zijn punt van uitgang teruggekeerd: »ijdelheid der ijdelheden, alles is ijdelheid". Maar als voelt de wijze Leeraar der jeugd, dat deze toch onmogelijk bij bloote ontkenning kan leven, zoo voegt hij nog iets stelligs, als slotakkoord na menigen vreemdklinkenden toon, aan het verhandelde toe, en besluit nu met tegenover het vele, dat nog geschreven en gelezen kon worden, het ééne te plaatsen, waarop al het gehoorde noodzakelijk nederkwam. »Vrees God", zoo spreekt hij zijnen kweekeling toe, »en houd zijne geboden, want" — zoo staat er letterlijk — »dit is des menschen Alles", hierin bestaat voor hem het waarachtig geluk, het hoogste goed hier beneden. Gelijk vele denkers ook der heidensche oudheid uit de eeuwen voor Christus de vraag naar »het hoogste goed" tot voorwerp van opzettelijk wijsgeerig vorschten gesteld hadden, zoo had ook onze Schrijver gedaan, maar boven die wijsgeeren met het licht der bijzondere openbaring bestraald, was zijn antwoord veel meer bevredigend dan een der anderen uitgevallen. Hij had het, ten gevolge van ernstig nadenken zoowel als van velerlei levenservaring, leeren inzien met volle klaarheid en kracht, dat voor den mensch, wien God

(H. III. 11) »het eeuwige in het hart gelegd had'', het hoogste goed niet op aarde, maar in den hemel, niet op zinnelijk, maar op geestelijk gebied was te vinden, en dat hij alzoo alleen waarachtig wijs mogt genaamd worden, die in tijds geleerd had in de gemeenschap met God het ware leven te vinden. Doch waar hij slechts al te goed weet, hoe licht het menschelijk, allermeeft het jeugdige hart de ervaring van het voorleden miskent en door de zinnenvreugd van het heden wordt weggesleept, daar dringt hij zijne waarschuwing aan, door ten slotte den blik op eene nog ten deele verborgen toekomst te rigten, en nog eenmaal van een jongst Gerigt te gewagen, waarop hij reeds aan het slot van het vorige hoofdstuk gezinspeeld had. Die herinnering in het veertiende vers wordt tevens de belijdenis eener overtuiging, die ten grondslag en steun der gezindheid moet strekken, in het dertiende aangeprezen. Bleef het oog op die toekomst gevestigd, de voet zou zich ook niet gemakkelijk laten verlokken om van het veilig spoor der beproefde Godsvrucht te wijken, en — 't was het laatste woord, dat de Wijsheid, sprekende uit haren overvloed, had te rigten tot haren leergierigen voedsterling, hij mogt het nimmer vergeten: persoonlijke Godsvrucht, gegrond op levend geloof, was des menschen hoogste goed hier beneden.

Bestraald met helderder licht, dan de oude dagen bescheen, zouden wij de gemeente en den prediker van harte beklagen, die eigenlijk niets meer wist te zeggen, beide van God en den mensch, dan hier

zoo helder is uitgesproken. Maar tevens gedachtig aan den innigen band, die oud en nieuw Verbond heeft vereenigd, en wetende, hoe de hoogste waarheid, ons in Christus verschenen, de wijsheid, die eens in Israël sprak, te gelijk heeft verklaard en bezegeld, aarzelen wij geen oogenblik, de uitkomst van des Predikers vragen en vorschen aan eene Christelijke vergadering opzettelijk ter toetse te bieden. Niet om in den strengsten zin des woords te bewijzen, wat naauwelijks in ernst kan betwijfeld worden, maar eenvoudig om te herinneren, wat nimmer anders dan tot eigen schade vergeten wordt, staan wij met u stil bij den tekst.

Maar hoe zullen wij er best in slagen, om in u en ons zelve de overtuiging te sterken, hier zoo ondubbelzinnig beleden? De eisch, dat gij het zoudt gelooven, alleen op gezag van des wijzen Predikers woord, zou welligt wat al te veel zijn gevorderd; één trouwens is slechts onze Meester, namelijk Christus. Een betoog, dat God overwaardig is alzoo gediend en gevreesd te worden, en dat de menschelijke natuur oorspronkelijk op niets minder dan op het leven in zijne gemeenschap is aangelegd, kon welligt met beter uitslag beproefd worden. Doch waartoe u ook genoodigd om ons op een spoor van afgetrokken redenering te volgen, daar wij u een weg kunnen wijzen, die nog uitnemender is? Gewigtige zaken werden ten allen tijde het best door voorbeelden gestaafd en verklaard, en hier, voorwaar, ligt het afdoend bewijs te dicht voor de hand, dan dat het noodig ware het verder te zoeken. Onder

de uitleggers bestaat verschil ten aanzien der vraag, of de Prediker door Salomo zelven geschreven is, dan wel door een lateren wijze, maar die dan toch in den persoon en het karakter van Salomo spreekt. Wij hebben ons in dien strijd niet te mengen; genoeg, dat volgens beide gevoelens het Salomo, de Jedidja des Heeren is, die hier hetzij zélf spreekt, hetzij sprekend ingevoerd wordt. Welnu, laat Salomo zelf dan bewijzen, wat hij zoo stellig verklaart. Laat zijne geschiedenis spreken en de ervaring telkens er bijvoegen of het nog niet altijd gaat, gelijk toen. Drie levensbeelden hebben wij u slechts te schetsen, om u persoonlijke Godsvrucht als des menschen hoogste goed te doen kennen:

Den jongeling, die het zoekt;

Den man, die het vindt;

Den grijsaard, die het ondankbaar
versmaadt.

Leerden wij alzoo in den spiegel der geschiedenis zien, wat des menschen hoogste goed is, in den Morgen, den Middag, den Avond des levens, wij zullen vrijmoedigheid hebben om de slotsom van den prediker aan uwe ernstige behartiging aan te bevelen. Dat wij zijn woord vertolkende, het doen bij het licht van het Evangelie van Christus, zal wel geene regtvaardiging noodig hebben. Schenk Gij ons slechts het licht van den H. Geest, God van alle genade, opdat wij de waarheid verstaan. Heer, leer ons uwen weg, en wij zullen in uwe waarheid wandelen, vereenig ons hart tot de vrees uws naams, Amen.

I. Jeugdige droomen, zeker zijn ze niets minder dan zeldzaam, doch zou er wel immer schooner droom — en toch ook meer dan een droom — aan een slapende bereid zijn geweest, dan aan den jeugdigen zoon van David, bij den aanvang van zijn koninklijk leven? Welk eene verrassing; hij heeft op Gibeons hoogte het aangezicht des Heeren gezocht, daar blijkt het hem, dat God van den hemel zich neerbuigt om in zijn geest de moeite te lezen, en in zijn hart den verborgensten wensch. »Begeer van mij, wat ik u geven zal”: o gadeloos rijke vergunning, maar — weergaloos gevaarlijke tevens! »Begeer slechts, jeugdige vorst, en Davids dapperen zullen nieuwe lauweren vlechten voor uwen Godgeheiligden schedel, en uw naam zweeft over duizende tongen tot aan en over Tiger en Eufraat! Begeer slechts, en de magtigste vorsten leggen de prachtigste schatten aan uwe voeten ter neder, en de geurigste nektar der weelde parelt in gouden bokalen u tegen — begeer slechts”!

O wie krijgt den pasgekroonde niet lief, die op zulk een oogenblik niet het schitterende, niet het streeplende, maar het nuttige, het goede, het éénig onmisbare vraagt, en ootmoedig smeekt om het wijze, dat is het bedachtzame en Godvruchtige hart? Neen, voorwaar, van hém behoefde het ons niet eenmaal verzekerd te worden: »Salomo had den Heer lief, en wandelde in zijne geboden en regten”, en allerminst verwondert het ons, dat de even wijze als vrome bede niet slechts verhoord, maar meer dan verhoord wordt. Die het hoogere zoekt, ziet zich straks het mindere toegeworpen; die zoo diep in den aanvang

zich buigt, is gewis bij zijnen voortgang bestemd, tot zeldzame hoogte te stijgen. Nog eens, wie bewondert den jongeling niet, die zoo onvoorwaardelijk het zwaarste het zwaarst laat wegen, en wie noemt de persoonlijke Godsvrucht, die in zijne bede zich uitspreekt, niet terstond met mij de schoonste Kroon op zijn hoofd? Maar laat Salomo alle aardsche grootheid beërven, zoolang hij dézen karaktertrek mist, zal hij niets zijn dan een betrekkelijk onbeduidende kroonprins, die koning werd op een onbeduidende plek. Rijkdom en eer, invloed en magt, duizenden hebben die vóór en na hem gehad, zonder dat er iemand, behalve welligt een lage vleijer aan dacht, hem met den naam van groot te begroeten. Maar thans ontleent Salomo niet enkel zijn glans van zijn troon, die troon ontleent zijn luister van hem, en deze jongeling, hij is groot in het oog der aarde niet slechts, maar, wat meer zegt, in de schatting des hemels. — O, ik weet het, tot zijne hoogte zal niemand onzer wel stijgen, maar ik weet het ook, hoe de wensch om te stijgen en in eenig opzigt boven anderen uit te munten op den bodem schuilt van ieder, allermeeft van het jeugdig gemoed, en het is mij, als of ik met verhoogde klaarheid hier den weg voor mijne oogen zie afgeteekend, die ook den minst bevoorregten jongen mensch onder ons tot waarachtige grootheid kan voeren. Wat is, vergeleken bij dat echte goud van persoonlijke godsvrucht, al het klatergoud van aardsche onderscheiding en eer, waarnaar zoo menig jong gemoed een verliefden blik heeft gerigt? Het hoogste staat dan

zeker nog hij, die schitteren kan met talenten en gaven des geestes; maar niet het hoofd in de eerste plaats, het hart is de maatstaf onzer waarde in de oogen van God, en het genie, dat zich niet heeft leeren buigen voor Hem, wordt een werktuig in de hand van den Booze. Veel lager daalt hij reeds, die, met een ledig brein en een verwilderd hart, zijne grootheid zoekt in ijdele praalvertooning, in een naam, een stand, een titel, dien hij lijdelijk van anderen erfde; een verdienste, waaraan niets verdienstelijks is; een adelbrief, die straks welligt bedelbrief wordt om wat wereldsche onderscheiding en aanzien. En zal ik nóg lager dalen, en u het beeld van den jongeling schetsen, die zijne heerlijkheid vindt in zijne schande, zijn roem in wat diepst hem verlaagt, of welligt als sterke geest spot met den Gever en de gave van boven, die Salomo als de beste gezocht heeft? Arme mensch, die in dat alles iets; dwaze mensch, die er betrekkelijk veel in kunt vinden; maar leugenaar, gij die beweert, dat iets van dat alles wel waarlijk ùw Alles kan zijn! Uw eigen hart, met zijn onrust, zijn ledig, zijn walging spreekt uw woord in het aangezicht tegen, en gedwongen moet gij het toegeven: niets wat aan, en van, en uit den mensch is, maakt hem waarachtig en onvergankelijk groot: op wat in hem heerscht komt het aan. Persoonlijke Godsvrucht, ziedaar de schoonste kroon voor den mensch, met name voor den jeugdigen mensch.

Wat alzoó de kroon op Salomo's hoofd is, Gel., wordt het straks niet tevens het Schild voor zijne

jeugdige borst? Gesteld, gij hadt in die dagen geleefd, en zonder te weten van Gibeons droom, dien jongen koning zijn vaderlijken troon zien bestijgen, mij dunkt, gij zoudt het hart hebben voelen beklemmen van vreeze, dat de gevierde monarch weldra een slaaf van zijn lust, een slagtoffer der verleiding, een schandvlek van zijn stamhuis zou worden. En wel was er reden tot vreezen, want is niet de vrijheid de gevaarlijkste aller gaven, inzonderheid voor den nog onervaren' mensch; is er ééne verzoeking, die aan het Oostersch hof zich niet voordoet in de meest uitlokkende vormen; is er één oog, dat hier waken kan, waar David ontsliep en Nathan op een afstand vertoeft? Reeds hoor ik het schateren der brooddronkene weelde; reeds zie ik den onbedachten voet in fluweelen strikken verward, die hem straks als ijzer omklemmen, maar neen, spaar uwe pijlen, onzichtbare Verzoeker, zij hebben op déze borst geene magt. Waar is dan het schild, waarop zij tot éénen toe afstuiten? Eenige maanden geleden heeft een thans gesloten mond den zoon van Bathseba bezworen: »en gij, mijn zoon Salomo, ken den God uws vaders, en dien Hem met een volkomen hart en met een gewillige ziel; indien gij Hem zoekt, Hij zal van u gevonden worden, indien gij Hem verlaat, Hij zal u tot in eeuwigheid verstooten". Dat woord was de vaderlijke nalatenschap, meer waard dan scepter en kroon; zij is in de schatkamer van Salomo's harte bewaard, en zijn eenzaam gebed te Gibeon was het Amen zijner ziel op dien raad der wijsheid geweest. De Heer is niet slechts met

hem, maar hij is ook opregt met den Heer; hij heeft meesters, niet zooveel als hij driften en hartstogten, maar slechts zooveel als hij goden heeft, en nu, ook op den troon in de dienst van den éénigen Waarachtige, blijft Salomo niet slechts groot, maar vrij en rein van de zonde. Wat ál de sluitredenen van het verstand alleen niet zouden kunnen te weeg brengen, dat doet nu het vroom geloof van zijn hart. Zijn geweten is Gods licht, dat in alle nevelen schijnt, en de wijze jongeling, die van den Heer is geleerd, is niet dwaas genoeg om naar eene korte genieting te hunkeren, die met een lang berouw wordt betaald. In der waarheid, ik wenschte te weten, wat Salomo in zulke verzoekingén had kúnnen bewaren, dan de getrouwheid aan zijn eigen voorschrift alleen: »wees ten allen dage in de vreeze des Heeren". Waar dat beginsel ontbreekt, 't is in de gevaarlijkste levensjaren, ik zeg niet moeilijk, maar onmogelijk staande te blijven, en nooit zal ik gelooven aan een onbevleete jeugd, zoo ik vreezen moet, dat het godgeheiligd hart nog ontbreekt. Zendt uwe kinderen zonder dat beginsel de wereld in, kortzigtige ouders, en scherpt hun enkel in, dat zij voor hun naam, hunne gezondheid, hun toekomstig belang hebben toe te zien: weet gij, wat de raadgeving uitwerkt? Men zal, in het beste geval, met dubbele bedachtzaamheid toezien den schijn des kwaads te vermijden, maar voorts beducht zijn, voor de zonde niet, maar voor de schande alleen. Men zal zijne maatregelen nemen om u te bedriegen, zonder te vragen, of men God ook misleiden kan; of wel,

men zal de eene zonde met de andere zonde betu-
 gelen: wellust uit hoogmoed, hoogmoed uit traag-
 heid; traagheid uit eigenbelang. Waar de vreeze Gods
 wordt gemist, redeneer daar vrij in het uur der
 verzoeking, ligtzinnige jongeling; de rede wordt
 omgekocht door het bedriegelijk hart, waar het hart
 niet wordt voorgelicht door een naauwgezet en spre-
 kend geweten. Maar leeft eenmaal door de genade
 Gods het beginsel der ware Godsvrucht daarbinnen,
 ziet, Gel., daar is het hart als een tempel, die door
 een onzichtbare wacht wordt beveiligd, en de voet
 dwaalt niet zoo gemakkelijk af, omdat het de bid-
 dende keus is, iedere wigtige schrede te zetten bij
 het licht van Gods onbedriegelijk woord. Laat daar
 de verzoeking hare armen naar de Jozefs uitgestrekt
 houden, zij vermeestert niets dan hun kleed; laat
 daar de wereld hare onreine spijs voor de vrome
 Daniëls aanrigten, zij blijven ook in het land der
 vreemdelingschap aan den God der vaderen trouw.
 Waar zijn woord het kompas is en het geloof de
 leidsvrouw der reize, daar ontkomt de jonge reiziger
 klippen, waarop duizenden schipbreuk lijden, en waar
 anderen lokken: »ga met ons,» daar blijft Salomo's
 woord in zijn harte geschreven: »de vreeze des Heeren
 is een sprinkader des levens, om af te wijken van
 de strikken des doods». Wat dunkt u, Gel., per-
 soonlijke godsvrucht, die alzo reeds in den mor-
 gen des levens gelijkelijk Kroon is en Schild, ver-
 dient zij iets minder dan des menschen Alles te
 heeten?

II. Ja, dat is zij, hoe meer de levensdag vordert. Wat aan den morgen onschatbaar is, het is ook op den Middag onmisbaar. Persoonlijke godsvrucht, het hoogste goed ook dán voor den mensch hier beneden. Een oog op den man, die het vond! Deze Godvruchtige Salomo, wat zegen verspreidt hij; en bovenal, wat vrede geniet hij!

Er zijn weinig koningen geweest, wier mannelijk leven zoo rijk aan zegen voor tijdgenoot en nakomeling was, als de derde koning van Israël. Nog eeuwen daarna werd Salomo's eeuw als de gouden eeuw met eere genoemd, en het is als geuren ons nog van verre de wijnstok en vijgeboom tegen, waaronder Israël in zijne dagen zoo rustig en onbelemmerd ter neder zat. Maar van waar toch, Gel., dat deze vorst voor zooveel ten zegen was? Zou het enkel zijn om de welvaart, die hij verspreidde; om den voorspoed, die zijne ondernemingen kroonde; om den overvloed, dien hij met kwistige hand rondom zich henen gestrooid heeft? Doch geschiedenis en ervaring bewijzen, dat, gelijk dit alles niet genoeg is om zelve gelukkig te zijn, het ook te kort schiet om anderen gelukkig te maken. Neen, het is bovenal de wijsheid en de Godsvrucht van Salomo, die hem als herder des volks de natie doet voorgaan op den weg van regt en gerechtigheid. Welgelukzalig zijt gij, land, wiens koning een zoon der Edelen is! Waar Davids Godsvrucht vergeten wordt, daar is ook zijn nageslacht geen zegen voor Juda en Jerusaleem meer: van een zijner nazaten lees ik, dat hij heenging zonder begeerd te zijn. »Heengaan zonder

begeerd te zijn", een treurig grafschrift, voorwaar, en toch, hoevelen, van wie het zou kunnen herhaald worden, omdat hun sterven voor bijna niemand verlies, hun leven voor bijna niemand ten zegen was! Ach, zelfs Godvruchtige dooden, zij worden vaak zoo spoedig vergeten, maar die evenmin voor God als voor den broeder geleefd heeft, Gel., hoe wilt gij, dat er één traan bij het graf zal gestort worden, waarvan de nieuwe bewoner juist het tegenovergestelde der zinspreuk van Paulus gekozen had: »niemand onzer leeft voor zichzelf"? Ook het langste leven in den meest aanzienlijken kring, het wordt slechts in die mate een zegenrijk leven voor anderen, als het een leven der liefde was, en een leven der liefde, gij leidt het niet, zoo God niet woont in uw hart. Blijft ons het hoogste goed van Salomo vreemd, de zelfzucht blijft ons onbarmhartig regeren, en onze geheele zamenleving, 't is een dagelijksche, daarom niet minder pijnlijke strijd, waarin het Ik van den eenen natuurlijken mensch met het Ik van den anderen botst! Maar werd die afgod daarbinnen ontroond, en is, opdat ik Christelijk spreke, de liefde Gods uitgestort in het hart door den heiligen Geest, die ons is gegeven, ziet, dán wordt het van lieverlede anders en beter. Dan hebben wij 't er voortaan eerst en meest op gezet, niet slechts om bloemen te plukken voor ons zelve, maar om vruchten voor God en den broeder te dragen, en zelve licht in den Heer, laten wij nu ook ons licht op onze beurt voor anderen schijnen, en zijn als de kaars, die verteert, maar in de dienst van de liefde. Het

laat zich bijna niet onder woorden brengen, wat zegen één godvruchtige kan zijn voor engeren of ruimeren kring, en hoe weldadig het levenszout van persoonlijke godsvrucht kan werken om het bederf in de wereld te stuiten. Ja, deze worden vroeg of laat de zegen der maatschappij, de dienaars van God en den Heer, die, waar zij als Salomo in hunne jeugd den Schepper gedachten, nu in rijper jaren optreden om het beginsel, dat leeft in hun hart, toe te passen, op ieder gebied waar zij werken. Waar men in hoogheid gesteld is, zoodat veler oogen op ons geslagen zijn, wie schetst mij daar den invloed, dien het godvruchtig voorbeeld te weeg brengt op lagere kringen, en den prikkel, dien het geloof van den rijke soms slaat in het hart van den arme! Of waar wij in nederiger kring ons bewegen — neen, meent niet dat men juist een Salomo zijn moet, om aan anderen een schat des vredes te schenken. Wat hij voor zijn land was, ieder Christelijk vader en moeder kan het zijn voor zijn huisgezin; wat hij voor duizenden werd, niemand onzer die het niet voor enkelen wezen kan, een gids en steun op den levensweg. Een enkel woord, uit de volheid van een godgeheiligd gemoed, kan soms nog ná ons heengaan een' zegen voor wie zal zeggen hoevelen wezen, gelijk Salomo's Spreuken het voor millioenen geweest zijn. O, dat ik het kon zeggen tot zoo menigeen, die welligt nu en dan terugschrikt van het ledige en onnutte zijns levens, dat welhaast zal uitgeleefd zijn, terwijl het soms is, alsof het nog nimmer regt was begonnen: wilt gij waarlijk wat goeds voor anderen doen, begin met

zelf wat te zijn; wilt gij zelf wat zijn, begin met te leven voor God. Slechts zooveel is ten slotte dit aanzijn waard, als het voor en in Hem wordt geleefd; de middag van ons leven brengt nooit waarachtigen zegen aan anderen, zoo wij niet eerst zelve onvoorwaardelijk zijn eigendom werden!

En nu sprak ik nog niet van wat persoonlijke Godsvrucht ons voor ons zelve doet genieten, en toch, vooral hier blinkt haar waarde op den middag des levens ons tegen. De Godvruchtige Salomo, wat vrede geniet hij! Al lezen wij van geen uitwendigen onspoed, die in de schoonste jaren zijner regering hem trof, wij behoeven ons daarom niet voor te stellen, dat de middag van dit vorstelijk leven volkomen onbewolkt was en helder. Het leven van den man is een strijd; het leven van den waarachtigen wijze, van den vromen dienaar Gods is dat in overvloedige mate. Aan moeitevollen arbeid heeft het zeker even weinig ontbroken, als aan teleurstelling en gevaren daarbuiten; en toch kan Salomo's ervaring het woord des dichters ons staven: »die uwe wet beminnen hebben grooten vrede"? Ongetwijfeld, Gel., maar wat ook anders in den regel nergens minder dan op een vorstelijken troon wordt gevonden, het is overvloedig Salomo's deel; hij heeft God tot zijn vriend en raadsman, en is van zijne gunst en bescherming verzekerd. Die God zegent zijn' arbeid, beteugelt zijne vijanden, en waar de levensmiddag niet zelden heet is en zwoel, daar verkwikt Hij hem nu en dan in een nachtelijk uur met de openbaring zijner nabijheid, met de belofte zijner trouw, met den raad

zijner wijsheid en liefde. Vredevorst is Salomo in de beste jaren zijns levens, maar, wat wonder ook, hij geniet den vollen vrede met God, hij brengt zegen en vrede aan anderen, en van het licht, dat hij voor hunne schreden verspreidt, spiegelt zich de weerschijn op hemzelve terug. Hij heeft een grooten geest, maar in God vindt die geest volkomen rust; een geheiligd, maar juist daarom een moedig hart, want »de regtvaardige is moedig gelijk de jonge leeuw"! O, M. G., zoo vaak hooren wij de klagt, dat de beste jaren des levens bijna ongenoten daarhene gaan; maar wat dunkt u, zou de middag ook van het moeilijkt leven niet rijker zijn aan waarachtige vreugd, indien die minder arm was aan persoonlijke Godsvrucht? Hoe weinig vrede geeft al de arbeid des levens, zoo men niet weet, dat men in de dienst staat van God, en wie moet niet vroeg of laat over pijnlijke teleurstelling klagen, die niet Hem, maar de menschen angstvallig naar de oogten gezien heeft! De mannelijke geest zoekt, als de Prediker, raadsels op raadsels te peilen; ik vraag u, of er een enkele denker is, die ten slotte waarachtige rust vindt, dan in dat eenvoudig en kinderlijk geloof in God, zoo als Hij zich in zijn woord aan zondaars geopenbaard heeft, waarmede ook de ontluikende knaap aan moeders schoot moet beginnen! De mannelijke schouder heeft vaak lasten van zorgen en moeiten te torschen, waaronder schier de sterkste bezwijken zou; ik vraag u, of er één kruisdrager is, die kan staande blijven, als hij zich vleesch en hart voelt ontzinken, dan die met Asaf kan zeggen:

»God is de rotssteen van mijn hart, en mijn deel in eeuwigheid"! Ja, is Hij de mijne, ben ik de zijne geworden, door een ootmoedig en levend geloof, dan zeg ik met David: »met U loop ik door een bende, met mijnen God spring ik over een muur". Wat schaadt het, of op den middag des levens de strijd soms klimt, van binnen en buiten gevoerd? Van binnen blijft het rustig, zoo ik dit ééne slechts weten mag, in wien ik volstandig geloof, en (ik beroep mij op iedere Christelijke ervaring) nog telkens verschijnt de Heer in den geest, als aan Salomo, zijne vrienden in den nacht, om tot hunne ziel te spreken van een rust en een kracht, die de wereld niet kent, maar ook even weinig ontrooft. Veel ontvalt, naarmate wij de levensreis voortzetten, maar de bron, die Salomo laafde, geeft telkens nieuwe wateren op, en de Leidsvrouw, die Salomo koos, blijft onbezweken getrouw. Hoort eens, om u te overtuigen, hoe het bij al het schijnbaar nieuwe, dat komt, in dit opzigt blijft bij het oude, wat voor honderd jaren een Christen-wijze schreef, die nog niet verdient vergeten te worden, de godvruchtige Gellert: »vijftig jaren heb ik geleefd, en veel bitters verduurd, maar nergens meer licht in duisternis, meer kracht in beproeving, meer troost en moed in lijden gevonden, dan aan de bron van de Godsdienst, dit betuig ik op mijn geweten. Vijftig jaren heb ik geleefd, en ben meermalen aan de poorten des doods geweest, maar heb ondervonden, dat niets, hoe ook genaamd, behalve de Goddelijke kracht van de Godsdienst, den schrik des doods helpt verwinnen; dat niets, dan

het heilig geloof in den Verlosser den bangen geest bij den overstep in de eeuwigheid sterken, en het beschuldigend geweten kan stillen., dát betuig ik als voor het aangezicht Gods". Daar is geen enkele grond om te meenen, dat wat van Salomo tot op Gellert waarheid geweest is, nu van Gellert af tot op onze dagen op de proef bezweken, of door iets beters vervangen zou zijn. Waar is de wijze, waar is de schriftgeleerde, waar is de onderzoeker dezer eeuw? Hij kome herwaarts, en biede ons beter slotsom van zijn diepzinnig onderzoek over des menschen bestemming en geluk, dan hier reeds voor eeuwen werd neergesteld. Of zoo niet, hij buige met ons het hoofd voor wat den toets heeft doorstaan, en herhale het woord van den dichter: »waar God is, daar is 't Al"!

III. Gelijk de ure van ons zamenzijn, spoedt de levensdag voort. Onze beschouwing is tot den Avond genaderd; nog eenmaal zal Salomo zijne leer uit zijn leven bewijzen. De grijsaard, die het hoogste goed ondankbaar versmaadt, hoe somber is zijn heden; hoe beneveld zijne toekomst geworden!

Het schijnt bij oppervlakkige beschouwing bespottelijk, in Salomo's leven van een somber heden te spreken. Wij treden het paleis van Jerusalem binnen, en herkennen zonder moeite den sluimerenden jongeling van Gibeon in den bedaagden Monarch, wiens roem het Oosten vervult. Te meer treft het ons, dat gelaat, dat eens van hemelvreugd gloorde, nu door een trek van onvoldaanheid en wrevel geteekend te zien. Hoe nu, bewierookte Wijze, is het nog

niet genoeg, dat de schatten van Ophir in uwe havens zijn zamengevloed? Zijn niet de beroemdste sprekers en schrijvers uwer eeuw het in de erkenning uwer meerderheid eens; en zoo u hún gezelschap vermoeit, is u geen zoeter ontspanning bereid, waar de schoonste der schoonen de rimpelen van uw voorhoofd wil wisschen? Arme vorst, reeds meen ik de klagt op uwe lippen te lezen: »wat voordeel heeft de mensch van al den arbeid, dien hij werkt onder de zon"! Hij heeft betere dagen gekend, de man, die zijn eigen les heeft vergeten: »ken den Heer in al uwe wegen", en de bron des levenden waters versmaad voor troebele beken, die onmogelijk den dorst kunnen lesschen. »Maar wat wil men meer, dan dat hij, als vroeger, driemalen 's jaars nog blijft voortgaan den Heer te Gibeon zijne offers te brengen"? Wie weet, aan de uitwendige vormen ontbreekt mogelijk weinig of niets; maar het hart ontbreekt, ziet daar alles. Dat hart, 't is tusschen God en de valsche Goden verdeeld; een half hart is zoo goed als geen voor den Heer. De vrede is nog ongestoord; de voorspoed lacht hem tegen, iedereen zou welligt in Salomo's plaats gelukkig zijn, iedereen behalve hij zelf, die een beteren Salomo dan dezen gekend heeft. Wij kunnen 't ons voorstellen; hij bouwt als te voren, hij denkt als te voren, hij geniet, misschien meer zinnelijk, maar toch even zoowel binnen zekeren grens als te voren: van waar, dat hetgeen hem vroeger voldeed, hem nu niet meer bevredigen kan? De oorzaak ligt dieper, Gel., en staaft tevens de waarheid der tekstwoorden. Ziet, het levend ge-

loof in God is voor den denkenden geest als de band, die al de stof zijner wetenschap zamenvoegt; het licht, dat geheel het gebied der kennis verheldert; ontsnoer dien band, doof dat licht, en de harmonie is verbroken, uwe wereld wordt een bajert, en gij hebt nu ja, nog véle dingen, maar gij hebt het Al niet meer, omdat gij het Eene niet hebt. Arbeid onvermoeid in de dienst van God, en ook het zwaarste valt ligt, maar verrigt juist hetzelfde in de dienst uwer eigene ijdelheid, en gij bouwt aan het huis van uw roem, maar ook aan het graf van uw vrede, want ook het liefste werk vermoeit, verveelt, stelt te leur. Geniet, wat gij kunt en moogt, onder Gods vriendelijk oog, en ook het kleinst genot is gekruid, omdat het Hém is gewijd; geniet, wat gij wilt en durft, naar den lust van het zondig hart, en aan iedere bloem, die gij plukt, knaagt reeds de onzichtbare worm. Veel is niet genoeg, 't is een waarachtig woord, maar genoeg is veel, en genoeg Leeft niemand, die niet zeggen kan: »Wien heb ik buiten U in den hemel, nevens U lust mij niets op aarde". Hoe gelukkig de grijsaard, die dat telkens vrijmoediger en blijder herhalen mag! Zijn genot is wel rustiger, maar niet minder rein dan te voren; zijne wetenschap heet welligt bij een jonger geslacht niet modern, maar door de proef der ervaring is zij tot echte wijsheid gestempeld. Zijn levensboom is welligt niet zoo groen, noch de vrucht zoo frisch als weleer, maar 't gaat als in de natuur, wanneer de bladeren dunnen, dan begint ook des hemels blaauw meer zichtbaar te worden, en als de vruchten welken,

bereidt een nieuw zaad zich reeds voor. Maar die God verlaat, God, naar wien hij welligt vroeger gevraagd had: ach, Gel., is daar één lot zoo treurig als van den grijze, die als Salomo van zijne genade verachtend is? Een jongeling zonder God, 't is om bij te beven; maar een grijsaard zonder God, 't is om bij te schreijen, dat men zoo oud is en nog niet wijzer geworden. De kwade dagen worden dubbel kwaad, als men den besten vriend heeft verloren; de sneeuw op de kruin weegt dubbel zwaar, als daar een ijskorst is om het hart, die voor geen zonnestraal van Gods liefde meer smelt. Als de vrede van binnen verstoord is, wordt men ook voor anderen al stugger, eigenbatiger, killer; als de zon des geloofs voor het oog is ondergegaan, worden ook de schaduwen voor den voet al breeder en zwarter. Men spreekt van den goeden ouden tijd, en is niet rijp voor de betere eeuwigheid. Men zegt als de Prediker tot de vreugde: »gij zijt uitzinnig" en tot het lagchen: »wat maakt toch deze"? 't Leven wordt al onbeduidender, vreugdeloozer, eentooniger; men walgt van de wereld en kan toch van de wereld niet scheiden... grijsaard zonder God, die u letterlijk over iedereen en over álles beklagt, wordt het u nóg niet klaar voor de donkere oogen, wat het ééne is, dat sinds overlang u ontbreekt?

Och of het u klaar werd, want indien niet, na het somber heden staat eene benevelde, neen, een dreigende toekomst te wachten. Nog een laatste blik op Salomo; 't mag een blik zijn van onrust en medelijden. Nog eenmaal verschijnt hem de Heer,

maar thans, hoe geheel anders dan vroeger, met een woord van verwijt en bestraffing: »omdat gij mijn verbond niet gehouden hebt, ik zal uw koninkrijk van u scheuren". Och of wij lazen, dat hij bij dit woord zijne kleederen gescheurd, naar den God van zijnen vader David gevraagd, en de nieuwe afgodsalta- ren tot één toe neergeveld had! Maar neen, de schitterende zon van zijn leven gaat in vale nevelen onder: nog vóór die verlaten wordt, is de elpenbeenen troon ondermijnd, en te vergeefs, dat hij Jerobeãm dooden wil, van wien hij vernedering ducht: de zwakke hand van den grijsaard is buiten staat de opgeheven roede Gods te verbreken. Als jongeling heeft zijne ziel gewaakt in den droom; als grijsaard schijnt zij zelfs wakend te slapen, en sombere schrikgestalten vertoonen zich. Daar roert de vinger des doods het reeds verdorde koningshart aan, en wij — wij vellen zijn vonnis wel niet, wij hopen zoo gaarne het beste, wij zouden het bijna gelooven, — maar toch, met weemoed bedenken wij, hoe geheel anders het einde had kúnnen en behooren te zijn; 't is ons, waar wij ons bij zijn gesloten koningsgraf daar buiten Jerusalem neerzetten, als ruischte het nogmaals: »IJdelheid, IJdelheid" — verdwaasde vorst, ach, waarom juist dat ééne vergeten, waarvan gij beter dan iemand wist, dat dit toch geen ijdelheid was? Ja, dat te vergeten, dat maakt het scheiden van de wereld somber en droef; dat maakt het uitzigt in de eeuwigheid somber; dat maakt de verschijning voor dat gerigt vreesselijk, waar de boeken geopend worden, waarin de geschiedenis ook van een

verbeuzeld en verzondigd leven staat opgeteekend. Immers, daar is een gedenkboek voor Gods aangezicht, van allen die zijnen naam vreezen; en Godlof, het oog van den verrukten Johannes zag daarboven ook een ander boek, dat des Levens, met de namen der verlostten beschreven. Maar die daarin niet wordt gevonden; die hier lang genoeg heeft geleefd om te weten: »alles is ijdelheid” maar niet lang genoeg om te verstaan: »één ding is noodig”, zal ik het u beschrijven, Gel., dat ziekbed, waarbij niemand durft uiten, wat toch het halfgeraaden geheim is van allen; dat sterven, zonder wanhoop welligt, maar ook zonder vrede en hoop; dat ontwaken, zonder te kunnen ontvlieden; dat ontsluiten der boeken; dat onthullen der nachten; dat ontvallen der sluijers; dat ontbreken van ééne zaak slechts, maar in dat ééne van álles, wat waarde aan het leven, en troost aan het sterven, en vreugde in den hemel kon schenken? Wij ligten den sluijer niet op, maar soms is het ons, als vernemen wij van achter dat gordijn uit een geheimzinnige verte de sombere klaagstem: »Wat baat het den mensch, of hij de geheele wereld gewon, zoo hij schade lijdt aan de ziel!”

M. H., de slotsom van des Predikers wetenschap is opgemaakt, en zoo volkomen beproefd gevonden, dat wij geen ernstige tegenspraak vreezen. Doch wie niets tegen eene waarheid heeft in te brengen, is daarom nog niet voor de waarheid gewonnen, en wie

eene beschouwing onvoorwaardelijk toestemt, deed er daarom nog voor zichzelf geen winst mede. Vergunt ons, dat wij nog ten besluite vragen: is deze slotsom de uwe reeds; hoe wordt zij het; hoe blijft en blijkt zij het dan?

Is deze slotsom de uwe reeds? In de bespiegeling ongetwijfeld bij allen, ja, maar ook in de beoefening en de ervaring des levens? Och of wij het op goeden grond van allen mogten gelooven, Gel. Maar vatten wij nogmaals alles te zamen: persoonlijke godsvrucht, gegrond op levend geloof, des menschen hoogste goed hier beneden, en slaan wij nú den blik in het ronde, neen allereerst op ons zelve. Helaas, ik vrees, dat waar de slotsom als toetssteen gebezigd wordt, de proefneming beschamend zal uitvallen. Bij sommigen — ik oordeel niemand bijzonder — is evenmin van persoonlijke Godsvrucht sprake, als van levend geloof. Zij hebben Godsdienstbegrippen ja, maar deze zijn overgeërfd, niet overgegaan in hun innerlijk leven; zij spreken van geloof, maar 't is een klank en geen kracht; zij hebben niets tegen deze dingen, maar zij konden naauwlijks anders leven, zoo de genoemde zaken slechts woorden waren. Levend geloof en naauwgezette Godzaligheid, worden zij niet hier en daar zeldzamer? Is van de welbekende trits: God, Deugd en Onsterfelijkheid, niet voor menig oog de eerste en derde reeds in een nevel gehuld, zoodat ook de tweede bezwijkt, en is veler levenswijsheden in onzen tijd niet veeleer vervat in het laatste vers van Prediker drie, dan in het vóórlaatste van Prediker twaalf? Bij anderen zie ik, ja, prijsstelling op deugd

en Godsvrucht, maar afgescheiden van een levend geloof. Men wil wel de vrucht, maar niet den wortel; wel de zedelijkheid, maar niet de waarheid, die hare hoogste levenskracht is; wel de wet, maar niet het Evangelie, dat alleen de wet leert vervullen. — Bij weder anderen vertoont zich het tegenovergestelde. Om het geloof, dat de Prediker naar het licht zijner dagen, de christen bij dat van het Evangelie belijdt, is 't hun boven alles te doen, maar dat vragen naar vruchten des geloofs, zij vinden het, opregt gesproken, wèl wat werkeilig en wettisch. Zij hopen immers door de genade zalig te worden: waarom dan dat eindeloos aandringen op ongeveinsde Godzaligheid, die toch hier beneden altijd gebrekkig zal blijven! En ook waar men aan de beide deelen van den eisch onvoorwaardelijk regt laat weêrvaren, ach, Gel., wie onzer moet niet erkennen, dat hier aan de opregtheid, daar aan de blijmoedigheid, ginds aan de trouw onzer Godsvrucht, en bij dat alles aan het leven onzes geloofs zoo oneindig veel blijft ontbreken? Ja, zouden zij er slechts weinigen zijn, die het hoogste heil overal elders zoeken, dan waar de Opperste Wijsheid het reeds voor eeuwen liet aanwijzen, en te genen dage het vonnis verdienen: »Kind, gedenk, dat gij uw goed ontvangen hebt in dit leven”? De slotsom van álle weten en werken, hier neergelegd, gij hebt die tallooze malen reeds hooren zaamvatten, aanprijzen, staven: waar is het bewijs, dat gij haar mede hebt opgenomen in uwe berekening van winst en verlies, van eer en schande, van geluk en van onheil? Wat zegt inzonderheid úw

geweten, edele jongelingschap, op wie ons oog zoo vaak met belangstelling en met bekommring staart, aan het einde van den vervlogen tijdkring? Zal het u goed zijn, zoo God u zal onderzoeken, en wat getuigen zoo veel dagen en nachten, zoo veel weken en maanden voor u — of tegen u? Is mogelijk iemand krachtig vooruitgegaan in kennis en wetenschap, maar integendeel stil blijven staan, indien maar niet op de treurigste wijze verachtend op den weg van geloof en Godzaligheid? Ja, moeten niet allen Amen zeggen op de diep ootmoedige bede: »gedenk niet der zonden mijner jonkheid: gedenk mijner naar uwe barmhartigheid, om uwer goedheid wil, o Heer"? O wel uwer, heil ons allen, Gel., dat die bede, voor allen behoefte, voor niemand vruchteloos is! Heil ons dan bovenal, wanneer zij met de ernstige keuze zich paart, om althans van nu voortaan ons éénig. Al hier beneden nergens te zoeken, dan waar het reeds voor eeuwen gevonden werd!

Of zoudt gij dat niet verlangen, M. H., en niet wenschen dien weg te betreden, waarbij dit onverzadelijk hart eindelijk tot zijne ruste kan komen? Arme mensch, die uwen vrede zoekt daar, waar nog niemand op aarde hem vond, en met uwen dorst naar waarheid, naar rust, naar geluk u ten honderdsten male aanmeldt aan den dorpel der wereld, om telkens al weder het antwoord te hooren: »bij mij is het niet"! De morgen uwer dagen snelt heen; de middag kan heet zijn en zwoel, de avond is misschien reeds dicht voor de deur, en wie belooft, dat gij den avond beleven zult! Zegt, is het nog altijd te vroeg om het oor

aan de roepstem te leenen: »Zoekt den Heer, terwijl Hij te vinden is; roept Hem aan, terwijl Hij nabij is?» Neen, meent niet, dat gij alle levensgenot zoudt moeten verzaken, indien gij het leven zoo ernstig opvatten wilt. Ik beroep mij op u zelve, op uw verstand, uw geweten, uw ledig hart, waar ik vrage: wát is dat Iets, waarin gij tot nog toe Alles gezocht hebt, en al ware het zelfs betrekkelijk Veel, wat zal het u baten, als het leven voorbijgespoed is, zonder dat de hoogste wijsheid geleerd is? En nu is dat hoogste verkrijgbaar, verkrijgbaar ook voor u, verkrijgbaar om niet; want om deze wijsheid magtig te worden hebt gij niet op te klimmen tot de hoogte der hemelen, niet af te dalen tot de diepte des afgronds: den sleutel tot dat heiligdom, gij draagt hem in eigene handen. Of weet gij het niet? Meer dan Salomo is hier, Hij in wien de waarheid en wijsheid Gods persoonlijk op aarde verschenen is, en Hij roept u toe: »neemt mijn juk op u, en leert van mij, want ik ben zachtmoedig en nederig van harte, en gij zult rust vinden voor uwe zielen"! O gij die vraagt: hoe zal ik ontvlieden, in die ure als God mijn verborgen werk in het gerigt brengen zal? Meer dan Salomo is hier, Hij, die niet slechts de Waarheid is, maar ook het Leven en de éénige weg tot den Vader: niemand komt tot den Vader dan door Hem, maar die tot Hem komt zal ook niet worden uitgeworpen. O gij, die het pijnlijk gevoelt, dat het hart als met duizend banden aan de ijdele wereld gekluisterd is, en die zucht: hoe leer ik nog immer de dingen bedenken, die boven zijn? Meer dan Salomo is hier, en Hij is verhoogd om den Geest te schenken,

die ons God als ónzen Vader niet slechts leert vreezen, maar wat meer zegt, leert liefhebben, dienen, verheerlijken, en zijne geboden leert houden, niet met de trouw van een dienstknecht slechts, maar ook met de vreugd van een kind. Wie gij zijn moogt, Gel., komt tot dien hemelschen Vredevorst met den tweespalt en den strijd uwer ziel, maar bovenal met de bede om dat wijze hart, dat ons de waarde beide der aardsche en der hemelsche dingen in de regte schalen doet wegen! Nooit wordt uw leven, wat het ook naar Salomo's voorschrift moet worden, zoo niet eerst het hart wordt vernieuwd; nooit wordt het hart vernieuwd, zonder de kracht des H. Geestes. Wij gelukkigen, ver boven dat Israël, waaruit wij hier een eerbiedwaardige stem hoorden klinken, en dat gister wederom zijn vreugdeloos Pinksterfeest vierde. Wij zijn gekomen, niet tot de beëndiging der letter die doodt, maar des Geestes die levend maakt, en ons roepen leert: Abba, Vader! Wij kennen Hem, die ons den Vader verklaard heeft, en stierf om ons tot den Vader te brengen, en leeft om ons naar zijn beeld te vernieuwen. Van Salomo op Christus gezien; maar dan ook, door Christus vernieuwd, naar Salomo's roepstem gehoord! Niet gerust, te midden van allen twijfel en strijd, tot een vast geloof in ons leeft, dat ons alleen een kracht ten leven kan worden, en het door woord en wandel getoond, dat wij de goede keuze gedaan hebben! Roept de Wijsheid niet, en heeft het ooit iemand berouwd, hare dringende roepstem te volgen? O gij, wien God aanvankelijk een hoorend oor heeft

gegeven, weest wijs, en trouw met uzelfen. Het leven snelt voorbij, ziet toe, dat des levens hoogste doel niet gemist worde! De ure van het gerigt is aanstaande; ziet toe, dat gij niet verstomt voor den Regter!

Of werd uw hart aanvankelijk tot die keuze gebogen, en vraagt gij, hoe het waarlijk de uwe zal blijven en blijken? Daardoor voor alle dingen, Gel., dat gij telkens het woord van dezen zelfden wijzen koning gedenkt: »welgelukzalig is de mensch, die geduriglijk vreest". Hoe uitnemend heeft hij geweten, waar het hoogste goed is te zoeken, en toch, hoe jammerlijk ver is hij afgeweken; ach, de kloof tusschen ons weten en willen is nog vaak zoo wijd niet, als die tusschen ons weten en doen! Jonge menschen, van al wat dan ook in déze wekelijksche uren van Godsdienstig bijeenzijn gehoord is, is heden het einde der zaak: »behoed uw hart, boven al wat te bewaren is, want daaruit zijn de uitgangen des levens"! Laat geen verzoeking u ooit geheel ongewapend vinden, en kweekt, waar gij zijt, een diep en teeder ontzag voor Gods hoogheid en heiligheid aan, dat u vreezen doet, Hem in iets te mishagen. Een ruim hart en een naauwgezet geweten, niet omgekeerd! Oefent uzelfen tot Godzaligheid: dat is een oefenschool, waarin op aarde nimmer een rusttijd gegund wordt, en elke leerling moet trachten op zijne beurt meester te worden. Middelbaren van jaren, toont het in uw dagelijksch leven onbewimpeld, wat in úwe schatting vooraan staat, en wantrouwt iedere wijsheid, die het er op aanlegt, u het kinderlijk geloof aan de

wijsheid van Boven te rooven. Prijst uw geloof aan anderen aan, niet slechts door een naauwgezetten, maar door een blijmoedigen wandel, en ziet toe, dat gij niemand afschrikt, en velen uitlokt om te zoeken, waar gij hebt gevonden. Christenouders, ziet toe, dat gij het onvervalschte zaad dezer hemelsche wijsheid vroeg strooit op den jeugdigen akker, en hebt acht, niet slechts op het hoofd, maar bovenal op het hart uwer kinderen! Ouderen van dagen, gaat ons voor op den weg der gerechtigheid, en verwekt ons tot eene heilige jaloerschheid door den vrede, de vreugde, de kracht, die afstraalt en uitstroomt van u! Toont, hoe een levend geloof het hoofd kan doen opheffen, waar anderen het zuchtend ter neder buigen; hoe opregte Godsvrucht een sierlijke kroon op het hoofd is, al voelt men inwendig ook een scherpen doorn in het vleesch. Wie wij ook zijn, Gel., bij al wat wij doen, letten wij op het Einde, en reisgenooten naar het graf, waar wij gaan of komen, laat het ons goed zijn nabij God te wezen. Hoe ijdel alles op aarde is buiten Hem, wij ervaren het dagelijks meer, en die ervaring kan dikwijls pijnlijk ons treffen. Maar is God waarlijk onze God en zijn wil de onze geworden, wij zien getroost de wereld voorbij gaan met al hare begeerlijkheid, want wij weten, dat hij, die Gods wil doet, tot in alle eeuwigheid blijft. Volhardt ten einde toe, gij stille, verborgen' dienaars des Heeren! Wat door de menschen miskend wordt is daarom niet vergeten bij God, en in die ure, waarin al het verborgene aan het licht wordt gebracht, zal het blijken, hoe Hij de zijnen liefheeft

en kent. Is zijne Vadergunst in Christus voor u in waarheid het hoogste goed, weest getroost, het goede deel hier gekozen, het wordt tot in eeuwigheid niet van u weggenomen. Nog weinige schreden, en de Regter komt, maar neen, het is de Vader, die u hier reeds liefhad, en daar met vreugde zal kroonen. Van al wat ooit op aarde gehoord is, is daar het einde der zaak: »zalig zijn ze, die zijne geboden doen, opdat hunne magt zij aan den boom des levens, opdat zij door de poorten mogen ingaan in de stad". Hem nu, die magtig is u voor struikelen te bewaren, en onstraffelijk te stellen voor zijne heerlijkheid in vreugde; den alleen wijzen God, onzen Zaligmaker, zij heerlijkheid en majesteit, kracht en magt, beide nu en in alle eeuwigheid, Amen.

Hg 127 n.

49 $\frac{16}{2,40}$

D.

ZESTA

Dr. J

Farbkarte #13

Centimetres

Inches

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

B.I.

